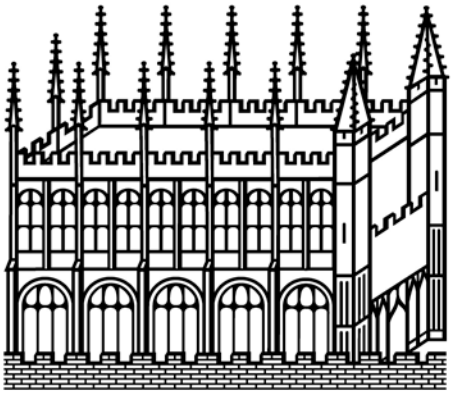

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

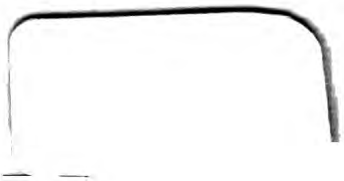
http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

قصص نظم درسی وغیرہ

خسرو نام یعنے مثنوی خسرو گل بہت نادر مثنوی ہے
گو بظاہر ایک فسانہ شاہان ہے مگر بباطن حقیقت روح و
جان کا اعلان ہے از جلوہ طبع عرفان پسند حضرت فرید الدین عطار
مثنوی مخزن اسرار۔ مصنفہ مولانا نظامی گنجوی۔
مثنوی لیلی و مجنون۔ مصنفہ ایضاً
مثنوی خسرو و شیرین۔ ایضاً۔ ایضاً۔
مثنوی ہفت پیکر۔ ایضاً۔ ایضاً۔
سکندر نامہ بری کلان۔ مشہور درسی کتاب
قصہ ملک گیری سکندر و دارا مصنفہ مولانا نظامی گنجوی

ایضاً ایضاً ایضاً
ایضاً ایضاً ایضاً
ایضاً ایضاً ایضاً
ایضاً جلی قلم مانند قلم متوسط قطعہ نہایت خوشخط۔
محشی مع فرہنگ۔ "
ایضاً ایضاً
سکندر نامہ بحری۔ ایضاً
شرح سکندر نامہ بری۔ موسوم بہ منتخب الشروح
مشہور بشرح علماے کلکتہ بہت نادر شرح ہے جو
بموجب حکم صاحبان کونسل کلکتہ شروح کثیرہ سے
باتفاق رائے ارباب علم مرتب ہوئی تالیف مولوی
بدر علی عظیم آبادی و مولوی سید حسین علی جونپوری
ایضاً مصنفہ محمد نصیر الدین شاہ امیر سلطان سفیانی
ایضاً مشہور بشرح گلوی فی پنجاب میں بہت رائج ہے
مصنفہ محمد گلوی۔
مثنوی تحفۃ الاحرار۔ مصنفہ عبد الرحمن جامی۔
مثنوی یوسف زلیخا۔ مصنفہ عبد الرحمن جامی۔
ایضاً ایضاً ایضاً
ایضاً۔ ۳۲ مصرعہ بغیر ٹیبل۔
ایضاً ایضاً مع ٹیبل۔
شرح یوسف زلیخاے جامی مصنفہ مولوی محمد شاہ

مثنوی یوسف زلیخاے ناظم ہروی۔
بجواب یوسف زلیخاے جامی۔
مثنوی یوسف زلیخاے فردوسی چو مصرعہ۔
مثنوی لیلے مجنون۔ ملا ہاتفی۔
مثنوی لیلے مجنون۔ خسرو۔
مثنوی ہشت بہشت۔ خسرو محشی۔
مثنوی تحفۃ العراقین۔ محشی بڑی عمدہ مثنوی
ہے فصاحت و بلاغت سے بھری ہے مصنفہ حضرت
افضل الدین خاقانی شروانی۔
ظفر نامہ ملا ہاتفی۔ ایمن بادشاہ تیمور کی فتوحات
ملک گیری کا حال مثل سکندر نامہ نظم پاکیزہ میں ہے۔
مثنوی سنبلستان۔ بہ تتبع بوستان سعدی ہے
مصنفہ منشی ہرگوپال تفتہ۔
مثنوی نلدمن۔ مصنفہ ملا فیضی فیاضی۔
مثنوی شیرین خسرو۔ ملا اصفی مصنفہ نواب اصفجاہ
مثنوی نیرنگ عشق۔ معروف بہ مثنوی غنیمت
مصنفہ مولانا غنیمت۔
مثنوی نشتر عشق مصنفہ مولوی محمد مقیم سہارنپوری
مثنوی نالہ منظور۔ مصنفہ مولوی منظور احمد۔
مثنوی شکرستان خیال مع رسالہ خوان نعمت
مثنوی زلالی۔ مصنفہ ابو الحسن تخلص زلالی۔
مثنوی ہفت رام۔ معروف بہ گنجینہ عرفان۔
مثنوی زاد المسافرین۔ مصنفہ ملا حسین واعظ۔
مجموعہ نواور نظم و نثر مجموعہ بہت سی کلام اساتذہ شعراے متقدمین

۱۔ مثنوی۔ در صفت بنگالہ۔
۲۔ مثنوی۔ معراج الخیال از کلام تجلی۔
۳۔ مثنوی قضا و قدر۔
۴۔ ایضاً۔ دیگر۔
۵۔ مثنوی قضا و قدر و مثنوی دیگر از میر اوصاف
۶۔ مثنوی قضا و قدر مثنوی در صفت علم از سلیم

INDIAN INSTITUTE OXFORD

شرح دیوان حافظ — باحل معانی و مصطلحات صوفیہ از تصنیفات مولوی سید محمد صادق علی از جانب مطبع۔

دیوان شمس تبریز — مشہور کلام از روشنی طبع ولی مادرزاد محمد بن ملک داد معروف بہ شمس تبریز۔

دیوان حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی کلام پر تاثیر۔

دیوان حضرت احمد جام ژندہ پیل سر فہرست عارفان

دیوان خواجہ معین الدین چشتی یہ دیوان نایاب محض عنایت ایزدی سے اس مطبع کو ملا تبرکاً طبع ہوا۔

دیوان حضرت غوث الاعظم — پیر دستگیر شیخ محی الدین عبدالقادر گیلانی قدس سرہ۔

دیوان مخفی اوستاد اہل زبان کا کلام ہے از جلوۂ طبع مخفی رشتی اور جو ناواقف کلام زیب انشا کہتے ہیں وہ نادرست ہے تذکرہ دیکھنے سے ظاہر ہے۔

دیوان غنی — درسی دیوان مصنفہ ملا محمد طاہر غنی کشمیری

دیوان مہتاب — از سخنور نازک فکر منشی مہتاب رائے شری واستوہ رئیس کٹڑہ۔

دیوان موزون — از خوش فکری عالیجناب راجہ رام نرائن شری واستوہ کھرے۔

دیوان ناصر علی — شاعر نامور کا کلام۔

جوہر معظم — یعنے دیوان مرزا گل محمد مکرانی اہل زبان اور اسکے ساتھ منشی جواہر سنگھ کا کلام ہے جو تلامذۂ مرزا صاحب سے تھے۔

دیوان کشفی از جلوۂ خیال بلند مولوی شاہ سلامت اللہ۔

دیوان ہلالی — کلام اہل زبان۔

خیال بنجودی — دیوان منشی سیتل سنگھ بنارسی بجود تخلص

دیوان قاسم — کلام سرکردہ شعرای نامی زمانہ ملا قاسم دیوانہ

دیوان نویدی — فارسی غزلیات مفید و آموزی مبتدیان

رباعیات عمر خیام — مجتبی یہ رباعیات مثل دواوین اور اوستادون کے کلام کے اعلے درجے کی سندی ہین۔

اختراع جدید — صنائع شعری مین نادر کلام ہے از جلوہ طبع رائے بخشی کمار رئیس ضلع مراد آباد۔

قصائد عارفیہ نظام — نواب نظام الدولہ محمد مردان علی خان۔

قصائد ہفتخوان — مصنفہ مولوی عبدالاحد۔

قصائد پر فوائد — مصنفہ منشی بنمکھن لال بہجت تخلص۔

قصائد عرفی مجتبی — مصنفہ مولانا جمال الدین عرفی شیرازی۔

قصائد بدر چاچ — مجتبی مع فرہنگ مصطلحات۔

ساقی نامہ ظہوری — مجتبی۔

قران السعدین — مجتبی مصنفہ امیر خسرو دہلوی

دیوان کلیم — یہ دیوان عجیب و غریب عنایات ایزدی سے اہل مطبع کو ملا الفاظ چست بندش درست مضمون عالی عرق ریزی کا رگزاران مطبع سے بہ تقطیع موزون و خوش قطع بخط پاکیزہ تیمناً و تبرکاً طبع ہو کر مطبوع خلائق ہوا۔

تذکرہ شعرا

تذکرہ گلشن بیخار — شعرای نامی گرامی متقدمین کا تذکرہ ہے مؤلفہ نواب محمد مصطفے خان دہلوی شیفتہ تخلص۔

قند پارسی — مجموعہ منتخبات بیاض اشعار از مولوی عبدالغفور خان نساخ۔

خزانۂ عامرہ — شعرای متقدمین کا تذکرہ ہے جنھون نے بصلہ سخن عطا حاصل کی ہے مدونہ حضرت مولوی میر غلام علی آزاد بلگرامی۔

جواہر العجائب — ذکر دکن شاعرہ کا ہے مصنف اسکا فخری بن ہروی مشہور اوستاد ہے عہد مین طہماسپ شاہ ایران کے یہ تذکرہ تالیف کر کے مقام سندھ بحضور اکبر شاہ بادشاہ ہند کے بطور ارمغان نذر بھیجا

تذکرہ حسینی نوادر — تذکرہ سی ہے مؤلفہ میر حسین دوست سنبھلی

خاتمۂ طبع مطبوعۂ طبع ریختۂ خامہ بلاغت شمامہ ناثر نکتہ
شاعر غرا ہمہ امتیاز مولوی عبدالحق صاحب متخلص بممتاز
خلف باشرف سرامد حکمای محمود حکیم مسعود صاحب
سلمہم اللہ الواہب شاگرد مستند الشعرا بقا

کلامی کہ کلیم اللہ بمصداق خر موسی صعقا محو سماعت آنست ۔ محمدت
اللہ نور السموات والارض بے شبہہ و گمانست و سلامی کہ سلام اللہ
نبص ان اللہ وملائکتہ یصلون علی النبی یا ایہا الذین اٰمنوا صلوا
علیہ وسلموا تسلیما وارد قرآن است شایان شان رسول مقبول
انس وجان ہست صلے اللہ تعالی علی خیر خلقہ محمد وآلہ وصحبہ
اجمعین الی یوم الدین اما بعد بر طالبان سخن ور اغبان فن پوشیدہ
مباد کہ درین بہین آوان زبان دیوان الہام بیان عدیم المثیم
ملک الشعرای طالب کلیم کہ از غایت شہرت مستغنی
از توصیف و مستثنی از تعریف است کشمس نصف النہار در ہمہ آفاق
نور بار بسبب غیر الوجود بودن مانند جان از نظر مردم نہان بود آز
کتاب خانہ غرابت نشان مجمع علوم بدیع فہوم سرامد اہل محاسن مندرجت
پیرایہ زین جدائیس مشہور کانپور بمنصۂ شہود جلوہ نمود حسب ایمای

کانپور غازہ الطباع بر لوح
۱۲۴۸

حالات فرخی آیات مصنف علام برگزیدهٔ انام

نام نامی ابو طالب همدانی کلیم تخلص نورانی اوستاد قیامت کار
تخته کن و کان فصحای روزگار خامه سحر شکن او عصا بلکه استین ید بیضا
جمیع اقسام سخن را در کمال خوبی بکرسی نشانده و اکثر غزل ها را لکدست
بهم رسانده در عهد جهانگیری بسیر هند خرامید و با شاه نواز خان بن
مرزا رستم صفوی مربوط گشته رعایت فراوان بهم رسانید در سنه
ثمان و عشرین و الف بایران برگردید و در فراق هند غزلی موزون
گردانید این دو بیت از انست حسرت عیانست ؎ ز شوق هند
زان سان چشم حسرت بر قفا دارم ✤ که رو هم گر براه آرم نمی بینم مقابل را
اسیر هندم و زین رفتن بجا پشیمانم ✤ کجا خواهد رساندن پر فشانی مرغ بسمل را
و بیش از دو سال در ولایت اقامت نکرده دوباره خود را بهند کشید
و چندی با میر جمله شهرستانی بسر گردانید آخر بذیل صاحب قران ثانی
شاهجهان خود را متمسک ساخت و باستحقاق از پیشگاه خلافت
بخطاب ملک الشعرائی سربرافراخت بلی مشار الیه هم خلاق المعانی
ثانی بود و هم ملک الشعرای صاحب قران ثانی گویند در عهد صاحبقران
قران عید و نوروز دست بهم داد یعنی تحویل نیر اعظم در شرف خانهٔ
حمل غرهٔ شوال اتفاق افتاد در همین روز بادشاه از سفر کشمیر عود نمود

اوقات گردیده چون رایات صاحب قران در سنه
خمس و خمسین و الف بالکشت کشمیر خرامید
کلیم قصیده در تهنیت مقدم
بیمن سلطان رسانید هم بمرحمت
خلعت و دویست اشرفی مرصع
طلای احمر بهره مند شد همچنین
روز سالگره کوکب سلطانی
از کشمیر عطف عنان نمود
در صله قصیده با فتح

دویست اشرفی مرصع بلند شد همچنین
کلیم در اسپاس شکره
والف خاموشان شناسانک و
در کشمیر قصیده فتحیه
سلیم جا یافت ✤
انا للّٰه و انا الیه راجعون
ایست خلاصه مضمون

با آنکه پیاله گیر این بزم منم
ممتاز بلطف ساقی از انجمنم
گیرد هر کس از کف ساقی جامی
گردد چو پیاله آب اندر دهنم

رباعی

ز نهار مگو که بنده گمراهم
هر جا که روم بکوی تو افتد راهم
عالم همه آستانه درگه تست
هر جا که باشم ساکن این درگاهم

ردیف نون

جا کرده اگر شاخ گلی در دل من
تنگ آمده است از دل بیحاصل من
زان خاک شدم که او سر از من نکشد
از خاک چمن سرشته گویی گل من

رباعی

ای همچو نگس بر همه طبع تو گران
طاعون صفت از تو محتشر زیر و زبان
زان گونه نقیلی که ز رفتن ماند
افتد اگرت سایه بر آب روان

رباعی

غم جای دگر نمی رود از برمن
تا هست نشان از دل غم پرور من
پژمرده نمی شود گل داغ جنون
تا میگذرد سیل سرشک از سر من

رباعی

برگرد تو ای قدوه نیکوکاران
روزی دو سه تب گشت چو خط نگاران
میخواست که از خلق خوشت آموزد
راه و رسمش سلوک با بیماران

رباعی

چون شاه جهان بادشه شیر شکار | گردید بدولت پی نخجیر سوار
روزی به تفنگ خاص آن چل آهو | افگند و بیفگند بیک صید دو چار

ردیف سین مهمله

ای عارضهٔ تو عمر کاه همه کس | شام المت روز سیاه همه کس
تا در ترا پیش مسیحا گوید | دوشینه بچرخ رفت آه همه کس

ردیف شین معجمه

با گردش دهر و خلق پرشور و شرش | کاری که نداری چه غمت از ضررش
خاری که تمام مایه آزار است | در پا نخلد تا نزنی پا بسرش

رباعی

ای شوخ بغمزه بر سر جنگ مباش | وی گل ز خزان حسن بی رنگ مباش
شمشیر که رنگش بزدایند خوش است | ابروی تو گر ریخته دل تنگ مباش

رباعی

قسمت کردند ماه و خورشید کم و بیش | بر خود الم شهنشه عدل اندیش
بر داشت بمنت مه نو ضعفش را | خورشید پسندید تمیش بر تن خویش

رباعی

چون لاله خودیم آتش خرمن خویش | با خود شده ایم خار پیراهن خویش

رباعی

با آنکه

رباعی

انگشت بدندان زدن از کیست بر لب | مشکل کی دگر گشته نظر فی ما مشرب جام
ای بوسه فشان زود دست بدل فی ما | کی دگر گشته نظر فی ما مشرب جام

رباعی

پروانه ی روم و هی پرپس می آیم | آواز ده از کاشن بقفس می آیم
چون ساغر می بهر زمان در سفرم | پر می روم و هی بدست پس می آیم

رباعی

دلخسته زبیش دادورس می آیم | آواز ده از کاشن بقفس می آیم
چون ساغر می بهر زمان در سفرم | پر می روم و هی بدست پس می آیم

رباعی

با خویش همیشه ماند جنگ آزوم | صید شقشده بکار این دل تنگ آزوم
رفتیم و بیار سنگدل دل تنگ | خود پیشه خویش بوده با سنگ آزوم

رباعی

ای شوخ بغمزه بر سر جنگ مباش | وی گل ز خزان حسن بی رنگ مباش
شمشیر که رنگش بزدایند خوش است | ابروی تو گر ریخته دل تنگ مباش

رباعی

قسمت کردند ماه و خورشید کم و بیش | بر خود الم شهنشه عدل اندیش
بر داشت بمنت مه نو ضعفش را | خورشید پسندید تمیش بر تن خویش

رباعی

چون لاله خودیم آتش خرمن خویش | با خود شده ایم خار پیراهن خویش

رباعی

با آنکه

رباعی

انگشت بدندان زدن از کیست بر لب | مشکل کی دگر گشته نظر فی ما مشرب جام
ای بوسه فشان زود دست بدل فی ما | کی دگر گشته نظر فی ما مشرب جام

رباعی

پروانه ی روم و هی پرپس می آیم | آواز ده از کاشن بقفس می آیم
چون ساغر می بهر زمان در سفرم | پر می روم و هی بدست پس می آیم

رباعی

دلخسته زبیش دادورس می آیم | آواز ده از کاشن بقفس می آیم
چون ساغر می بهر زمان در سفرم | پر می روم و هی بدست پس می آیم

رباعی

با خویش همیشه ماند جنگ آزوم | صید شقشده بکار این دل تنگ آزوم
رفتیم و بیار سنگدل دل تنگ | خود پیشه خویش بوده با سنگ آزوم

رباعی

دور از تو چه روز نیستی میدیدم | گر دیدهٔ اشکبار روشن می بود

رباعی

آتش چو گذر بدشت پر خار کند | با سبزهٔ تر لطف خود اظهار کند
یارب مپسند کاتش دوزخ تو | با تر دامن کمتر ازین کار کند

رباعی

اجداد شه جهان همه تاجورند | اولاد چو آفتاب عالی گهرند
تا آدمش اجداد شه هفت اقلیم | تا محشرش اولاد شه بحر و برند

رباعی

آنکس که ترا ز خصمت میخواری داد | صیقل پی آیینهٔ هشیاری داد
تا باده ز کم حوصلگان رسوا شد | از موج بستان خط بیزاری داد

رباعی

ابر آب دگر بروی دنیا آورد | باید به میان ساغر و مینا آورد
این حرف نه من ز پیش خود میگویم | باران خبر از عالم بالا آورد

رباعی

دل در غم آن سرکش جاهل چه کند | بی حوصله با عقدهٔ مشکل چه کند
خواهد که ز زلف نشنود نالهٔ دل | آواز به شب دود رود دل چه کند

رباعی

رباعی

از کسب هنر خوشدلی از دستم رفت
سرمایهٔ قابلی از دستم رفت
طرفی که ز سعی خویش بستم این بود
کاسودگی کاهلی از دستم رفت

رباعی

این خانه که فیض را مکان آمده است
همسایه بیرج آسمان آمده است
فواره چسان جسته ز بالاخانه
آب ار نه ز جوی کهکشان آمده است

ردیف حای حطی

از جلوه شاهدان فرخ پی فتح
دادا ز پی هم ساقی دوران می فتح
تاریخ فتوحات شهنشاه جهان
کلکم بنوشت آمده فتح از پی فتح
۱۰۲۶

ردیف دال

از راز دو کون گر کس آگاه افتد
چون جاده سر براه هر راه افتد
بیچاره به تنگنای دنیا چه کند
مانند شناوری که در چاه افتد

رباعی

تا تکلیف تو جا مهیا نکنند
در انجمن تو بوالهوس جا نکنند
بیقدر منم که هر کجا بنشینم
تا دل نطپید جای مرا وا نکنند

رباعی

نه از گریه است ضعف چشمم نه ز درد
این پرده بروی کار هجران آورد
هر خانه که صاحبش سفر کرد از ان
ناچار برو غبار بنشیند و گرد

رباعی

دل تا ز فراق تو بر آرام نشست
در خانه نشینی بی پیشون می بود
وز ما سر او جا بایین در پیش نبود
دور از تو

رباعی

از فرقت تو بر دلم آلام نشست
گویا سر او جا بایین در پیش نبود
این کیف دو بالا چه اشاط آور بود

رباعی

این مژده فتح از پی فتح آمد
از فرقت در پایم سر بر راه رفت
خورشید شد از سفیده صبح بلند

رباعی

بلبل هوس گلبن باغ نکند
پروانه هم آهنگ چراغ نکند
زین گونه که روزگار بر گشته زمین
گر آب شود نشسته سراغ نکند

رباعی

بر فیل سپیدان که بینا دگند
شد بخت بلند هر که او دیده فگند
چون شاه جهان بر در برآمد گوئی
خورشید شد از سفیده صبح بلند

رباعی

دستت اگر ای قدوه ابرار شکست
نه از ستم چرخ ستمگار شکست
تو نخل ریاض کرمی و دستت
شاخیست که از گرانی بار شکست

رباعی

آزاده ز سر هوای دستار گذشت
قانع ز هوس اندک و بسیار گذشت
در خانهٔ دهر حرص چون جارو بست
هر چیز که جمع کرد ناچار گذاشت

رباعی

این تازه بنا که عرش همسایهٔ اوست
رفعت حرفی ز رتبهٔ پایهٔ اوست
با غیست که هر ستون سبزش سروست
کآسایش خاص و عام در سایهٔ اوست

رباعی

هر چیز که مایهٔ تن آسانی تست
برگشت چو بخت دشمن جانی تست
آن لب که در گل وجود است ترا
سیلاب شود که وقت ویرانی تست

رباعی

از شاه جهان جهان آبرگ و ساو است
کوس عدلش لبی بلند آواز است
زنجیر عدالتش سراپا چشم است
پیوسته براه داد خواهان باز است

رباعی

زنجیر عدالت بعالم رقمیست
فرمان بدر کردن برجا تمیست

اکنون پی خانه دربدر می گردم | ره طی شد و سفر همچنان در پیش است

رباعی

ای آنکه دلت ز راز غیب آگاه است | بیجای برشگال بس جانگاه است
جز خانهٔ زین خانه ندارم آن هم | چون دست بآن رسید پا کوتاه است

رباعی

ذاتت که ز مجموعهٔ گل منتخب است | حرف تپ لرزا و خطای عجب است
کس موج محیط را نگوید لرزان | کی گرمی خورشید جهانتاب عجب است

رباعی

روزی که تن شاه جهان از تب تافت | آن نیست که عیسی بعلاجش بشتافت
میرفت دعای صحتش بسکه بچرخ | میخواست که آید بزمین راه نیافت

رباعی

شاها بگره بهر که افتد نظرت | ایمن شود از حادثه چون خاک درت
خورشید نیارد که بر آن تیغ کشد | خاکی که برو سایه فتد از سپرت

رباعی

شاهی که حمایت خدایش سپرست | بایل بسپرد نه بهر دفع ضرر است
از هیچ مصاف رو نمی گرداند | منظور شجاعتش ازین یک هنر است

رباعی

رباعی

از شاه جهان زمانه ممنون بادا
عدلش معمار ربع مسکون بادا
زنجیر عدالت سعادت اثرش
چون سبحه بدست پیر گردون بادا

رباعی

دستی نبود بر تو بداندیش ترا
دارندم ورلیش پس و پیش ترا
در قید دو شاخه هر دو دستت خواهم
تا پایه شوند منبر ریش ترا

رباعی

گیرند ز تو داده جان و تن را
دادن نتوان گفت چنین دادن را
زان گونه که کاه و دانه از دهقانست
هر چند بیاد میدهند خرمن را

ردیف باهی رباعی

این روی کرم ز حق تعالیست تب
وین پرتو مهر لایزالیست نه تب
این گرمی صلصلست نه افروزش خشم
ای طور معانی این تجلیست نه تب

ردیف تای رباعی

هر چند که مرد قول و فعلش تهبست
برداشتن پرده ز کارش گهنست
رسوا شود آنکه میدرد پرده کس
زر قلب برآمد و محک رسوایست

رباعی

شیر پنیم و مغز بسخنانم تلخست
عیبش همه از لفظ زبانم تلخست
من هم ز خوایش در عذابم که بدام
از گفتن حرف حق دهانم تلخست

درین مکتب سواد صفحهٔ دانش مکن رشتا
سیه بخت و سیه روزار نخواهی همچو من باشی

بت خود ساختی یک چند دانش تا چه گل چیدی
برای امتحان خواهم دو روزی بت شکن باشی

بپای خویش آخر تشنه خواهی در ته کامی
اگر در زور بازوی هنر چون کوه کن باشی

چنان بر خویشتن آمده غربت آگوار کن
که مانند گهر بیزار از یاد وطن باشی

بخلق احسان کن و چشم از تلافی پوش میباش
بکس راحت رسان تا بی عوض چون کوه کن باشی

درینجا چشمها تنگست تنها خود نما بودن
بآن دنیا فگن خواهی اگر خونین کفن باشی

کلیم از منت غمخواری یاران سبکدوشی
ز رخسم تازه گر مرهم نهی داغ کهن باشی

زهی لعبش رخت کار شمع سربازی
ز نسبت قد تو سرو در سرافرازی

زگریه باخته ام دیده را همین باشد
بزر دیده دران معنی نظربازی

چنین بخاک گرافتاده ام ز پستی نیست
که ریخت بال و پرم از بلند پروازی

بسان شعله و شمعست الفت من و تو
بمن یکی شده و لیک در نمی سازی

غبار من بره دوستی نشسته چنان
که بر نخیزد اگر رخش کین بر دتازی

بدستگیری واماندگان چنان خو کن
که نقش پای رهم بر زمین نمیدازی

کلیم پیر شدی تا بکی چو طفل سرشک
ز تیغ یا چو حبا خاک و خون کنی بازی

نزد این خلق از روی باطل و حق دشمنی
حرف گو چون انا الحق گوئی باشد دشمنی

ربا عیات

از رخش تو شد کام ستان رنگ حنا
از خون که شد از دست بتان رنگ حنا

رخ سود بران سینه فروان رنگ حنا
دامن که کشد از دست بتان رنگ حنا

ربا عی

ای خواجه تو گر آری ین قافله را
یارب نرسد گردن قافله را

بینی کس خفته تو بیدار کند
گیرد طمع راه زن قافله را

ربا عی

از شاه همان

اوبنیره و مژگان تو پیران نکند
ابروی تو چشمان تو پیران نکند

گیسوی تو رخسار تو پیران نکند
زلف پریشان تو پیران نکند

ز گوش این نکته پیر مغان بیرون نخواهد شد
که مستی خاکساری آورد پرهیز مغروری

ز چشم اعتبار خلق چون پنهان شوی دانی
که باشد مستی در سوائی ما عین مستوری

تو همچون شعله از سر کش ز هر آلایش تاکی
ز ما گردی بدامان تو نشیند یکدم دوری

نصیب ما نشد یکبار دیدار ترا دیدن
بخوابت هم نمی بینم ز بی کوری بی کوری

چنان عالم به بند اعتبار ظاهر افتاده
که پروانه نسوزد گر نباشد شمع کافوری

نگوی بی اثر دیگر کلیم این اشک ریزی را
ز بخیم گریه آخر هم سیاهی بردهم شوری

از فیض دل ار گوهر شب تاب نباشی
چون خاک بهر جا که روی باب نباشی

ناخوانده مرو بر در کس بار گرانی
بار دل یک شهر چو سیلاب نباشی

یکشای زبان به ز خودی را که چو بینی
زنهار که شمع شب مهتاب نباشی

جائیکه رفیقان چو جرس خواب ندانند
بارے تو چنان کن که گران خواب نباشی

با لاف توکل به بغل گرنه نهی نان
آنروز کم از ماهی بے آب نباشی

آنجا که تو ئی خود سبب کلفت خویشی
میکوش که در عالم اسباب نباشی

آسایش دو گیتی بدل مده از دست
یعنی پئے وا دیدن احباب نباشی

در حلقهٔ زنار فسادی ندهد رو
پرهیز که در حلقهٔ اصحاب نباشی

زنهار وفا را غرض آلود نسازی
در کوی توقع سگ قصاب نباشی

حیف است کلیم از تو که بی دجله اشکے
یکتا گهری بهره ز شاداب نباشی

بدل صد آرزو داری مدار از روزگار کین
چو گل چینی همان به کاشنای یا غبان باشی

قناعت فهم باش و دعوی علم فلاطون کن
بهشت از غیب دانی گر تو خود را غیب دان باشی

اگر در خاکساری کاملی بر صدر جا داری
چو نقش پا اگر چه خانه را در آستان باشی

جهان را میتوان تسخیر کرد از تیغ استغنا
گلستان سر به سر از تست گر در آشیان باشی

هنر دربار اگر داری مترس از کم خریداری
کسادی بایجو و خوش کن بقیمت چون گران باشی

بفتوای قناعت روزه همت شود باطل
ز قوت کامی از انگشت حسرت در دهان باشی

نفاق دوستداران بین که گر گردی ز دشمن خود را
دعای بد کنند گویند یکدم دوستان باشی

کلیم آمد بهار از باده لب سرخوش چنان خوابم
که در اصحن چمن افتاده چون برگ خزان باشی

نیست بی فایده این بیخودی و بیهوشی
عقل را یکچند کنم از سفر بیهوشی

هیچ دل نیست که با عشق تنا شد گستاخ
گو حبابی که بدریا نکند سر گوشی

آخر از عافیت کار جهان داده خبر
دلق خاکستر ما بین پس اطلس پوشی

مرسش از دوش بمقراض فنا بردارند
شمع اگر با تو کند آرزوی هم دوشی

زهر چشمیت نکند دست هوس را کوتاه
تلخی مے نشود مانع ساغر نوشی

همه جا حوصله خوبست بجز بزم شراب
که ز کس فوت شود فایده بیهوشی

تو که بر حرف کسی گوش نمی انداری
چه شود گر بدهم رخصت یک سر گوشی

حاصل هر دو جهان را بسخن گر ندهند
مکش الب چه توان یافت بدار خاموشی

در کام جان نیابی شیرینی بلارا
با غم گر اتحاد شیر و شکر نداری

راه طلب بریدی سود سفر چه دیدی
از خار پا چه حاصل چون گل بسر نداری

تاب کمر ز دست تاب و توان صبرت
زین غم خبر نداری درد دگر نداری

آن دم بسیر چشمی شهرت کنی که زر را
مانند گوهر اشک از خاک برنداری

در پیش ناوک جور داغ وفا نشان شد
دیگر کلیچ چیزی بهر سپر نداری

چه نیکو گفت با گردنکشی سر در گریبانی
که مارا نیز در میدان دلتنگی است جولانی

ز بی برگی متاع خانهٔ من بیست غیر از تن
بجز بلبل نباشد آشیان را هیچ سلطانی

گل رخساره‌ات آب ار گوارد دمت گردم
بروییت بود امشب باز حیران چشم گریانی

گریبان گیر من شد آشنائی وادی خوفم
که از بیگانگی خارش نگیرد طرف دامانی

هزاران عقده پیش آمد براه نا امیدی هم
درین وادی سرابی را ندیدم می نگهبانی

بگیر و گر دهر مولیش دل و جان سپیر ازرا
که امشب بهر زلفت دیده‌ام خواب پشیانی

بزیر سنگ طفلان شد تن دیوانه پوسیده
جنون خلعت خار آورد هر جا دید عریانی

چو در گلشن نشینی شاخ گل در گوشهٔ بزم
نشیند منفعل از خویش چون ناخوانده مهمانی

سپند از گرمی آتش نمی بینی چه می بیند
کلیچ از آبجیوان تغافل می برد جانی

براه او چه در بازیم نه دینی نه دنیائی
دلی داریم و اندوهی سری داریم و سودائی

لذت بوسه کوته از کف پای تو گرفت
که نیاید بمیان پای شمار و عددی

شکرها گویمت ای چرخ که از گردش تو
نیست یک کس که توان زد بجلیس حسدی

عادت داد ستد دادن جان مشکل کرد
زانکه این داد بدنبال ندارد ستدی

بخت وارون من آن نیل بود بر رخ عمر
که کشد جانب خود آفت هر چشم بدی

لاف بی برگی فقر از تو حرام است کلیم
پوست تختی که تو داری و کلاه سمدی

هر دم از خویشتن آهنگ رمیدن داری
نه همین ز اهل و فا میل بریدن داری

ناله انگشت بلب میتپدم هر ساعت
شکوه سر کنج ارتباط شنیدن داری

آتشی از نگه گرم نگاهی باید
از جگر گر سر خونابه کشیدن داری

هر سر موی ترا جلوه ناز دگر است
نگهی سوی خود انداز که دیدن داری

دل ما را بجگر ناوک دلدوز تو دوخت
بر جگرهم پس ازین حق طپیدن داری

غزلت گوش زد روح امین گشت کلیم
بس بود گر سر تحسین طپیدن داری

رواج جهل مرکب رسیده است بجائی
که کرده هر یکسی خویش را خیال همائی

ز طور مرتبه موسوی فرود نیاید
بدست کور گر افتد درین زمانه عصائی

ز زعفرم مایده عیسوی نجویش بیابد
اگرچه کاسه خالی بود بدست گدائی

ز تندیه نغمه داؤد طعنه صوت و صدایش
زمانه بر گلوی هر خری که نیست درائی

ز خاکبانی تن کار دل نزاری
ای آنکه تن پرواز تو در آشتی دل
ای دل ز خاکبانی تن کار دل نزاری

از خاک تن گلخن تن پاک دل نزاری
تا کی ز تن پرستی جان را بخاک داری
تا کی ز تن پرستی جان را بخاک داری

تا کی ز تن پرستی جان را بخاک دا

زصوفی میده پوشیدن به مستی از خرقه پوشیدن
بلی رفتار را دانند مغنیمت مرغ پرسته

براه عقل می پویم چو دست از عشق بیشویم
کسی را دل کمر بسته که از دنیا نظر بسته

زشور اشک حسرت خانه چشمی بود مارا
نمک مانند آن لبها بروی یکدگر بسته

نشان مایه داریهای معنی چیست خاموشی
متاع بیگمان باشد سرای که در بسته

کلیم از خویش خواهد چید گل در گوشهٔ عزلت
بخارستان پا تا آبی از دامان تر بسته

ردیف یای

نبرد از دل غمی نظارهٔ گلهای بستانی
ز لاله داغ دل افزود دار سنبل پریشانی

شگفته رویم از بینی نپنداری که خوشحالم
که در زیر غبار غم نهان شد چین پیشانی

بخاک افشاند بخت بد چو برگ گل پر و بالم
درین گلشن چنین کردیم آخر بال افشانی

شراب درد و غم از ساغر تنخاله میریزد
مباد از بی حرف مداوالت بجنبانی

برای گرد سر گشتن ازو بهتر نمی یابم
بگرد عالم ای بخت اگر صدره بگردانی

چرا همتا چشم از اشک خونین کی شود بهتر
خراش دیده افزون میشود زین لعل پیکانی

کلیم امشب دلی از یار خالی میکنم تا کی
سخن بر لب گره باشد نفس در سینه زندانی

تو زروی مهربانی بمیان مگر درآئی
که کنند صلح باهم شب و روز آشنائی

دل خونچکان بزلف تو هنوز هست چندان
که شود درست بازی کف شانه حنائی

بایته در دونان نتوانیم بسر برد
یار که دل از همدمی جام گرفته

صد شکر که دیدیم پریشان تر از خویش
زلف تو دل جمع ز ما دام گرفته

زلفت بره هوش و خرد دام گشیده
چشمم از دو طرف گوشهٔ آن دام گرفته

دوران نبرد داد خود را به مدارا
تو گیر حق خویش با برام گرفته

کلیم راضی است از سخن پست و بلند است
واپس ندهد هر چه ز الهام گرفته

جنون تا بداد اسیران رسیده
دماغش چه سرها بسامان رسیده

غم از هر طرف ساغری پیشم آرد
چو هشیار در بزم مستان رسیده

ز از لخت دل خانه ام گلستان شد
کزین گل به خار بیابان رسیده

ز شوق تماشای تو باز گشته
به چشم سر شکی بدامان رسیده

به چشم من از هر نسیمی که آید
سلامی ز خار مغیلان رسیده

ز برگشتگی های بخت سیاهم
خبرها بر زلف و مژگان رسیده

کلیم از نگون بختی خود چه نالی
ببین نالهات را به کیوان رسیده

اشکم ز دل چو شعله فروزان برآمده
طوفانم از تنور بدینسان برآمده

رفتی و مضطرب ز قفایت دو دیده شتاب
چون لشکری که از پی سلطان برآمده

جائی بدلگشائی چشمت ندیده است
تا سرمه از سواد صفاهان برآمده

۱۳۳

اگر ز درد اسیران خود نشد آگه
چرا ست زلف ترا پیچ و تاب بار گرفته

کسی که دیده در دلست روشنائی بخش
ز میل خار مغیلان بدیده سر نکشیده

ز درس و بحث چو کیفیتی نیافت بجا بود
کتاب داده اگر شیخ شهر باده خریده

ز کنج کاوی مژگان غزل بچشم تو خواندم
کسی بغور سخن در جهان چو او نرسیده

باین طریق خرد آزموده تیغ زبان ساز
که ربط محکم خود را ز گفتگوی بریده

گلیم ناله تا کی رسد بگوش غرورش
کسی که رازی دلها ز زلف خود نشنیده

هوای سیر گلش بانده است و بال و پر رفته
هوسها کاش میر فتند با عجم و بسر رفته

معشق ریشه محکم کرده ناصح بر نمی آید
ز سوزن بر نمی آرند خار در جگر رفته

بکوی تیره بختی چون قلم پایم بگل بانده
اثر از شعله آهم بدر هیچون شرر رفته

شکیب بیقراران هم بجای خود نمی آید
نیائی از سفر تا باز چون عضو بدر رفته

مبادا آتش سودای کس دنیگونه تند افتد
ز جوش گریه ام چشمی است چون دیگ سر رفته

نیم شرمنده یک گام همراهی زدان هرگز
براهی گر مرا دیده است از راهی دگر رفته

میان خاکساران لاف پستی میتوانم زد
هوای گرسی زانو مرا از سر بدر رفته

رهم طی گشته انا نیست از نقش نشان پیدا
درین سرگشتگی مانم بزلف تا کمر رفته

بکوی میفکند سعی خود زمین گیرم گلیم اما
سرشکم بر سر دریا بتاراج گهر رفته

آن نشه که باشد بگذشتن از دو عالم
وز کعبتین رنجش در نزد دلی گرو نیست
با چرخ خسر فرازی نتوان ز پیش بردن
وز کیش میکشان جز بیک مستی گذاره
چون مطلبی نداری بدر گرد گو ستاره
جائیکه سقف بست است نتوان شدن سواره

همچون کلیم دیگر یک نامشخصی گو
آگاه و هست ما و غفلت ز شغل و بیکاره

تا کی خورم غم دل با نیم جان خسته
جمعیت حواسم ناید مجال اول
یکدسته کرده دوران گلهای نه چمن را
این جان نهان شان همرنگ آشکار است
مشکل ز تن برآید جان علایق آلود
دارم دلی که هرگز نشکسته خاطری را
در دامگاه عشقت جانکاه صید و صیاد
از دست هر چه رفته گم کرده باری اول

دست نه گسسته بندم بر گردن شکسته
گم گشته دانه چیند از سبحه گسسته
وز آن زه گریبان بر دسته رشته بسته
گرد نفاق دلها بر چهرها نشسته
چسپیده بر غلافست شمشیر زنگ بسته
بیمار گشته از غم پرهیز اگر شکسته
مرغ پریده از دام تیر ز صید جسته
وا یافت است هر کس گم کرده را نجسته

اشک کلیم نگذاشت وز ماهها سیاهی
بهری که میفرستی مکتوبهای شسته

غرور حسنش از بس با اسیران سرگران کرد
زره برگشته تیرش استخوانم گر نشان کرده
بعاشق دشمن است آن سانکه هرگز گل نمیبوید
ز گلزاری که در وی عندلیبی آشیان کرده

مرا بوده ز جا از رخ چو رنگ پریده
اگر زرد رو

از کوتهی خلعت آسایش گیتی است
گر از نکه مرا پائی بدامان نرسیده

تا عشق شود کم نشود تیرگی بخت
شب بیشتر از شمع بیابان نرسیده

دل را خبری نیست که دزدیده چه شور است
دیوانه به هنگامهٔ طفلان نرسیده

از طالع دون بود کلیم آنچه کشیدی
هنگام ستمگاری دوران نرسیده

نمک ز گریه و تاثیر از فغان رفته
دعا اثر نکند گر بآسمان رفته

دهان تنگ تو گاهی بچشم می آید
کمر کجا است که یکبار از میان رفته

دل شکسته نماند است در جهان ورنه است
گلی است چیدنش از یاد باغبان رفته

چگونه سیل بزنجیر موج بند شود
بگوئی بند که مار از کف عنان رفته

همه بقدر ادب بهره می برند زدوست
مزاج فهم زمسند بآستان رفته

بهار رفت و گلی در چمن نمی شگفد
صبا بسجدهٔ آن خاک آستان رفته

ز بسکه پیر دی حنلق گمرهی آورد
نمی رویم براهی که کاروان رفته

کلیم لاف زبان آوری مزن چندین
که شمع آخر ازین بزم بی زبان رفته

نه نشستن نقش بد از نقش بد بسیار به
آئینه را عریان تنی از جامهٔ زنگار به

غواص تا دم میزند گوهر نمی آید بکف
گوهر شناس از کسی خاموشی از گفتار به

هر لب که بی آهی بود کم از لب جاهی بود
چشمی که نبود خون فشان کم از در خانهٔ دیوار به

بد نام خواندم همه بس بیگمان بد ست — نامی که نگذرد لغلط بر زبان تو

باری ز دست بوس مکن منع ما اگر — تنگ است جای بوسه بگنج دهان تو

بر چرخ این هلال نباشد که دست حسن — آویخته بطاق بلندی کمان تو

می را نهفته خوردم و مستی نهان نماند — رسوائی عالمم ز نگاه نهان تو

از نالهات کلیم چه حاصل که چون جرس
فریاد رس بسم نرساند فغان تو

صبح نگردد سپید پیش نباگوش تو — گر سر طاقت گذشت آه در گوش تو

گرچه ز تمکین حسن کم سخن افتاده — بوسه فغان میکند در لب خاموش تو

بسکه ز رشک کم تاب خورد طره ات — چون بمیانت رسد بگذرد از دوش تو

آگهی از خلق برد آن مژه جنگجوی — باشد از دور هراس نلغزد ز پوش تو

خنده بدریا زند اشک ز دامان من — نازبسیلی کند زلف در آغوش تو

کینه من بس چرا هیچ زیادت نرفت — گشته اگر نامم از ننگ فراموش تو

موعظه ها را کلیم باشد اگر این اثر
پنبه غفلت در آید در صدف گوش تو

ردیف های

ز عجلت تا دل ما را شکسته — بود چون ساقی مینا شکسته

سزاوار جفایت هیچکس نیست — براهت خار قدر پا شکسته

در سیان گر بانیاز و گرم خونین های و هم
نیست تار و پود راحت در لباس روزگار
سخت جانی بسکه از پهلوی ما اندوخته
خرقه عریانی از دست جنون پوشیده ام
جامه پوشاندن یتیمان با مسلمانی نبود
گاه عریان از جنون چون شمع میگردد کلیم
گاه چون فانوس می آید مرا پا پیرهن

با همه نسبت نمی چسپد بر اعضا پیرهن
یک بیک را آزموده ایم از کفن تا پیرهن
کار جوشن میکند بر پیکر ما پیرهن
قامتم هرگز نخواهد راست شد تا پیرهن
دختر رز را بپوشانم ز مینا پیرهن

نیامد نخل آه از سینه پر داغ من بیرون
درین محنت سرا چون نال گر چاهست و طوقی هست
فلک جام مرادم کی دهد گر آید از دستش
غم افشای رازم نیست در بزمش که میگویم
گلی را باش بلبل کو نقاب از رخ چو بگشاید
بفکر خاتم لعل لبت هر گاه می افتم

نکرد این سبز هرگز سر ز دیوار چمن بیرون
بفرقت تیغ اگر بارد ز مینای از وطن بیرون
برو پیمانه و داغ از حسد از دست من بیرون
ز بس دلبستگی نا ید ز بزمم از سخن بیرون
کند از شرم اول باغبان را از چمن بیرون
نمی آرم لبسان خاتم انگشت از دهن بیرون

نمیدانم کلیم از حسرت روی که بود امشب
که میشد با بهای اشک شمع از انجمن بیرون

ردیف واو

نه گل شناسم و نه باغ و بوستان بی تو
که دیده در نکشاید بر این و آن بی تو

مسافتی است که صد عقد سدره دارد — میان سبحه بزور و دست همت من
کفن بخلوت گور است برگ و سامانی — باین غبار منالوده کنج عزلت من

از زین که دست امیدم کلیم کوتاه است
خدا معانی برجسته داد قسمت من

حسن اگر نیست ناصح همچو ما خواهد شدن — چوب تر آخر بآتش آشنا خواهد شدن
از دم تیغست سیر مرغ بسمل تا بخاک — دل گر از دست تو بیرون شد کجا خواهد شدن
هر در نگشوده دارد در ره استغنا کلید — همچنانش واگذاری دل که وا خواهد شدن
یکره از دستم بدامان تو گردد آشنا — پنجهٔ من بر سرم بال هما خواهد شدن
بیشتر هر چند بر کام جهان چسپیده ام — بیشتر از دست چون رنگ حنا خواهد شدن
چون کشی خنجر بقتلم بر میان دامن مزن — دامن آلودن بخون بیجا خواهد شدن
بهر هر گامی اگر دانی چه منت میکشی — کام دنیا بر تو کام اژدها خواهد شدن
میروو تا کوکب بخت مرا آتش زند — هر شرر گر صحبت آتش جدا خواهد شدن

گر فلک نه نیگذه بر ما تنگ می گیرد کلیم
وسعت آباد جهان چشم گدا خواهد شدن

بازمی خارد کفم خواهم دگر بر سر زدن — این بود از نامبدام عشق بال و پر زدن
از خم آن دل که گم کشد میز نم بر سینه سنگ — چون درین غمخانه نبود کس صفا حاصل در زدن
رنج و راحت را تلافی از قفا چون میرسد — خار غم در پا شکستن یک گلی بر سر زدن

تا چند همچو سوفار خندان بخون نشستن
ولتنگ رو کشاده خود را بکار بستن

گر از نسق فتاد است احوال ما چه نقصان
عقد گهر ز قیمت کی افتد از شکستن

بیماری و غم دل آن ناتوانی آرد
گر ضعف کس نیارد پرسیدن از شکستن

از سیل گریه آخر دل را کدورت افزود
آورد روسیاهی خاکی بآب نشستن

در گوشهٔ این دربند از پیر گوشه گیر است
دام است صحبت خلق باید ز دام جستن

گفتی کز این تنگ دد کی سیری بآرام
روزی که زیر تیغش روزی شود نشستن

دنیا خیال و خوابی است این خواب نزد دانا
آسایشی ندارد بهتر ز چشم بستن

در ملک خاکساری رسم است اهل دل را
در صدر هر چه کم شد در آستانه جستن

باشد کلیم اگرچه شیشه دل و تنک ظرف
چون توبه تاب دارد در بستن و شکستن

برتر از خورشید شد کار سخن
شب ندارد روز بازار سخن

نارسائی های انداز همه
از بلندی های دیوار سخن

عرش و کرسی می نهد در زیر پا
تا گلی چیند ز گلزار سخن

منکر هر مذهب و ملت که هست
برنمی خیزد ز انکار سخن

بهر بازوی هنر ننوشته اند
هیچ تعویذی چو طومار سخن

چون قلم از خویش سر ها بر تراش
سر بسی خواهد سر و کار سخن

غیر یارانی که مضمون می برند
کس نبیند خریدار سخن

در روز ابر باید ساغر شمرده خوردن
یعنی بود برابر با قطره های باران

افگنده اند برابر مستان سر بمنهر
همچون حباب بستار در رونمای باران

در کشور گلستان گلبن اگرچه شاه است
از گل گرفته کاسه باشد گدای باران

بیداد پاک طینت بر دل گران نباشد
بر سینه میتوان خورد تیر حنای باران

در گلستان کشمیر هر روز کامیاب است
چشم از جمال ساقی گوش از صدای باران

می خانه آستانش گل شد ز سجده ها
از بسکه هست ما را در سر هوای باران

سازم ز آب حیوان گاهی که می نباشد
در خشکسال باشد شبنم بجای باران

ساقی بمی پرستان دارد کلیم دایم
احسان بی تقاضا همچون عطای باران

کمر از تار جان باید بران باریک میان بستن
کی از هر رشته آن دسته گل میتوان بستن

بزور عشقه شوق اضطرابی آرزو دارم
که مغزم را نباشد فرصتی در استخوان بستن

بروز از عندلیبم شام چون پروانه خاموشم
در آن کو صرفه من نیست خواب پاسبان بستن

علاج اضطراب دل نمی آید ز من ورنه
بافسون میتوانم لرزه آب روان بستن

همیشه پیشه من عجز و کار او هست استغنا
ز گلچین دور زدن می آید و از باغبان بستن

دکان گلفروشم رونق من موسمی دارد
بخود نتوان گل داغ جنون را در خزان بستن

حرس این نامه را از پهلوی دلبستگی دارد
نبالستی ز اول خویش را در کار دان بستن

بنازم ترک چشمت را که تر کش بستمی آید
بخونریزی همران انچنین باید میان بستن

تاشقند

هدف ناوک ادا باش گرت شوخی همست — آتش داری در سینه نیستان برسان
تا کی ای بخت بری چاک زجیبم بکنار — یک شب هجر مرا نیز بیابان برسان
خون اگر نیست دلا آهن پیکان بگذار — مدد اشک بباین دیدهٔ گریان برسان

نوبهار است کلیم اینهمه افسرده مباش
تو هم آخر گل اشک بگریبان برسان

دلا بار وجود از خویش افگن — درین ره کاری آخر پیش افگن
تو صید عالم قدسی درین دست — کمند وحدتی بر خویش افگن
دل آسوده را در خون فشردن — بران مژگان کافر کیش افگن
مگر در خواب بینی روی راحت — چو گل بستر بروی خویش افگن
بران پستی که دارد قصر شاهی — نظر از کلبهٔ درویش افگن
بره گر پیش پایی خود نه بینی — کنه بر عقل دور اندیش افگن
اگر سرمایهٔ خون نابه کم شد — دلا زان لب نمک بر ریش افگن
گر از تقصیر خود داری خجالت — مرا زشمشیر او در پیش افگن

کلیم از فکر آن لبهای پرشور
نمک در دیگ سودا پیش افگن

بسینه ناوک غم تا بکی روان کردن — چه ذوق رو دهد از آئینه نشان کردن
دلا بگلشن حسن معاش می باید — بقدر پایهٔ پرواز آشیان کردن

حرمت اینخانه را الا یوم تنباشد هر چراغ | از برای کعبه دل شمع آگاهی گزین
پا چو از دریا کشیدی گنج در دامن بیاب | دیده از دنیا بپوشی هر چه خواهی گزین
تا نمانی از گرانی نا امید از جذبه عشق | از درون جانکاهی از بیرون رخ کاهی گزین
بادشاهان باز اگر بار عالم می برند | بار بر عالم گذار و فقر را شاهی گزین
گر درون لبریز فقر باشدت از تمکین عشق | لب ببند از شکوه کس مشرب ماهی گزین

رهبری عامی کلیم از وی عصا بهتر نبود
در طریقت مرشدت گر اوست گمراهی گزین

هر دم مشو سوار بعزم شکار من | آتش مزن بخانه زین شهسوار من
کوتاه گشت از همه جا رشته امید | از بس که روزگار گره زد بکار من
پژمرده گشته گلشن عیشیم چنانکه نیست | یک گل در و که خنده زند بر بهار من
شد سینه چاک و سوزن مژگان تو دمی | چون رشته مر شک نیامد بکار من
صحرا کنون خوش است که از فیض گریه ام | رو ئیده سبز چون مژه آبدار من
زنگار گیر د آئینه گر در بغل نهم | از بس یکدر است دل پر غبار من
آئینه است جام و تو حیران خویشتن | ساغر ازان بکف ننهی میگسار من
خم گرچه سالها بفلاطون نشسته است | دور از لبت نکرد علاج خمار من

گرم است بسکه تر تم از سوز دل کلیم
شمع از دو سر گداخته شد بر مزار من

جرم چشم عیب بین خویشتن دانسته ام
هر قدر نا خوش که از نابای دنیا دیده ام

نخوتی دارد قناعت حیف کان نقص است
خویش را تا قانعم همسر بدریا دیده ام

کار خود هر جا که محکم کرده دهری تمیز
مرغ را از نیچه جای رشته بر پا دیده ام

در اقفس یکسال میباید بسر بردن کلیم
دلکشائی گر همه یکدم بصحرا دیده ام

ردیف نون

سیرم از خود میاور انجمن تنها نشین
ذوق تنهائی اگر داری بیا با ما نشین

سرکشی با هر که کردی رام او باید شدن
شعله سان از هر کجا برخاستی آنجا نشین

طرز وضع اهل دنیا سر بسر بادینی است
گر فراغت خواهی از ایام نامیا نشین

گرد بالای تو ساقی جلوه مستانه ایست
گه در آغوش من و گه پهلوی مینا نشین

ای کلیم از جستجوی کیمیای وصل دوست
گر زیا خواهی نشستن بر در دلها نشین

هیچکاری بر نمی آید ز دست تنگ من
ورنه جنگی نیست دامان ترا با جنگ من

طبنتم بر عماریهای جهان چسپیده نیست
گر ز رویم گرد لغشانی بریزد رنگ من

تیره روز انیم مارا اختر طالع یکی است
از شکست زلف نیسان خیره شد چنگ من

بسکه خرسندم ز کنج فقر کاسیبش مباد
نعمت الوان بود غمهای رنگارنگ من

با همه کم فطرتی دارم ز همت توشه
در نیاید هیچگه دنیا بچشم تنگ من

طاعت شوریدگان با قبلهٔ جائی دگر است
رو بوقت اشک ریزی سوی جیحون میکنم

با چنین بخت زبون با روزگارم دشمنی است
کوشش فرهاد را ضعف مجنون میکنم

آنچه در غربت کمن دیدم ز دشمن مشکل است
می خلد در دل گر از پا خار بیرون میکنم

جامهٔ واژون طالع میکنم از بر کلیم
بخت را از همت والا دگرگون میکنم

در جستجوئی وصلت آن رهرو بلایم
گر فرق همچو شانه بگذشته خار پایم

یک پای در خرابات پای دگر بمسجد
یک دست رهن ساغر یکدست در دعایم

تا سینه چاک کردم ناخن تمام فرسود
اکنون بعقدهٔ دل درمانده چون درایم

در گلشنی که خارش بگرفت قیمت گل
خاکم بسر که دایم چون آب کم بهایم

تا آشنائی یاسیم بیگانه ام ز عالم
مستغنی از طبیبان از درد بیدوایم

از تازه گلبن خود پیوند تا بریدم
با هیچکس نسازم گوئی که خار پایم

پروانهٔ اسیرم در بزم آفرینش
بر شمع ریسمانی می تابد از برایم

باشد نمایش من پنهان در آزمایش
منگر که تیره بختم شمشیر بی جلایم

از بس کلیم رفتم در زیر بار محنت
بر دوستان گرانم گر سایه همتایم

بدام عشق تو بیدیانه مبتلا شده ام
پرم مبند که دل بسته بلا شده ام

جدا ز یار آن تار گسسته را مانم
که بینوا شده ام گر دمی جدا شده ام

روی نیاز از همه سو تافتم
قبله نه فهمیده مسلمانیم

خاک تواضع ز ازل ریخته
دست قضا بر خط پیشانیم

بخت ز آغوش من انگیخته
همچو صدف باعث ویرانیم

درد هن از روزهٔ حرمان من
نیست جز انگشت پشیمانیم

من ز سواد سخنم چون کلیم
نه هدایی و نه کاشانیم

هرگز آسوده ز بد کردی دوران نشدم
داد خاکم همه بر باد و پریشان نشدم

آه ز این غفلت سرشار که چون سایه غریب
جان بلب آمد و از کرده پشیمان نشدم

طالع خصم فلک در همه میدان دارم
وین هنر بین که یکدست و گریبان نشدم

چون لب زخم دلم خندهٔ بی گریه نکرد
گل گلاز عشق شگفته سمن دشادان نشدم

بسکه بانیک و بد خلق ندارم کاری
منکر و معتقد گبر و مسلمان نشدم

گل نقش قدم در چمن بی قدری
لایق گوشهٔ دستار عزیزان نشدم

در رهٔ دشمنی خویش چه ثابت قدم
خاری از پا نکشیدم که پشیمان نشدم

گل روی سبد گلشن تر مردگیم
ابر از گریه بتنگ آمد و خندان نشدم

تا ننهادم سر خود در رهٔ آن شوخ کلیم
همسر طایفهٔ بی سر و سامان نشدم

تا نفرسوده ست پا بیراه پیمایی نیشوم
میگذارم پا براه آن دم که بی پا میشوم

صورت از دیوار میخواهد که مانی آورون
با چنین دیوانگی هر جا که پیدا میشوم

باسپند سوخته گوئی که از نگ مزرعم
یک قلم از دیدهٔ نشود نما افتاده ام

نقش پا بر خاستن دارد بامید تسبیح
من سر شکم بر نخیزم هر کجا افتاده ام

با وجود سرکشی چون گرد بادم خاکسار
شعله ام وز عجز در پای گیا افتاده ام

گوهر شب تابم و از شمع بی قیمت ترم
لیک ازین شادم که باری بی بها افتاده ام

هر گزم در سر هوای دانهٔ کامی نبود
من ندانم از چه در دام بلا افتاده ام

وله

روز و شب از بسکه محو آن میان گردیده ام
موی می ترسم برآید عاقبت از دیده ام

صاحب آوازه در اقلیم گمنامی منم
نام خود را از زبان هیچکس نشنیده ام

اشک رنگین داغ حرمان زخم رشک مدعی
وه چه گلها بهر تابوت تمنا چیده ام

بر تنم هر جا که اشک افتد برآید دون ازان
از لف تنهائی هجران تاب از بس دیده ام

عیب بیتابی سهل باشد لیک نادیدن خوش است
چشم من وشن که دایم صاحب این دیده ام

از سیه روزی رهائی چون نیابد دل کسی
هر رگ او را تبار زلف او تابیده ام

فرصت عشرت نگفتند هم بهر حالی که هست
گریه نامش کرده و بر بخت خود خندیده ام

گل بسر تا نیفشانی نمیخوانی دمن
شمع سان با شعله در یک پیرهن خوابیده ام

همچو من در پیش یار بیوفائی خود کلیم
زود نتوان خوار شد عمری وفا ورزیده ام

ریخت ناخن بسکه خار ما یس از پا کشیم
بر در دل می نشینیم باز در ها میکشیم

طایع وارثون بران گشته مژگان بستیم — گرچه بیقدریم خود را بر عزیزان بسته ایم
مورچی از تاب مگر مار را تواند صید کرد — چشم همت گرچه از ملک سلیمان بسته ایم
دیده گر سیراب شد دل تشنه یک قطره ماند — خانه ویران کرده تا آئین دکان بسته ایم
دانه دام تعلق مزرع کیتی مدانشت — ما با میدچه یار ب دل بدوران بسته ایم
خاطر آشفته ما هست عیب روزگار — بر سر ایام و ستار پریشان بسته ایم
ما و دل در این چمن چون تو به فصل گلیم — روز اول با شکستن عهد و پیمان بسته ایم
از شکسته کشتی ما نا گهی یاد آورد — رشته های موج بر انگشت طوفان بسته ایم
در حصار آهن ما غم نخواهد راه کرد — زخنه های سینه را یکسر به پیکان بسته ایم

خار مژگان ز چشم کم مبین دیگر گلیم
چار موسم از گلش نخل شهیدان بسته ایم

بیقدر نخواهم شد اگر خاک نهادم — خوارم منگر ذره خورشید نژادم
از هستیم از نیست نشان نام بجاست — در نرد شب و روز جهان نقش زیادم
جنس من و بازار دو این هر چه خیالست — چون قبله نما در حرم کعبه کسادم
از دامن صحرای جنون دست ندارم — گر اشک بیابم دهد آه بیادم
بیقدر تر از عسم بدل ما متیانیم — هر چند که نایاب تر از خاط شادم
از دست من آزرده چرا خلق نباشند — چون خامه بحرف همه انگشت نهادم
در مکتب عشق است کتابم ورق دل — روشن نشود جز بخط زخم سوادم

جان از کدام و دل کدام است ازان دو لب
بگذار تا ببوسه یکی را نشان کنم

در آتشم چو شعله آوازه دو نیست
گر آتشم بدل نزنم از جان نهان کنم

خاشاک سیل از کشش جذبه میروم
نه همچو گرد همرهی کاروان کنم

بر خوان روزگار که نعمت حوادث است
آب از خورم ملاحظه استخوان کنم

جز بی نوائی تو ندارم دگر کلیم
چیزی که توشه سفر لامکان کنم

کامی ز روزگار ستمگر گرفته ایم
خود را اگر بخاک برابر گرفته ایم

گر مے ز جر و ناری ما برطرف شده است
از بسکه حرف سر و بتن در گرفته ایم

پر را بشکل خنجر صیاد دیده ایم
سر را بشوق آن ستم پر گرفته ایم

دریا بمار سیده اگر از پے مراد
همچون صدف ز آبله ساغر گرفته ایم

هرگز نگشته رود شکایت ز ما بلند
گر همچو شعله ز آتش غم در گرفته ایم

ما طفل کودنیم و سبق ناهمائی دوست
صد بار خوانده رود گر از سر گرفته ایم

چون دام بر گرفتن ما بهر داد نیست
گیرنده ایم و رسم طمع بر گرفته ایم

یاران که در عزم تو نهادیم بر جگر
گوئی ز پنبه روزن مجمر گرفته ایم

بگذر ز کام تا بکنار تو جا کند
این پند را ز رشته گوهر گرفته ایم

تا رفته ایم در پس زانوی غم کلیم
جا در پناه سد سکندر گرفته ایم

یک بزم را ببوی سخن مست می کنم
چون شیشه هر کجا که سر حرف وا کنم

سامان خونفشانی روز و شبم نماند
دیگر ز باشک شام چو شمع اکتفا کنم

داروی یاس ما همه در بی دوا قست
زین یک دوا هزار مرض را دوا کنم

تن را چو در لباس قناعت بپرورم
همچون قمر ز پیرهن از بور یا کنم

گر همچو نیست در سخن من زعجز نیست
حیف آیدم که زهر در آب بقا کنم

تنبیه منکران سخن می تواند کلیم
گر از شود های خامه بآن ها رها کنم

موشگافیها دران اندام زیبا کرده ام
تا کمر را در میان زلف پیدا کرده ام

نیستم راضی که سر در کرسی زانو نهم
تا هوای سر بلندی را ز سر وا کرده ام

دیده خواهش نبندد تو تیای یاس ز چشم من
خاک کوی یاس در چشم تمنا کرده ام

باطن خلق دورو سوهان ز ظاهر آینه است
عمرها جا سوسی ابنای دنیا کرده ام

بی نمک نبود جنونم دلنشین افتاده ام
کز لب لعلش نمک در دیگ سودا کرده ام

تنگی کار از عقب دارد گشایشها ضرور
از دل تنگ منست از دیده دریا کرده ام

قامت فصل جوانی شد قدم گشته ام
جای تا در سایه آن قدر عنا کرده ام

هر کرا تنهائی با شمع در یک خانه نیست
من نه بیجا خوبتاریکی شبها کرده ام

خانه همسایها ویران شد از اشک کلیم
نیست از دیوانگی گر جا به صحرا کرده ام

محلقے آسایشی میخواستم از چرخ گفت
از کجا آورده ام خود در لباس ماتمم

تا نفس با قیست ضبط گریه ام مقدور نیست
شیشه ام بی اشک از دل بر نمی آید مجم

از سبکروحی خود خوارم درین گلشن کلیم
همچو شبنم هر که گلے بردارد از دست مجم

خوش آن غیرت که بیخود جانب دلدار میرفتم
دمی کز خویش میرفتم بکوی یار میرفتم

خوش آن خلوتسرا کز اتحاد حسن و عشق آنجا
تو از می مست میگشتی و من از کار میرفتم

وداع پا براه او پر و بال است سالک را
ز خود در پیش میبودم چو بی رفتار میرفتم

کنون گر گلستان در دامنم باشد نمی بینم
گذشت آن کز پے یک گل بصد گلزار میرفتم

بغربت عادتی دارم که گر از گوشه خلوت
بگلزارم کسی بردی بپائی دار میرفتم

نشانش از خود چون یافتم از جستجوی او
بگرد خویشتن گردیده چون پرکار میرفتم

دگر تقریب فتن چون ببزم او نمیدیدم
برای پرسش آن نرگس بیمار میرفتم

گهے شور جنون از عقل با خود نیقدر دیدم
که بهر خود نمائی بر سر بازار میرفتم

کلیم از یاد کس فتن اگر در دست من بودے
چو برق از خاطر این چرخ کجرفتار میرفتم

از در محرومی استعداد همت کرده ایم
آرزوها را تمام از سینه رخصت کرده ایم

کیست تا ما را بدست کم تواند برگرفت
بر سر یکپایه پیش چشم عبادت کرده ایم

این زمان بی بوسه از ساقی نمیگیریم جام
زانکه در میخانه ها بی فرصتی خدمت کرده ایم

از گریبان پریده رفتم از دست و دامن نچیدم
از غبار خاطر خود دامن افشان رفته ایم

یک نام

خط دمید اکنون ازان لب کام دل خواهم گرفت
شام خود شد روزهٔ امید را وا میکنم

بسکه برهم خورده ام سررشتهٔ راگم کرده ام
خاطر جمع از سر زلفت تمنا میکنم

بر سر خوان بلا تنها نخوردم رزق خود
یک سر سوزن ز خم هر تبسم بر احضا میکنم

شیشه او ساغر کلیم از وضع من آزرده اند
این نه میخواری است قبض روح مینا میکنم

ز سوز عشق چه هنگامهٔ فغان بندیم
چو شمع کشته ازین ماجرا زبان بندیم

نهال سرکش و گل بیوفا و لاله دورو
درین چمن بچه امید آشیان بندیم

دمی که ما گره از کار عیش بگشائیم
خیال بوسه بر ان خاک آستان بندیم

متاع خانهٔ دل آنچنان بغارت رفت
که در نماند که بر روی دشمنان بندیم

هزار شکوه یکی کردم و کسی نشنید
گذشت آنکه ز یکحرف داستان بندیم

گره ببوئی چو افتاد باز نگشاید
غنیمت است بیا دل درآمنیان بندیم

کلیم سایهٔ شاه جهان چو بر سر ماست
به پشت چرخ دگر دست کهکشان بندیم

جنت از رضوان گر من زان رضه خرم نیستم
سیر چشمی در پی میراث آدم نیستم

خون من غیر حسرت نیست بخوان عمل
چند گیرم در دهان انگشت خاتم نیستم

هر گرا از قوت مرادی نالهٔ از من بر نزد
مرده را از بیغمی در فکر ماتم نیستم

هیچ غم در خلوت هر دل مراره داده اند
این تکبر وحی ازان دارم که بنیم نیستم

قلعها از دولت شاهجهان مفتوح شد | ما ز دست بسته مهر شیشه نگشاده ایم
خودستاع خانه خویشیم چون مرغ قفس | گر نیم آزاد از قید جهان آزاده ایم
رو ز برگشتن نمیدارد هدف از پیش تیر | کو گمان فتنه را زه کن که ما ایستاده ایم
پیش ما بزم نشاط و حلقه ماتم یکیست | شمع بزم ما برای سوختن آماده ایم
از تلاش سرفرازی کی بجائی میرسیم | ما که از افتادگی در پیش چون سجاده ایم

برنمی‌پیچیم بر صید مراد خود کلیم
من که غمخوار ابدام آورده و سر داده ایم

بروی ساغر مه عید را دیدم | همین بس است در عید دیدو اوبدم
بغیر دیده که پوشیدم از مراد دو کون | بقدر همت خود جامه پوشیدم
بحشر آخر از خواب مرگ برخیزد | گمان مبر که زامداد بخت نومیدم
چنین که برگ و بر نخل آه بیکانست | بفرق سایه آه است سایه بیدم
بغم ز خنده و چشمم ز گریه تر شده است | با شک بی اثر خویش بسکه خندیدم
ز عافیت نیم ایمن که ترسم آخر کار | کفن بردن کند از تن لباس تجریدم
بسان شمع کس آواز گریه‌ام نشنید | با شک خویش اگر تا صباح غلطیدم
گران نبود دم بر طبع دوستان هرگز | بزود رفتن و دیر آمدن مه عیدم

بپیر جام ازان دم که دست داده کلیم
ز خط ساغر چون شیشه سر نپیچیدم

با شعله‌ام منسبت عریانی الفتی ست
زانروی جا بگوشهٔ گلخن گرفته‌ام

هرگز ز سنگ دلشکنانم هراس نیست
کین شیشه را برای شکستن گرفته‌ام

دانسته‌ام حقیقت خود را چنانچه نیست
در کین خویش جانب دشمن گرفته‌ام

چشم از جهان ببستم و نور دلم فزود
روشن شد است خانه چو روزن گرفته‌ام

آخر لبسان فاخته‌ام شد گلو کبود
منت ز خلق لبسکه بگردن گرفته‌ام

تا چند در نی قلم آتش زند سخن +
من هم کلیم خامه ز آهن گرفته‌ام

از دستگاه محتشمان نانمی خوریم
خون میخوریم و آب ز دریا نمی خوریم

بر روزهٔ قناعت خود صبر میکنیم
گر جان بلب رسد غم دنیا نمی خوریم

از صد هزار رنگ تمنا که می پریم
با غیر دود و آتش سودا نمی خوریم

دایم فتاده‌ایم ز هر جا که عاجزیست
تا عذر لنگ نیست از و پا نمی خوریم

هر کس که دید چاک دلم پاره شد دلش
مار غم را ز تیغ تو تنها نمی خوریم

دایم ز بس بهند گریبان فتاده است
چیزی ز دست خویش چو دنیا نمی خوریم

دست تهی بهمت می جمع کی شود
از منع توبه نیست که صهبا نمی خوریم

پرهیز بیش ازین نتواند مریض عشق
از هیچکس فریب مداوا نمی خوریم

از وضع ناگوار جهان طبع ما کلیم
از بسکه سیر شد غم فردا نمی خوریم

لبسکه هر دم میرسد فوج بلای بر سرم
گر کشم آهی خیال گرد لشکر می کنم

آنقدر کالماس داغم سپر افشانده است
من نمک از گریه شب در چشم اختر می کنم

می برم با خود لباس داغ حسرت را بخاک
پیش بینم فکر عریانی محشر می کنم

لبسکه راه ناامیدی را بکرر رفته ام
چشم اگر بر هم نهم این راه را سر می کنم

زاهدان عهد با معیار حق و باطل اند
هر چه را منکر شوند این قوم باور می کنم

سرکشیها را غبار از سر اگر بیرون کند
خویش را با خاک در پستی برابر می کنم

رشته از گوهر بخود پیچد من از سخن
گر غزل گویم علاج چشم لاغر می کنم

در جهان دایم نشان تیر انگارم کلیم
گر ز مصحف جامهٔ ناموس در بر می کنم

همتی کو که دل از عیش جهان بردارم
گل به بلبل دهم و برگ خزان بردارم

نخل بالای تو ای شعلهٔ خاشاک وجود
یکنفس جستن آنموی میان آسان نیست
بکنار آرم و خود را ز میان بردارم

توبه کردم زمی و روح نمد میخواهد
کم شود یکدم اگر دست ازان بردارم

از جهان قسمتم این دست و دل تنگ بس است
مشتی از خاک در پیر مغان بردارم

حرص می رطل گران میخواهد و هم ضعف خمار
دیدهٔ حسرت ازان تنگ دهان بردارم

در رهِ عشق که هر جاده دم مار بود
پنبه از شیشهٔ بدمست دگران بردارم

تیر جورِ خلقم گشت ازین کمنه کمان
هر کجا پای نهم دست ز جان بردارم

قدر رتی گو که ز ره کاهکشان بردارم

۱۰۱۱

بار نامومی ندارم از تپی دل میروم
از تهی پایی چو لغزی از تپی دل میروم

هر گز از سر گشتگی راه بسر نا برده ام
مضطرب هم سوی چون موج تپی دل میروم

طالع وارون نا از پس به پسی نایل شدست
با اگر پا سنگ نگذارم در گل میروم

یاد یاری کن گهی بر یار خاطر غمیم
با همم در آید نهاند رود از دل میروم

چون نشد خاشاک سیلاب امیخ انگیزهای
با بد و مش راه بردارم بمنزل میروم

ماخس و خاریم اما پیش کوی میهنوش
دامن خاشاک و جود با جدا از سیل غم

راه اگر دارد و نظر تا پیر افتاده ام
رنگ خون نا خواهد رفت از دامن قاتل میروم

این خنا نا چیست کی از دست قاتل میرود
دل را از ان دو وطن رفت رفتم

با شعله ام

دیوان کلیم ۱۰

در بهار این چنین از زهد خشک محتسب
ساغرم تا تر نشود در زیر باران می نهم

خصمی غلغلی دارد نه ساغر خنده
گوش چندانی که بر بزم حریفان می نهم

از کجا مرهم بیابم چون ز مغز استخوان
پینه می آرم بروی داغ حرمان می نهم

تا نباشد یک گلستان خار پای انداز من
کی ز کنج غم قدم در باغ و بستان می نهم

از برای کلفت من سیر یک گلشن کمست
از گلستان چون برآیم روز بزندان می نهم

پایهٔ اهل هوس بالاتر است از من کلیم
پای همت گرچه دایم بر سر جان می نهم

عمریست که یک مستی سرشار ندیدم
در پای خم افتادن و دستار ندیدم

بر دولت وصلی که فلک رشک ندارد
جز صحبت آئینه و روی نگار ندیدم

در ظلمت بخت سیه خویش بماندم
چون آب خضر روی خریدار ندیدم

افسوس که چون نخل گرانبار درین باغ
دستی ز رفیقان به ثمر بار ندیدم

چون سبحهٔ گلدسته بگردیدم همه خوبان
گردیدم و یک یار وفادار ندیدم

باد اسحر آئینهٔ ز انو بسلامت
روئی گر ازان آئینه خسار ندیدم

همچون مه نو روی نوازش ز کسی نیست
هر جا که شدم غیر دل آزار ندیدم

تا از مدد ناخن تدبیر گذشتم
در راه طلب عقدهٔ دشوار ندیدم

با آن که کسی چیز در بار ندارد
در قافلهٔ خلق سبکبار ندیدم

در کوی توکل که بجز پشت امید است
گاهی که دهد تکیه بدیوار ندیدم

در کمین عیش از بس دیده بد دیده ایم
بادهٔ کشمیر از بزم تو صاحب تر بود

گل اگر تا سینه در کشمیر می آید چه سود
بی تو ما خاطر پریشان می پرستان میکنیم

ما جرائی دیده میگوئیم پیش سیل شتاب
باده را از چشم ساغر نیز پنهان میکنیم

از ظفر خان کو آن جمعیت و طرح و غزل
ابلهی بین شکوه کشتی بطوفان میکنیم

تا تو رفتی دل بفکر خویشتن افتاده است
باکه دیگر زلف معنی را پریشان میکنیم

داغ بیماند کلیم از لاله زار از دست رفت
هر چه دشوار است ما بر خویش آسان میکنیم

من که دور از وطنم عیش تمنا نکنم
بقفس تا نرسم بال و پری وا نکنم

نتوان درد سر از گریهٔ هر شمع کشید
بی سبب خوی به تار کی شبها نکنم

گود داغ که بیگانه کنم آمیزش
دیدن آئینه را من که مسیحا نکنم

دعوی صبر و دل و دین همه باطل باشد
گر دل گم شده در زلف تو پیدا نکنم

تاب هم چشمی پروانه نخواهم آورد
شمع را با قد رعنای تو همتا نکنم

منصبت بین قدم هیچو بهارم قدمی
دشت را سبز گر از آبلهٔ پا نکنم

من که چون شیشه می بسته دهان آمده ام
سر حرفی که از و خون بچکد وا نکنم

عادتم تا نشود شکوهٔ ارباب کرم
سایهٔ ابر ازین بخت تمنا نکنم

رتبهٔ مستی حلاج مرا منظور است
پنبه را بهیده تاج سر مینا نکنم

خواهم خوگرفت بر ورنسیاه خویش
تا تیرگی زبخت تبدبیر می بریم

با آنکه احتیاج ندارند و می خرند
چندانکه ما خجالت تقصیر می بریم

در انتخاب داوری آوارگی است بخت
زان در دسر بخاک درت دیر می رسیم

پنهان نمیکنیم ز دشمن متاع خویش
مشت پری که هست بتزویر می بریم

ما را کلیم گرمی تب آب آتش است
کی تشنگی ز دل بطپانشیر می بریم

نه همین از بخت بد طوفان غمان دیده ام
دایم از جوش تری از نظره طغیان دیده ام

صد خلل در راحت تنهائیم افتاد اگر
ز آشنایان گرد بادی در بیابان دیده ام

از غم بی خانمانی گریه ام رو داده است
آشیان بلبلی گرد گلستان دیده ام

شانه تار چند از زلف بچنگ آورد من
حاصلی گر دیده ام خواب پریشان دیده ام

شکوه بخت از زبانم سر زد کوئی که من
در سواد تیره بختی آب حیوان دیده ام

از هدف صابر ترم هر جا بلائی رو دهد
خنکر باران کرده ام گر تیر باران دیده ام

اشک ما از گرمی شیون دگر آید بوجد
رقص آزادی طفلان از دبستان دیده ام

استخوان من قناعت بر همایشیر نکند
زین شکر ریزی کزان لبها بخندان دیده ام

میتوان دریافت فیض سینه چاکی را کلیم
زین کشایشها که از چاکی گریبان دیده ام

تا ز خواب غفلت مستی سری برداشتم
چون حباب از سر نهادم هر چه بر سر داشتم

دردسیدرسی چون بازدوای طلبد
دردهای کهن خویش مداوا چکنم

من که چون گرد مهر جا که نشینم خوارم
جنگ با صدر نشینان بسر جا چکنم

گله از چرخ بود تیر فگندن بسپهر
چون بجای نرسد شکوه بجا چکنم

خار بی گل شده هر جا گل بیخاری بود
گر نه بندم ز جهان چشم تماشا چکنم

کج نهادیم از کوی درش بسته ترست
عزلتم گر ندهد شهرت عنقا چکنم

سر و برگ جدلم نیست چو با خلق کلیم
نکنم گر بهد و نیک مدارا چکنم

بسکه از بار غم دهر گران بار شدم
همه ره سجده کنان تا در خمار شدم

شیشه ام هیچ دل از دستی من نشکست
من باین دلشکنان از چه گرفتار شدم

خرم از ابر بهاری نشدم طالع بین
که درین باغ چو خار سر دیوار شدم

خواهم آئینه بمن روی دگر ننماید
بسکه از زشتی خود بر دل خود بار شدم

تا کی ای دل ز غم تنگدلان زاری
من به تنگ آمدم از وضع تو بیزار شدم

بعد عمری که بخواب من مبدل آمد
گریه آبی بر خم ریخت که بیدار شدم

رفتم از هوش نکن مست ازین بیش کلیم
چشم بردار ازان چشم که از کار شدم

آن سالکم که با خضر هر چند همنشینم
سرگشته همچو پرکار در گام اولینم

از بیم دیده داد ید بگذر نیم از عدم هم
گر بعد مرگ بینند در خواب همنشینم

فطرت پستم ندارد بال پرواز بلند
من که مور ناتوان باشم چه باشد شهپرم

برگ من بی برگ است تو بار بار خاطر است
باد یارب روزی برق بلا بر برگ و برم

میکنم گاهی اگر سامان بزم می کلیم
سنگ بیرون کند از اشتیاق ساغرم

با فکر او چو سر بگریبان فرو کنم
تشریح زلف خم بخم مو بمو کنم

دهقان بهر زمین که نشاند نهال تاک
من هم بخاک تخم کدوی فرو کنم

از تیغ ابروی تو زبس زخم خورده ام
جرأت نمی کنم که به محراب رو کنم

هرگز مراد من بحصول آشنا نبود
در زیر تیغ عمر ابد آرزو کنم

از عقلهای کهنه و نو خرمنی شود
گر استان میکده را رفت و رو کنم

گردد بزیر خاک سکندر ز شرم آب
دل را اگر بآئینه اش رو برو کنم

دشنام و بوسه هر چه عوض میدهی بده
حاشا که با تو بر سر دل گفتگو کنم

هر صید دیگری به نظر کے فتد که من
در سر نگنجدم که گل چیده بو کنم

خواهی نشان تیر شوم یا غلاف تیغ
با هر ستم که مصلحت تست خو کنم

با تیغ جور ناک که لطفی کلیم هست
تا چاکهای سینه به پیکان رفو کنم

بد ور خویش نیستی حصار میخواهم
در آن میانه ترا در کنار میخواهم

به توبه نامه نمی شویم از گنه که بحشر
بکف مسوده زلف یار میخواهم

چون گلوی مرغ بسمل خون ز دود نامه‌ام
آرے آری شرح خون با لاله‌ی دل کرده‌ام

تا کسی بر لب نیارد دعوی خون کلیم
خون فرزندان خود هم وقف قاتل کرده‌ام

تا من از صیقل می آئینه روشن کردم
شیشه را شمع ره شیخ و برهمن کردم

آب آهن همه از دیده‌ی زنجیر چکید
لیکه چون سلسله در بند تو شیون کردم

لایق برق نشد باد هم از ننگ هنر
کشتهای عمل خویش چو خرمن کردم

در جهان طالع خاکستر صیقل دارم
خود سیه روز هزار آئینه روشن کردم

کنج تاریک من از چشم بد روزان دور
با خیال تو در و دست بگردن کردم

همتم آتش داغ از در همسایه نخواست
من دیوانه ازان جائی به گلخن کردم

کاغذ کرده شد از سوزن مژگان تو دل
رنگش از سرمه آن نرگس پرفن کردم

جائی یک خار نه در پائی و نه در دامن ماند
چشم بد دور که خوش غارت گلشن کردم

فرصت دوختن چاک دلم نیست کلیم
تیغ بر داشته تا رشته بسوزن کردم

چون در مصاف حادثه آه از جگر کشم
تیغم نمی برد بچه امید بر کشم

از گریه کور گشتم و بینا لیم بجاست
هر لحظه رشته مژه را در گهر کشم

عمرم بباغبانی نخل قدت گذشت
یک بار رو نداد که تنگش بر کشم

حسرت نصیب طایر این بوستان منم
خمیازه در بهار ز گل پیشتر کشم

چنان ز دست تهی خوشدلم بهمت فقر
که پیر گشتم و در کف عصا نمیخواهم

گدا بغیرت من نیست در دیار طلب
هر آن مراد که گردد روا نمیخواهم

ز روزگار دو حاجت همیتوان داشت
اگر مرگ رسیدم عنا نمیخواهم

بتان ز صحبت هم میکنند کسب غرور
ترا بآئینه هم آشنا نمیخواهم

چنان براه طلب همتم بلند بود
که از شراب جز آب بقا نمیخواهم

کلیم از سفر آوارگی چو مطلب شد
جز مدیه می روم و رهنما نمی خواهم

بچاک سینه نه مرهم پی دوا بندم
که راه رفتن صبر گریز پا بندم

نه بسته است کسی از چاره راه بر غم عشق
بروی سیل چه سودا در سر ابندم

دران چمن که گل وصل دسته بندد و غیر
مرا مبر و که نگه را بپشت و پا بندم

بروز عید که قربان کنی حریفان را
مرا بگوئی که دست ترا حنا بندم

شمار بر سر موئی تو دل گرم باشد
همه بموئی میان تو دل ربا بندم

بیک نگاه هم ازان چشم فتنه خوئی ترا
که دست فتنه افلاک بر قفا بندم

بهم بپیچم و تار دل و رگ جان را
که صید وحشی مغنی بهد عا بندم

سفر ز جور تو ناچار شد مگر یکچند
ز خاک غربت مرهم بزخمها بندم

بروز عید هوس گر کنم خود آرائی
بخویش زیوری از نقش بوریا بندم

کلیم نیست کشایش چو با کلید طلب
چو قفل بسته لب از حرف مدعا بندم

شمع را ماتم که از سیر سلوکم ناهید
هر کجا هستم ز اشک خویشتن با در گلم

لاله دارم دل ز غم صد چاک شد از بیکسی
هیچکس ننهاد غیر از داغ دستی بر دلم

آرزوئی یکدل از من وجهان حاصل نشد
مایهٔ نومیدیم گوئی در جواب سایلم

بی ثمر نخلم مرا باری بغیر از سایه نیست
سایه خود با خاک یکسانست بنگر حاصلم

تا قیامت خار غم در جان نمی ماند کلیم
گر ز دل بیرون نیاید آبله از گلم

جذبه خواهم که از خود بیخبر رو گردان شوم
هر کجا آئینه پیدا شود پنهان شوم

رنگ آبادی ندارم خانهٔ بی صاحبم
گر خریدارم شود سیلابی آبادان شوم

در چمن دارم روزگارم خاطرم زان شاد نیست
چون حباب از دردم هستی پس دهم خندان شوم

ناوک بیداد دوران از نشان ما بدند
آنچنان نگذارم این غم کز نظر پنهان شوم

تا کی باید نجل مختلف یکرنگ زیست
یکنفس آئینه گردم یکنفس سوهان شوم

گرچه چرمت بار می آرد شکستن بال خلق
غنچه گردد طفلی هر کجا مهمان شوم

قدر تخم غالب بیفی را نمیداند کسی
صد تعدی میکشم از خس اگر طوفان شوم

هم کهن شد هم نکرد جامهٔ ما موس ننگ
گر دلم خواهد لباسی نو کنم عریان شوم

خواهم از دوری تنک دادن تبار اجزش کلیم
فی المثل گرد پاسبان چشمهٔ حیوان شوم

دور دم از فتنه که در سایهٔ مژگان تو ام
خاطرم از همه جمع است پریشان تو ام

پرست خاطر آن بی وفا ز کینهٔ ما
بغایتی که نگردد ذرحرف دشمن بیش
بخونفشانی چشمم بهانه جوست چنان
که خون زدیده جهد بر رگم زنی گر نیش

کلیم بهر خطر زخم دلبران تن را
زدیم مسطر از استخوان پهلوی خویش

ردیف غین معجمه

اگر چه هست مرا بی تو داغ بر سر داغ
زنم ز ناخن هر لحظه حلقه بر در داغ
نشسته بر سر بالین من بدلسوزی
رفیق در شب غم چون فتیله بر سر داغ
چنان فگار شد از نیش غمزه ات مژهم
که تا بحشر نه خیزد ز روی بستر داغ
ستاره سوخته همچو من ندارد عشق
که هست کوکب بخت سیاهم اختر داغ
تو چون بجلوه درآئی برائی دفع گزند
سپند آبله سوزد دلم با خگر داغ
درون سینه غم او به مجلس آرائیست
صراحی دل پرخون گواه ساغر داغ

کلیم سوخته را وقت شد که پرواز ند
ز روی بستر تب چون سیاهی از سر داغ

ردیف لام

خم زلفی است دگر دام گرفتاری دل
که در و موی نگنجیده ز بسیاری دل
راهزن را نبود باک ز فریاد جرس
ترک یغما نکند غمزه ات از زاری دل
دیده چون بیکسی ما دل آهن شده نرم
ماند پیکان در سینه بغم خواری دل

در طرقیت بمار چون از دین خود برگشتن است
گر بجام جم دهد کس کاسه چوبین خویش

هر گز آن سنگی شود اندیشه روزی سبک
آسیا را دانه می اندازد از تمکین خویش

خود شکن را خوش نیاید مدح خویش از دیگران
خوش پسند از املبی خود میکند تحسین خویش

تلخکامان دگر داری بجز ساغر بده
دیگران را هم زکوای از لب شیرین خویش

از غم جانسوز خود تا کی توان دیدن کلیم
همدمان را چون چراغ کشته بر بالین خویش

اگر چه از مژه رویم غبار رهگذرش
بچشم من نرسد تو میائی خاکدرش

گذشت ازان بر و زلف تا خطش سر زد
کنون نهاده ز هر حلقه چشم بر گذرش

همیشه بیهوده گوئی بود بهر محفل
که شمع مالد صندل بسر ز دردسرش

شکسته بالم و صیاد هم پر م بسته
شکسته بسته من خوش نموده در نظرش

گمان مبر که شود گریه آب آتش عشق
گواه سوزش شمع است و اشک بی اثرش

هنر نهفته نمی ماند از صدف پیداست
که قعر بحر نگردیده پرده گهرش

نشان درد طلب بس همین که میگریم
ز سایه خود و در جست و جو خبرش

جدل بکس نکنم زانکه غیر ز انو نیست
قرینه که توانم نهاد سر بسرش

کسیکه کشته آن چشم سرمه سا باشد
ز لب بلند نگردد فغان نوحه گرش

جواب نامه کلیم ارستمگری خواهد
که مرغ نامه بر او دست تیر چار پرش

منعم از ناله چرا فاش چو شد راز نهان
چیست دیوانه که من قفل زنم بر در خویش

خانه زاد جگر سوخته ماست همان
ناله هر چند بافلاک رساند سر خویش

یک تن از اهل وفا نیست بخونگرمی من
بادرت گر نبود پرس هم از خنجر خویش

تنگ چشمی فلک بیش از انست که او
بگذارد که نشینیم بخاکستر خویش

مرهم داغ جنون خاک سری کوی کسیست
ای خوش آنروز که آن خاک کنم بر سر خویش

پاره دل گره رشته اشک است کلیم
این گره باز کن از کار دو چشم تر خویش

که دل بر جا تواند داشت پیش چشم شهلایش
کشد ز آئینه بیرون عکس را ژرگان گیرایش

ره عشق از بسر آید ندارد راه بیرون شد
بساحل گر رسد کشتی همان دریا بود جایش

بقتلم غمزه خونریز را همدست ژرگان کن
چه سود از تیغ تنها گر نباشد کار فرمایش

همه رنگینی اشکم همه رعنائی آهم
ز عکس آن گل رودان زیاد نخل بالایش

کند قمری خیال سرو بر خاک آشیان بندد
بهر جا سایه افتد بر زمین از قد رعنایش

سیه روزی باین خوش طالعی هرگز نمیباشد
بکام دل چه خوش پیچیده زلفش بر سر لایش

کلیم اندر ره عشقت بغارت داد سرمایه
نماند که هیچ باو غیر خاری چند در پایش

نهد مرهم بزخم شانه جعد زلف غمخوارش
بروز نگ از دل آئینه آب و رنگ رخسارش

که چون مژگان او دست دعا بر آسمان دارد
که دایم از خدا خواهد شفای چشم بیمارش

هر کس سازی بذوق خویشتن خوش میکند
دل میان مطربان خوش کرده یار دلنواز

جامهٔ دیوانگی بر قد هر کس راست نیست
از دو صد دیوانه یک تن نیست عریانی برآز

در قمار عشقبازی ما تو نقشم خوش نشست
چون نباشد همچنین تو پاک بر من پاکباز

از نشان خون ناحق کشتگان او را چه باک
بال کنجشک است فرش آشیان شاهباز

تا نبود این تاج زرین بر سرش آسوده نبود
شمع افتاد از هوای سرفرازی در گداز

شعر اگر وحی است محتاج سخن فهمان بود
گر نمیز در میان نبود چه سود از امتیاز

بشیر ما را کلیم آفت رسد از ابنای جنس
شیشه از سنگ است و از وی میشود دایم احتراز

ردیف سین مهمله

نهال عشق که بر گش غم است و بار افسوس
اگر ز گریه نشد سبز صد هزار افسوس

نیامدی و سیاهی ز دو عالم افتاد
سفید شد بره چشم انتظار افسوس

بآه و ناله میسر نمی شود وصلت
نسیم رنگ ندارد ز نو بهار افسوس

با شک ریزی را م نشد چه چاره کنم
همیشه میرمد از دام ما شکار افسوس

باین دو دیده ز حسنت چه میتوان دید
هزار چشم ندارم صد هزار افسوس

به بوسه بازی او هر چه داشت باخت کلیم
نمی نشیند نقشش درین قمار افسوس

چون اشک پریشان سفری را چه کند کس
سرمایهٔ هر شور و شری را چه کند کس

ردیف شین معجمه

آستان و صدرا هر گز رهم نشناختم
بی تکلف هر کجا باید کند مسکن غبار

سینه‌ام از صحبت دل معدن زنگار شد
آرسی از آتش نشیند بر دل گلخن غبار

چشم بر راهست دل شاید از آن ره قاصدے
آید و در کوی ما افشاند از دامن غبار

دل نگردد صاف محتاج فیض مرشد است
آب آهن چون تواند شست از آهن غبار

گرد غم از چهرهٔ ما پاک نتوانست کرد
گر به میخواهم که شوید از دل دشمن غبار

در دل خود رای او هرگز مرا خود جا نبود
حسرتی دارم که چون آنجا نشست از من غبار

خاک این ویرانه دامنگیر می باشد کلیم
کی ز کنج خاطرم برخیزد از رخش غبار

چه شد گاه از زبان خامه‌ام این پریشان بر
برآر از پستی گمنامی و بر صدر عنوان بر

ز بوی وصل روح کشتگانرا شاد کن گاهے
ز نقش پای خود گل بر سر خاک شهیدان بر

چرا بیهوده میگوئی در هر باغ لبتانرا
تو گر خاری بپا داری ز راهش گل بدامان بر

تماشای جهان گر ذوق دارے دیده همچون نه
اگر خواهی که بکشاید دلت سر در گریبان بر

سر و سامان برامت میدهم گر سر فرود آرے
سرم بردار و پس انگه بزور دست سامان بر

هزاران شب بسر بردند با هم شمع و پروانه
تو هم ای شمع شب خیزان شبی با ما بیابان بر

سیه روز و پریشان خاطر و آشفته حالم
صبا اینست پیغامم بآن زلف پریشان بر

جنون خواهد بیابان اشک طفلان هم هوس دارد
مرا ای یاری کن کن بمیدان صفاهان بر

کلیم اندر غریبی از مودی قیمت خود را
کنون همت بورز این ریزه را دیگر بگریبان بر

مولف نسای مجمع

راحت که شد مکرر دلکوب تر ز رنج است
وغست ماهی از بس شوق سراب دارد

مارا بود بدامن از می اگر نشانی
زاهد بدل ز حسرت داغ شراب دارد

خالش میان ابروالحق بجا فتاده
بیت الغزل نشانی از انتخاب دارد

در روزگار دیدم از راستی نشان نیست
صبحش که صادق آمد در شیر آب دارد

هستم کلیم نومید از دست بوس و پا بوس
آن را عنان گرفته این را رکاب دارد

نمیرسد بمیان طرهٔ دلآویزت
که تازه هیچ دو خمی کسب از ان نکنند

لب کلیم سخن سنج نیست گاه خمار
ز هم جدا نشود تا ز باده تر نکنند

بدست صد غم اگر مبتلایان اسیر شوند
از ان بهشت که ممنون دستگیر شوند

زمانه بی تو مرا زنده بهر آن دارد
که در جدائی هم دوستان دلیر شوند

بکنج خاطر من پاکشند دردامن
گر از جهان غم واندوه گوشه گیر شوند

ز لبس مور غمت خوشدلی بر افتاده است
بآن رسیده که طفلان اشک پیر شوند

لباس شید ملایم نمی شود بر طبع
بچرب و نرمی اگر زاهدان حریر شوند

تلاش نام و نشان نیست مبتلایان ترا
نگر گهی که بپیشت نشان تیر شوند

نمک چشی به کلیم امید وار بده
ز خوان وصل تو اهل هوس چو سیر شوند

باین ساهی که دل در پیش دارد
نیارد راهزن بی کاروان شد

بگیتی هر که نام او سفر کرد
غریب عالم امن و امان شد

بخار پای من تا دیده وا کرد
ز چشم نقش پا پر خون روان شد

بکن کسب کمال از می فروشان
ز یک پیمانه آدم میتوان شد

چنان در تیره روز یها تمامم
که یک یک استخوانم سرمه دان شد

درین گلشن کلیم از سیر چشمی
ز گل قانع بخار آشیان شد

خیال چشم تو در خاطرم گذر نکند
که از دل آن مژهٔ شوخ سر بدر نکند

شکسته پای ترا رهن شده است کینهٔ من
که هرگز از دل بی رحم تو سفر نکند

اگر زبان قلم را هزار جان ببرم
بشکوه ات چو رسد قصه مختصر نکند

هوائی کوی تو دارند جان و دل اما
که پیش میرود از گریه راه سر نکند

بپا نمیرود م خاری از رهِ عشقت
که همچو رشته گوهر ز سر گذر نکند

نمیرسد بمیان طرهٔ دلآویزت
که تازه پیچ و خمی لب بدندان نگزند

لب کلیم سخن سنج میست گاه خمار
ز هم جدا نشود تازه باده تر نکند

بسکه حرفِ قامتت در دل دیوانه شد
سینه از مشق الف مانند لوح خانه شد

تا خراب او نکردیدم بمن ننمود روی
خانه از خورشید گرمی دید چون ویرانه شد

جنون شهرت دشمن ز نیستان دوستی دارد
که چون سیلاب اهل جنگ با دیوار و در دارد

اگر بر گ دوری داری ز خود بفشان که پیوسته
ثمر چون میوه از بیخ جدائی در نظر دارد

چرا پیوسته شمع انجمن صندل بسر مالد
زبان افشانی پروانه گرد سر بسر دارد

اگر مردن نبودی زندگی با ما چها کردی
درین دریا اگر شنا نکردی کشتی صد خطر دارد

کلیم از جور طالع خون شد دل پیل بینش با
چو فرهاد از صفا فی دل ز شیرین بیشتر دارد

دلش تنگ است چون از شیشه می گاهی که آب دارد
چو ابر از دل خطا نگذرد دم گریان چه حساب دارد

این بحر بیکرانه بچون جباب ماران
در زیر هر گزندی در دست دل عنان نیست

این بیشه گاه باده گاه گلاب دارد

همچو شمع آتش زبانم لیک وقت عرض حال
می نشینم منتظر تا گریه راهی وا کند

تر دستان کشتی می راهزن بی لنگر است
در کف دریا کشان عیب است اگر باد آورند

بیش ازین نبود که سر کوبی بهم خواهد رسید
بخت دست قدرت ما را اگر بالا کند

گر دلم تنگ است چون دستم ازین شادم کلیم
فکر دنیا ره نمی یابد که در وی جا کند

گرم آسوده دوران می گذارد
کی آن زلف پریشان می گذارد

بجون ما چنان تشنه است تیرت
که پا در آب پیکان می گذارد

گذارد زاد راه رهزن عشق
اگر سر برد سامان می گذارد

هزار آسیب دیگر در کمین است
که کشتی را به طوفان می گذارد

سفید از گریه چشمم گشت تا کی
دل این کاغذ باران می گذارد

جنون یک باره عریانم نسازد
به پا خاری مغیلان می گذارد

ز شوق گوشهٔ چشم تو سرمه
بهشتی چون صفاهان می گذارد

کلیم آسایش عیش وطن را
برای اهل کاشان می گذارد

گر به تحریر رسم نامهٔ هجران آید
خامه ام پیشتر از نامه بپایان آید

بسکه در راه طلب پیشی ازو می بینید
جرس از همرهی ناقه با فغان آید

از بد و نیک جهان خرم و غمگین نشوم
خار تا زاد نود گل تا نگریبان آید

به کف پیاله بسر باده حرف بوسه بلب
زروزگار رشیبی کار با بسامان بود

دراز دستی می عافیت چه گلها چید
ز گلشنی که ز شبنم گلش گریزان بود

هزار قافله از زوی لب تشنه
مقام کرد بدور چه ز سنخدان بود

بلاک آن شب قدرم که چشم بخت انجا
مجال خواب نمی یافت بسکه حیران بود

کلیم تشنه که لب را ز گریه تر میکرد
ز بخت مندی میراب آبجیوان بود

صاحب همت که دست از کار دنیا میکشد
کی دیگران دست خار محنت از پا میکشد

از ستم بر ناتوانان بلد آن سرکش بخویش
شعله چون مشت خسی را سوخت بالا میکشد

آئینه از باطن صافست محنت کش ز تنگ
شیشه از روشندلی بیداد خارا میکشد

اشک یزدان از غبار جلوه گاهش رفته اند
زلف را در خون کشد گاهی که دریا میکشد

جاهلان را فخر چون نبود ز جهل خود که دهر
انتقام جرم نادان را ز دانا میکشد

شانه روکش کرده زلفش را بلاک قد اوست
زآرزوی قامت او این الف ها میکشد

ما باین سامان چرا شرمنده باشم از سپهر
گوهر بی آب کی منت ز دریا میکشد

تا قلم بر داشت قمری آشیان خواهد نهاد
سرو بالائی ترا نقاش هر جا میکشد

دشمنی را با عشی باید نمید انخ کلیم
اشک از بهر چه لشکر بر سر پا میکشد

زشیرینی جانها بسکه تغیت شهد پرورشد
لب زخمش بهم چسپید و من خوشدل که بهتر شد

افتاده‌ام ز دیدهٔ روشندلان کلیم
از دیدن من آئینه رو برقفا کند

مرد حق بین که بلا راز خدا می بیند
تیغ را بر سر خود بال همای بیند

دیده را میل کشی چون دگران سر نکشند
که بدانی که نظر بسته چه‌ها می بیند

زنگ میخواهد از آئینه نظر چون تنگ است
ای لبا دیده که تن را بقبا می بیند

عالمی را که کتاب است بحق راهنما
کعبه دارد هوس و قبله نما می بیند

بخت ما در شب زلف تو دمی خواب نکرد
اینقدر خواب پریشان ز کجا می بیند

نیست بیقدر کسی در نظر تنگ جهان
خاک را دسته گل بر سر ما می بیند

دیده بستن ز جهان فیض کشایش دارد
چون گدا کور شود برگ و نوا می بیند

هر کرا دیده به بندند و ز کویت ببرند
پیش پا گر چه نبیند بقدم می بیند

تیره گردید کلیم آئینه از نوی من
بسکه در گوشه غم روی مرا می بیند

سر سودا زده کان جنگ با فسر دارد
سپر داغ ازان است که بر سر دارد

فرش ره کرده رخ زرد مرا خواری عشق
این زری نیست که از خاکسی بر دارد

دامنش سد سکندر بر و وصل شود
عاشق بی زر اگر بخت سکندر دارد

هر که از داغ حسد بر دل او مهری هست
محضر رنگین خون بر او ر دارد

چاره نیست باز گردش ساغر او را
تلخ عیشی که غم از گردش خسر موارد

نیست زانبای زمان هر که هنر دشمن نیست
پسران را چو نشانی ز پدر می باید

اشک بی لخت جگر نیست غم ما نخوری
زار این راه همین دیدهٔ تر می باید

کشت امید کسان بی ثمر شد و خوشه رساند
مزرع بخت مرا آب گهر می باید

روشنی از مه و خورشید اگر می خواهی
خانه از کوچهٔ آن زلف بدر می باید

از جفای پدر و سیلی اوستاد چه سود
هر کرا غربت و سودای سفر می باید

تا بکی سینه بر دنو بر ز رخم از پیش
سپر تازه گهی هم ز جگر می باید

خانهٔ هستی چون شیشهٔ ساعت خوبست
هر نفس از سر تو زیر و زبر می باید

دیده ها را چو خدا شکل صدف داد کلیم
دایم از اشک لبالب ز گهر می باید

چشم بد دست تو چون عربده بنیاد کند
بد دلم هر مژه را خنجر جلاد کند

رحم در عالم اگر هست اجل دارد و بس
کین همه طایر روح از قفس آزاد کند

خاک ارباب ریا راز رواج باطل
روزگار آورد و سبحهٔ زهاد کند

صاحب حوصله دل سوختگان میباشند
کس ندیده است که شمعی کله از باد کند

دختر رز که فلک داده بخونش فتوی
بیش ازین نیست گناهی که دلی شاد کند

گر دل این مخزن کینه است که مردم دارند
هر که یک دل شکند کعبه آباد کند

سوی شمع آن بت خود کام نه بینید هرگز
که مبادا ز جگر سوختگان یاد کند

دست مشاطه بر خسار عروسان نکند
انچه با چهره کس سیلی استاد کند

خمار موسم گل تا نرفته‌ست زدست
کلیم پای سبکدل را چرا نمی‌گیرد

هرگز دل عاشق ز هوس رنگ نگیرد
در کشور ما آئینه را زنگ نگیرد

در ساغر امید ز بیرنگی عشقت
خونی که لب خوردن آن رنگ نگیرد

روزی که دل از تیغ جفای تو فراخست
زخمی که خورد بخیه بر و تنگ نگیرد

از خاکنشینی فقیران خبرش نیست
گه صلح کند تا ولش از جنگ نگیرد

گر ترک جفا میکند از مهر و وفا نیست
زان روی دل شاه زاور نگ نگیرد

رشک ست بران سالک مغرور که چون سیل
در ره خبر از منزل و فرسنگ نگیرد

عهد لیست که با صبح صفا نیست ندانم
کآئینه خور چون زدمش زنگ نگیرد

زر در کف غیر است ترا زوی تمیزش
خود را چه کند گر طرف سنگ نگیرد

از باده کلیم آئینه طبع شود صاف
بگذار که زاهد مئی گلرنگ نگیرد

بیا که بی تو سیاهی ز چشم روشن شد
ز گریه دیدهٔ ما همچو چشم روزن شد

جدا ز لعل لبت جام ما نمی دارد
ز دم چو بر لبش انگشت گرم شیون شد

برای سوختن آزاده‌ام چنان که کسی
اگر بر آتشم من آب ریخت روغن شد

قفس بدیدهٔ مرغ اسیر تاریکی است
چه شد که بام و در او تمام روزن شد

ز چاک پیرهن آن سینه را ببین اے بخت
سری ز خواب برآور که صبح روشن شد

ازان کمر نتوانم دمی نظر بستن — ز ناز کے بہ نظر گرچہ در نمی آید
یگانگی کہ نفاق در آنمیان نبود — درین زمانہ ز شیر و شکر نمی آید
چو سیل خود خبر خود برد بہر وادی — خبر ز گرم روان پیشتر نمی آید
بروز گار چنان عیب شد سلامت نفس — کہ غیر کار شد راز گہر نمی آید
ز وہم و افش و سامان سوال کردم گفت — کہ از نہال ہنر برگ و بر نمی آید
خیال آن کمر از سر نمے رود بیرون — کہ مو د کاسۂ چینی بدر نمی آید

کلیم در دل اگر شعلۂ ز شوق بود
بسوے لب نفس بے اثر نمی آید

از لذتِ جور تو خبر دار نباشد — زخمی کہ لبش بر لبِ سوفار نباشد
چشمان تو ام تشنہ بخونند مبادا — این شربتِ کم رنجش بیمار نباشد
بی روی تو چشم از ہمہ بستم کہ ندیدم — عکسے کہ برین آئینہ زنگار نباشد
وا پس ترم از سایہ در آنکوی کہ ہرگز — از ناکسیم جا پس دیوار نباشد
جز مہر تو ام نیست متاعی و ز غیرت — جائی بفروشم کہ خریدار نباشد
مجنون نتوان بود بہ ژولیدگی مو — مستی بہ پریشانی دستار نباشد
یکنالہ بانگیز نخیزد ز رگ دل — ابروی تو گر ناخن این تار نباشد

زنہار کلیم از مددِ بخت بہ پرہیز
این بخت ہمان بہ کہ بکس یار نباشد

بسکه دارم در نظر روز و شب آن چشم سیاه
دیده‌ام آخر که چشمم سرمه‌دانی میشود

پیک اشکم گر رود ز نیسان بپایی سوی دوست
بر سر کویش ز قاصد کاروانی میشود

چند بینی روی با بر خاک عجز و بگذری
از رهش بردار فرش آستانی میشود

در حسن خار و جودم آتش هجران فزن
گز برای مرغ تیرت آشیانی میشود

آرزوی زخم تیغت بسکه با خود برده‌ام
بی سبب چون موج بر خاکم نشانی میشود

نه همین از چرخ می‌آید ستم بر من کلیم
بر سرم هر ذره خاک آسمانی میشود

کی تغافل میتواند عاشق مبتلا کرد
چون توان با تشنگی قطع نظر از آب کرد

مو بمو قربان آن ابرو شدم اما هنوز
طاعتی مقبول نتوانم در آن محراب کرد

حیف از اشکم که چون یک رو ان بی‌اصل است
شمع از یک قطره نخل شعله را سیراب کرد

با همه دریا کشی مستی ندانستم که چیست
گریه از لب بی‌تو آبم در شراب ناب کرد

از پی بیداری شبهای وصل آمد بجا
شرمسار از یاری بختم که چندی خواب کرد

کلبهٔ ویران ما خواهد بآبادی رسید
گر پی تعمیر او سیلاب گل در آب کرد

حسن چون دل را برد از ما چه می‌آید کلیم
بر سر ویرانه نتوان جنگ با سیلاب کرد

لبم ز بستگی دل اگرچه وا نشود
چو غنچه خون جگر خورد تا نما نشود

بیک لباس مقید مشو که ساخته کیست
چرا گهی به تنت پیرهن قبا نشود

پنبه چون شبنم ز روی سبزهٔ مینا رفت
آفتاب وی ساقی تا جهان آرا شد

صوفیِ بیباست عریان گرچه عرق جامه است
هیچ عیب از غنیا پوشیده از دنیا نشد

دیده گر طوفان خورد دل را درین تقصیر چیست
ناخدای هیچ کشتی ضامن دریا نشد

سرمه ها کیتره روزی حیف تاثیری نداشت
دیدهٔ نخجیر لعیب خوشتر بینا نشد

آخر از اشکم حنا شد سبزه در راه طلب
دست بوسش گر ز نخجیر بدنصیب پا نشد

از مقیم کعبهٔ دلها سر آزادگان
تا نشد طرح غزل طرح سخن پیدا نشد

همچو شبنم محرم از پاکدامانی کلیم
در گلستانی که آنجا گل بلبل وا نشد

حلقهٔ سنبل ز لفِ تو کی از یاد رود
داغِ عشق تو گلی نیست که بر باد رود

نرود حسرتِ آنچاه ز نخدان از دل
تشنه را آب محال است که از یاد رود

گر لبستن نرود مشق الف از شانه
نتوان از سرِ او برد هوای شیرین

در رهِ عشق جهانسوز چه شاه و چه گدا
حکمِ سیلاب بویرانه و آباد رود

میکند هر چه پدر بار و دار از چشم ترم
نازِ شاگرد هنرمند باوستاد رود

اگر آئینه نیابد ز قبولت نظری
زلف جوهر همه از چهرهٔ فولاد رود

اشک سودی نکند عاشق دل باخته را
چه کند دانه چو دام از کفِ صیاد رود

کاش چون شمع همه سر شود اعضای کلیم
تا سراسر به رهِ شوق تو بر باد رود

۸۷

دیوان کلیم

مقبول روزگار نگشتیم و اینهمه
ما را کبوتران حرم پرورش دهند

چاک دلم نه بخیه پذیرفت و نه رفو
بهر چه دست و پا زدم آن صید کم کند

باتحفهٔ جواب دهد چون خجسته نیست
کردم زنده دست دعا را ز آسمان

در محفلی که تازه درآئی ز هر طرف
اول بباغ غنچه دمد آخر از خزان

تا رفته ام ز خویش بر آنم که برنگردم
بیتاب شوق تو ز رهِ دور نشنوم

امروز از تو روی دلم در کنار او
فردا ز روی او دلم در کنار تو

نشناخت کس ز ناله ما را ز بس که ما
گریان نشسته ایم دل بیقرار خویش

فرسوده ایم تا دل غمگین ما کسی
از ما نشان نیافت ز ما یادگار خویش

جلوه اش شمع بزم آفاق است
در گلوی قطره اشک شبنم

بگذارم

بغیر اشک کسی حال دل نمیداند
همیشه طفل زدیوانگان خبر گیرد

همای تربیت عشق جا نوگندش
اگرچه ببیضهٔ فولاد زیر پر گیرد

نه آن دهان لبشکایت گشاده زخم ستم
که سعی بخیه لبش را بیک دگر گیرد

من آن نیم که کند یار اجتناب از من
همیشه صحبت آتش ز شمع در گیرد

بنای خانه آسودگی کلیم نهاد
کزین خرابه همین خشت زیر سر گیرد

مرغ دلم که روشن از و چشم دام بود
گشتی باین بهانه که بی دانه دام بود

دیدم ز بیقراری خود در ره طلب
آسایشی که قافله را از مقام بود

بگذر ز نام و ننگ که رسوائی آورد
پیوسته رو سیاه نگین بهر نام بود

در هند تیره بختی و اژونه است کار
زان شهد لب همیشه دلم تلخکام بود

هرگز نگشت قابل رحم تو مدعی
پیوسته آب تیغ تو بر وی حرام بود

تا دل نظر بحال تو افگند شد اسیر
مسکین خبر نداشت که این دانه دام بود

از آب سبیل تیغ تو قسمت نیافتیم
کز تشنگان آب بران لب جام بود

امید بوسه ات چه نمکداشت ای کلیم
زان لب که منفعل ز جواب سلام بود

گل در چمن بجز خار در پیرهن ندارد
آب و هوای راحت خاک وطن ندارد

ترک کلاه تجرید بر هیچ سر نچیدند
بت خانه التفات بیک بت شکن ندارد

ترک آسایش اگر لذت ندارد پس چرا
گل بآن نازک تنی از خار بستر میکند

دل زسیر قسمتم خون شد که در یک بوستان
این بسر گل میزند آن خاک بسر میکند

عقل اگر داری بچشم کم مبین دیوانه را
یک تن اقلیم بیابان را مسخر میکند

مقصد ما یار را در پیش دارد زلف او
از کنار عارضش تن راه کم سر میکند

گر نجوشید و لبنجم زین تلافی می برد
مدعی را در وفا با من برابر میکند

گر ندانم خام از شیرین سخن بودن بجاست
این شکر منقار طوطی سا بخون تر میکند

دیده بی آب ما دارد کلیم از دل غبار
مفلس آری شکوه دایم از تونگر میکند

ابر سرمایه گر از چشم تر ما ببرد
گرد آلودگی از دامن صحرا ببرد

طالع دون چو قوی گشت حریفش نشویم
گو همای دولت ز سر ما ببرد

تیغ بیداد تو چون کشور دل یکشاید
تا وکت مژده این فتح باعضا ببرد

خانه صبر و خرد رفتنی بس نیست که باز
مژه ات نقب به گنجینه دلها ببرد

چشم مست تو حریفیست که گر یابد دست
عکس را از دل آئینه بیغما ببرد

قدر کالای مرا سیل نکو میداند
که اگر نیک و گر بد همه یک جا ببرد

کم مبین خواری ما را که باین بیقدری
سیل از خار و خسم تحفه بدریا ببرد

رو غن از مغز قلم میکشد اندیشه من
کز دماغ خرد م خشکی سودا ببرد

خاک باد البسر طاقت و صبر تو کلیم
درد هر چند کسی پیش مسیحا ببرد

از لبسکه برق تشنه لب آب و خاک اوست
کشت امید ما بدمیدن نمیرسد

جای که نرگس تو لبود نو بهار را
در چشم لاله سرمه کشیدن نمیرسد

ما را که تلخ کام نخست آفریده اند
غیر از لب پیاله مکیدن نمیرسد

گوش کران پیکر دهر یم نزد ما
پیغام آشنا برسیدن نمیرسد

این است اگر زمانه و ابنای او کلیم
هیچ آرمیدنی بر میدن نمیرسد

شعلهٔ آتش حسن تو چو بالا گیرد
فلک انگشت بدندان تر یا گیرد

کاهش عشق ز لبس جسم نزارم بگداخت
رنگ بر چهرهٔ من پرده بسیما گیرد

خلوت وصل ترا محرم محروم دلست
چند از بزم تو بیرون رود و جا گیرد

خود اگر گوشه نشین نام جهان کرد خوش است
طرز باید که کسی نام ز عنقا گیرد

بوی می مرهم ناسور بود کاش کسی
پنبهٔ داغ مرا از سر مینا گیرد

اشک تا هست بخونناب جگر پرورد است
این نه طفلی است که از شیر کشش وا گیرد

بطپیدن پر و بالی نتوانند شکست
دل مرغان قفس زود ز صحرا گیرد

لبکه پست است بمعراج تو گوئی فتده
بخت من آبلهٔ گر بته پا گیرد

با چنین طالع واژون چه تواند کرد کلیم
زهر تا چند کسی از دست مسیحا گیرد

بت پیمان شکن دم از وفا زد
اثر نقشی بر آب گریه ها زد

عجب که جوهر من رنگ عجز برتابد
زبان تیغ امان از بلا نمی خواهد

فسردگی تو بازار آنچنان گرم است
که کاه روی دل از کهربا نمی خواهد

کرم ز بخل به اما بخیل به ز کریم
بخیل کس چو تو هرگز گدا نمی خواهد

قبول عامه ازین بیشتر نمی باشد
که استخوان مرا هم هما نمی خواهد

کلیم سوخته عریان بی سر و پا نیست
بسان شمع کلاه و قبا نمی خواهد

اگرچه نخل هنر را ثمر نمی باشد
ز سنگ بد گهران بی خطر نمی باشد

لباس عافیتی بهر دل نمیدوزم
که ابره در گرو استر نمی باشد

ز آه خلق به پرهیز کائنه است گواه
که در زمانه دم بی اثر نمی باشد

درین محیط گر از سود جسم میگوئی
سفینه را ز شکستن خطر نمی باشد

بهر که سینهٔ صد چاک را نمودم گفت
برو که مرهم ز نعم سپر نمی باشد

سپهر نا پدری میکند نمی بینم
پسر که تشنه خون پدر نمی باشد

دل آن هنوز که بوید ز تیغ جور پناه
دمی که سینه سپر شد جگر نمی باشد

به تیغ خط بمزار شهید خویش کشند
ستیزه جوئی این بیشتر نمی باشد

به نزد پایه شناسان بلند پروازی
بغیر ریختن بال و پر نمی باشد

ز هوش رفته دل ما بخود نیاید باز
باین درازی عمر سفر نمی باشد

سرم ز پنبهٔ مینا سبک تر است کلیم
که مغز در سرم از درد سر نمی باشد

دل ز جرد امنی نفس شود ز اهل جسیم
روشن هیزم تر نیست که تنها سوزد

نتواند چو گذشت از سر یکقطره چه سود
که ز لب تشنگی ماهی دریا سوزد

بسکه سست است زبون جامی تعجب نبود
گر م شب تاب اگر اختر ما سوزد

هیزم گلخن خست بود آن دل نبود
که مدام از غم ناکامی دنیا سوزد

گرم ایزد پیش باز نسوزد در حشر
اگر امروز کلیم از غم فردا سوزد

دست حسنت پنجهٔ خورشید تابان می برد
ترک چشمت تاخت بر ملک سلیمان می برد

خوش قماری پیش ازین نبود که در قلمرو عشق
هر که می بازد دلی آن چشم فتان می برد

هر تنک ظرفی که نقد صبر او کم میشود
بدگمانی پی بآن زلف پریشان می برد

از مغیلان بخت پا انداز سامان میکند
هر گهم شور جنون سوی بیابان می برد

ایکه آب خضر را با می برابر می کنی
کی غم از خاطر کسی از این حیوان می برد

می شمارد داخل رزق سپهر خورده بین
گر کس انگشت ندامت را بدندان می برد

همت خضر می باید که همراهی کند
اشک ما سرگشتگان تا بی بدامان می برد

سالک راه فنا را میگذارد در شک شمع
گو بیک شب راه هستی را بپایان می برد

بر ندارد کس شهیدان را ز قربانگاه عشق
کشته را سیلاب خون اینجا ز میدان می برد

چون طمع غالب شود تمییز بر خیزد کلیم
نیک و بد را حرص چون سیلاب یکسان می برد

کشنده‌ترز مرض منت طبیبان است — خوش است درد بشرطی که بیدوا افتد

حریص چشم طمع دارد از لئیم و کریم — مگس بخوان شه و کاسه گدا افتد

اگر حمایت فقرش کنی سپر داری — نمیگذارد کاتش ببوریا افتد

سیاه روزی مارنگ نسبت خواهد شد
کلیم اگر بمن آن چشم سرمه سا افتد

شمع ازین حوصله را بر همه کس روشن کرد — که تواند همه شب گریهٔ بی‌شیون کرد

زود رفت آنکه ز اسرار جهان آگه شد — از دبستان برود هر که سبق روشن کرد

ناله گفتم دل صیاد مرا نرم کند — این اثر داد که آخر قفسم زاهن کرد

دیده‌اش پاکی دامان مرا خوب ندید — زاهد خشک که عیب من تر دامن کرد

مادر پیر هنت به که رگ اندر گردن — که بافسون نتوان چارهٔ این دشمن کرد

ناله گر برق شود با دل سنگین چه کند — راهزن را چه غم از این که جرس شیون کرد

خانهٔ دیده سیه باد به مرگ بنیش — خلوت دل همه تاریک همین روزن کرد

سینه را از نمد فقر اگر بنمایم — میتوان شمع ز آئینه همن روشن کرد

چاک را همچو قفس جزو بدن ساز کلیم
تا بکی خواهی ازین زینت پیراهن کرد

بر پیچ و تاب تیره دلی امتداد بود — این زندگی که نسخه ازگرد باد بود

دل از سر امید اگر بر نخاستی — جا تنگ بر نشستن نقش مراد بود

خواهم شب و روز آهی خورشید ماه روشنی
گمان تیره روزی بس شود شبهای هجران نگذرد

خاک بر شاه جهان تاج سر خود میکنم
تا فرق بخت من کلیم از اوج کیوان نگذرد

تا نمی گردد کدورت از دل ما میرود
غم ازین ویرانه هم از تنگی جا میرود

بر میان نازکت اندیشه نتواند گذشت
راه باریک است تا کاه پیش از جا میرود

هیچقدر بادیدنی وابستگی رشک است رشک
تا دهد یکقطره خون از چشم مینا میرود

راه پر خار و تهی پایان دشت شوق را
آبله کفش است و آنهم کی بهر پا میرود

دل بامداد مداوای که دیگر خوش کند
خسته چون نومید از عیش مسیحا میرود

شمع آخر بر سر پروانه خواهد آمدن
مهربان خواهی شدن این سرکشیها میرود

گرچه متاجیم چشم اغنیا بر دست ماست
هر کجا دیدیم آب از جو بدریا میرود

لبکه عشرت می رمد از من درین محفل کلیم
باده درد و رمن از ساغر مینا میرود

دل بیهده افغان ز تو ناساز ندارد
چون شیشه که تا نشکند آواز ندارد

این عیب بگیرائی مژگان تو ماند
از رفتن اگر اشک مرا باز ندارد

در خلوت دل پرده نشین کیست بجز تو
در سینه صدف چون گهر آواز ندارد

هر راز که دل داشت نهان اشک اگر گفت
پیکان تو راز است که غماز ندارد

چون دام در و سر زده نتوان بدرون رفت
عیب است قفس را که در باز ندارد

هرانچه مالکف آریم وقف تاراج است | همین مدام دل دا غدار می ماند
کسی نرفت که هرجائی او ستم نشود | همیشه خار ز گل یاد کار می ماند
زهرطرف نگرم درکمین اوست شکست | دلم بتوبهٔ فصل بهار می ماند
اگر فراخور تقصیر عذر باید گفت | زبان خاموشی ما زکار می ماند

نشانه ایست کلیم از پی کشایش کار
گهی که دست و دل از کار و بار می ماند

زیور جز داغ مرد عشق را بهتر نبود | کعبهٔ دل را ازین به حلقهٔ بر در نبود
فیض بخشی سربلندی آورد ننگرکه شمع | تا دم آخر سرش بی نور افسر نبود
ماهمه حیرانی و سرگشتگی از جذب شوق | رفته ام راهی که خضرش نیز بی رهبر نبود
بعد مردن خاکم از آغوش خود بیرون فگند | مهربانی هیچ گه در طبع این مادر نبود
در دیار عشقبازان روئے ساماں کس ندید | سکه در این ملک هرگز روشناس زر نبود
جلوه گاهی حسن خواهد انیمه بر هیچ چیست | رخ مپوش از دیدهٔ ما بادهٔ بی ساغر نبود

نیک و بد یکسان بود در پیش طبع من کلیم
هیچ عکس آئینه را از دیگری بهتر نبود

روزی ز بار هستی چیزی بجا نماند | کز تو بره نشانی جز نقش پا نماند
دنیا ز سخت گیری هرگز بکس نپاید | هرچند افشری مشت رنگ حنا نماند
در راه بی ثباتی شادی و غم رفیق اند | بر سر گلے نپاید خاری بپا نماند

براه فقر بلای چو جمع سامان نیست
اگر بنام رسیدی نشان نمی باید

مرا که روزهٔ محرومیم همه سال است
بروز عید دل شادمان نمی باید

کریم بر سر کان نمک چه الزد
حساب بوسه دگر در میان نمی باید

سخن که بتبذل افتاد آسمانی نیست
چو شمع حرف کسی بر زبان نمی باید

کبوتران معانی بهرج خویش آیند
برای درد سخن پاسبان نمی باید

کلیم طایر همت چو آشیان طلبد
جز آستانهٔ شاهجهان نمی باید

همه محروم از دوست کسی دور نبود
کس ندیدم که درین میکده مخمور نبود

فقر و رشدی آئینه رخسار هم اند
هیچ ویرانه ندیدیم که پر نور نبود

دلم از کاوش مژگان تو از سینه گریخت
جای آسایش در خانهٔ زنبور نبود

من درین میکده پیش قدحی ننشستم
که سرش بسته تر از کاسهٔ طنبور نبود

خط اگر سر کشد از خسرو حسن تو مرنج
که بفرمان سلیمان هم ازین مور نبود

شعلهٔ داغ برونم بدرون نور نداد
شمع تربت سبب روشنی گور نبود

تا تبسم بدلم مشت نمک می پاشید
چشم داغم بره مرهم کافور نبود

حال سوز دل ما باز ندانست کلیم
از سیه بختی در آتش انور نبود

دلے دارم کز و دلها بسوزد
تر و خشک تعلقها بسوزد

سود سودای نمک مارا سوی کشمیر برد
اعتباری بخت شور آنجا نمکسید اکند

دوستان نازک مزاج و ما بسی نازک دماغ
چون کسی اوقات صرف پاس خاطر ما کند

در دلی گر ره نداریم آن هم از تقصیر ماست
کس باین سرگشتگی در خاطری جا کند

در قدم گلزار دارد دره نورد راه شوق
میزند بر سر اگر خاری بردن از پا کند

هر چه از عمر سفر کوتاه شد یارب که بخت
مایه افزونی شبهای وصل ما کند

سیل ادره مقام از اختیار خویش نیست
مهلتی باید که سد راه را صحرا کند

گر به بزمت دیر می آید کلیم از صبر نیست
موسمی باید که کس آهنگ این دریا کند

دارم آن سر که اگر در ره دشمن باشد
چون سر شیشه می عاریه بر تن باشد

حرص از طول امل تا بکمندت نکشد
باید این رشته بکوتاهی سوزن باشد

هر کسے حاصلے از مزرع امید برد
عشق دهقان چو بود آبله خرمن باشد

دیده آبله ها گر ثمره از خار نیافت
نقص سالک بود ار پای بدامن باشد

مرد هر چند سر افراز بود همچون شمع
آخر کار همان به که فروتن باشد

کار بر اهل سخن وهز لبس سخت گرفت
قفس طوطی خوش لهجه ز آهن باشد

با تو دشمن نکند آنچه کند کینه دوست
زنگ آئینه دل کینه دشمن باشد

رخنه ها تیغ سیه تاب بود بی رخ دوست
کلبه ما چو قفس گر همه روزن باشد

سخن است کلیم از من دیوانه مشنو
عاجز نفس زن است ار چه تهمتن باشد

بودی ز رکش اقبال تیر رفته برگشته
دعای مستجاب از آسمان خاصت روا آید
ز کردار موکل اقبال چشم بخت شد روشن
بباغ خاطر افسردگان آب بقا آید
بهای گوهر یکتا خاک سیه خواهد برابر شد
چنین کز گرد راهت کاروان نوپا آید
ز من گل ارمغان آرم چه قسمت من پیشتر باید
که شد در راه او پیش از چشم امید صبا آید
مبارک بخت مستاقی که وصل چار تا آید
بهین تا آمدی نور دو چشم شد گوهر شب شد
کلیم از نارسائی ها مصیبت نامه ای دارم
بهین تا آمدی نور دو چشم شد گوهر شب شد
بهین تا آمدی نور دو چشم شد گوهر شب شد

بهین تا آمدی نور دو چشم شد گوهر شب شد

طرفه حالی ست که در خون دل خویش کلیم
دست و پائی نه و چون موج شنا باید کرد

سالک ره به گم شده از جست و جو برد
باید که خود فرو شود و پی باو برد

تن پروری که راحت زخم تراشناخت
نے آب تیغ لقمه نیارد فرو برد

خونناب اشک گلاب فشاند به پیرهن
زخمی کسی که از گل روئیتو بو برد

هر کس ازین کنج قناعت نمی شود
این فیض خاص با دل نے آرزو برد

صبرم چو آبروی عزیزان ز جور تو
جائی نه رفته است که کس پے باو برد

گلدسته ز شعله به بندد لبان شمع
گر تحفه کسی برآن تند خو برد

تنگست راه پیش سبکشو که مرد عشق
سر را بخاک داشت که نام نکو برد

جائی که ترک چشم تو گردد بهانه جو
سر را به مرد ریختن آبرو برد

از کوه غم به بند بخود لنگری کلیم
تا چند سیل اشک ترا کوه به کو برد

عیب را کی به پناه هنرم جا باشد
درد میخانه من بر سر مینا باشد

چون کشی خنجر کین بخت نگین میخواهم
که ز زخم تو نشان بر همه اعضا باشد

از همان بزم که جز من دگری راه نداشت
باید رفت که بهر و گران جا باشد

کرده ام شرط که پا را نکشم جانب شهر
سهل آن روز که در دامن صحرا باشد

اغنیا بهره ز اندوخته خود نبرند
که همین خشک لبی قسمت دریا باشد

از جهان بخت با برام کدامی خواهد
مشت خاکی که برای سر رامی خواهد

دل ازین عمر سیه روز بتنگ آمده است
شمع کوتاهی شب راز خدامی خواهد

سرم از افسر داز ظل همایم بیزار است
موی ژولیده چو سودای رسامی خواهد

گرچه خار رهت از پای کشیدن حیف است
چه کسم گر نکشم آبله جامی خواهد

خال دارد فلک از کاسهٔ امید دریغ
طمع خام از و آب بقامی خواهد

نبود صاحب همت که ز اهل طمع است
تنگ چشمی که اجابت زدعامی خواهد

این خسیسان که تو بینی بجهان در کارند
که خس و خار ره سیلاب فنامی خواهد

گریه خاکستر دل راهمه آورد بچشم
بی رخت آئینهٔ دیده جلامی خواهد

آنقدر میرود از راه برون مرشد شهر
که اگر هوش رود راهنما می خواهد

زین تلون که فلک را بنهاد است کلیم
نتوان یافت که زدست دکرامی خواهد

گلشن کشمیر خارش گل بدامان میدهد
سایه در خاک چمنها بوی ریحان میدهد

زاهدان خشک را نبود هوایش سازگار
زهد و تقوی را هوای تر لطوفان میدهد

بخت بی سرمایه یار ارایگان از دست داد
مفلس آب خضر اگر بفروشد ارزان میدهد

گرچه بد سودائیش یکدل بکس وا پس نداد
هر که دارد دل بآن زلف پریشان میدهد

هر لبش گاه تبسم معجزی دارد جدا
یک لبش جان می ستاند یک لبش جان میدهد

سر بجیب خود بفرو صی فرو گر مے بری
خاک ره دانی گهرهای که عمان میدهد

دارم دلی که بازی طفلان اشک را — خاک از غبار خاطر افکار میدهد
دوران بر غم خاطر آئینه طینتان — آب بقا به سبزهٔ زنگار میدهد
فهمیده است معنی خط پیاله را — آن ساقی که ساغر سرشار میدهد
پشتی که کاه داده بدیوار عافیت — ما را خبر ز حال سبکسار میدهد
خیری بنام گلشن رویت میکنند — هر باغبان که آب بگلزار میدهد

ظاهر پرست کی به حقیقت رسد کلیم
کو سر همیشه در رهِ دستار میدهد

دست مشاطه اگر زلف ترا تاب دهد — خون دلها گل رخسار ترا آب دهد
کاش بخت سیه از دیدهٔ شب ببرد ام — روشنی را بستاند بعوض خواب دهد
خون دل رو بکمی کرده ز سوز تب هجر — آنقدر نیست که یک آبله را آب دهد
تیغ ابرویت خونریز چنان شد که امام — سوی مسجد چو رود پشت بمحراب دهد
ماند دل باغم و دگر بخت صبوری چو کسی — کز میان دو رود خانه بسیلاب دهد
صد چمن گیر بهر سوی نشانیده چو من — خاک کوئی تو که آرام بسیماب دهد
تنگ سامان نگشد خانهٔ او همچو حباب — هر کرا ایزد جمعیت اسباب دهد

باز وقت است که از تربیت اشک کلیم
خانه دیوار سرا پیش گل سیراب دهد

هر زخم گر خدنگ تو زیب نشان شود — چشمی دگر براه خدنگت عیان شود

بهار عشرتم را خرمی بنگر که بخت اکنون
پی آرایش باغم گل از بازار می آرد

کلیم از گریه گفتی آبروی رود ما را
چه دانستم که اشک آتش بروی کار می آرد

پیش ازین دوران ستم پرور نبود
آسمان زین گونه بد اختر نبود

عمر چون ایام بیماری مرگ
هیچ امروزش ز دی بهتر نبود

اینقدر پیکان که در یک زخم ماست
در دکان هیچ پیکان گر نبود

هر کجا رفتم بدنبال مراد
غیر سرگردانیم رهبر نبود

سیر بستان تمنا کرده ام
یک نهال آرزو را بر نبود

از تف دل مردمک را سوختم
دسترس بر سرمه دیگر نبود

بسترم چون نقش پا بالین نداشت
کلبه ام را نقش بام و در نبود

خواب در چشمم نمی آید چو شمع
بسترم آن شب که خاکستر نبود

خانه دلها اگرچه کعبه است
ایمن از آن چشم خمار تنگ بر نبود

در دم آخر همین میگفت شمع
کافر زر غیر در دسر نبود

کار رونق دشمنی دارد کلیم
گر مے آوردم بکف ساغر نبود

خیال گلشن کویت بدل گذار نکرد
که مو بموی تنم ناله هزار نکرد

اگرچه شانه زنت تا بپای شد انگشت
حساب حلقه آن زلف تابدار نکرد

فروغ دیده زمی جسته ام مرا چشمی است — که چون حباب قدح روشن از شراب شود
امید کام ز مغرور سرکشی دارم — کز و نگاه بوصل آید و حساب شود

بکم نگاهی چشمش کلیم می سازم
امید هست که آن مست بیحجاب شود

می آشام غمت پیمانه و ساغر نمیدارد — بجز تبخاله بر لب ساغری دیگر نمیدارد
ندانم از خدا برگشته مژگانت چه میخواهد — که سر از سجده محراب ابرو بر نمیدارد
تو بی پروا دمادم دل ولی از حال او غافل — که آتش آگهی از شورش مجمر نمیدارد
کنم از هر نگاهت مستی دیگر چه پرسی این — کسی صد رنگ می اے شوخ در ساغر نمیدارد
چو نقش پایدار دلبستم بالین بکنج غم — که از سر در گریبانی تن با سر نمیدارد
متاع صبر و آرام از دلم جستی عجب از تو — نمیدانی که گلخن غیر خاکستر نمیدارد
سر گردم نگردان اینچنین یکباره محرومم — که دارد سایه سروی سهی گر بر نمیدارد
من بیکس هلاک گرمی داغ جنون کردم — که باشد پاسبانم چشم از من بر نمیدارد

کلیم از شعر رنگین نیست بیت ساده میگوید
عروس آبگینه دستان بیش از این زیور نمیدارد

دل فسرده نه دستی ز کار و بار کشید — که در ره تو تواند ز پای خار کشید
بهوش خویش نیاید دل رمیده خطش — دوانده ریشه جنونی که تا بهار کشید
بکنار موج حوادث فتاده ام چه کنم — نمیتوان تن خود را بیک کنار کشید

نه تاب کمر دارد و نه کوه سر پنبه
شمع است و همین قامتی اندام ندارد

آمد بسر شکر کلیم از پس شکوه
برگشت ازان راه که انجام ندارد

تا در رهِ تو چشم امیدم چهار شد
طوفان چار موجه بدهر آشکار شد

بر خاک آدم آنهمه باران غم که ریخت
سیلش روان ازان قرهٔ اشکبار شد

شمع ار بود چه باک ز تاریکی شب است
کو بخت تیره باش اگر عشق یار شد

راه نفس بسینه ام از گریه بسته گشت
شادم ازین که آئینه ام بی غبار شد

یک خلعتِ عنایت گردون رسا نبود
من تشنه ماندم از قرهٔ ام بی غبار شد

تن نه بتیغ جور گرت شهرت آرزوست
کاندم که زخم خورد نگین نامدار شد

نام و نشان ز عشق بغیر از هوس نماند
از سیل رفته خار و خسی یادگار شد

صید بگس بکن دل اهل هوس مبند
در دام طرهٔ که ملایک شکار شد

جز من رفیق در رهِ افتادگی نداشت
روز ازل که نقش قدم خاکسار شد

از خاک برگرفته دوران چو نی سوار
مسکین پیاده رفت اگرچه سوار شد

هر جا کلیم نوخطی آورد در نظر
بهر جنون کهنهٔ او نو بهار شد

زاهد از تر دامنی دامن چو بر اخگر زند
سبزه جای دود از آتش همدمش سر زند

دود آهِ عندلیبان آتش صد خرمن است
خویش را از یاد آرد هر که گل بر سر زند

فیضی بکس نرسد اگر از اغنیا چرا | بی آب کس مسافر دریا نمی شود

آواز آب غسل زدلم می برد کلیم
بی های هوی گریه دلم وا نمی شود

بی ستمکش صبر و آرام از ستمگر میرود | میرود دریا ز بی ساحل چو لبستر میرود
جوش سودا را علاج از دیده تر میکنم | آب میریزید بر دیگی که از سر میرود
نه همین خم را دل پرزین حریفانست و بس | از تنک ظرفان چه خون کز چشم ساغر میرود
طالع دون را زبی یک مطلب عالی مرا فتست | بخت ما دایم بصید مرغ بی پر میرود
آنچنان خونین دلی دارم که چون سوزد زغم | خون زدودش جای اشک از چشم اختر میرود
از دلم تا دیده ویران شد ز دست اندار اشک | میرود آبادی از راهی که لشکر میرود
ما و شمع از ترک سر آزاده محنت نه ایم | آتش سودا بجا ماند اگر سر میرود
طفل اشکم آنچنان عادت جدا من کرده است | کز کنارم راست تا دامان محشر میرود

میرود بر آب اگر زاهد کلیم از آبله
در ره سودای او بر روی اخگر میرود

بر دلم این همه پیکان ستم بار نبود | گره غنچه گران بر دل گلزار نبود
دل و جان صبر و شکیب از شب هجرت چه کشید | داغ آسایش بختیم که بیدار نبود
شرح هجران تو میکرد بنامت چو رسید | خامه را باد و زبان قوت گفتار نبود
در ازل دشمن سامان شده ویرانه ما | در اگر بود در آن غمکده دیوار نبود

از دوستان رسد همه آفت بدوستان | چشم صدف سپید ز آب گهر بود

آورده کلیم ز آوارگی بپیش
راهی که خضرش از پی خضر گر بود

نه رحم کرد که خون دل خراب نخورد | غرور او ز سفال شکسته آب نخورد
بقتلگاه وفا تا شهید او نشدم | دهان تیر نه خندید و تیغ آب نخورد
تن ضعیف مرا کم مبین که این رشته | بدست حادثه صدره فتاد و تاب نخورد
برو ز باده مخور میکشی ز چرخ آموز | که روز تا نگذشت از شفق شراب نخورد
ز چشم حسرت عاشق نهان توئی ورنه | کدام غنچه که باد سحر بر نقاب نخورد
کباب حسن تو ام قدر خط نکو دانم | ز سایه فرق نکرد آنکه آفتاب نخورد
نه هیچ کوچه آن ترک لشکری نگذشت | که موج خون شهیدانش بر رکاب نخورد

کلیم لطف از و دیده که میخواهی
ز شعله شکوه مکن گر غم کباب نخورد

گل اگر با لب لعل تو برابر می شد | شبنم از نسبت دندان تو گوهر می شد
آب فولاد بخون ناب بدل میگردید | کز غم عشق در آئینه مصور می شد
دیده ام خشک تر از ساغر مخمور انست | یاد آن روز که از گریه لبی تر می شد
سرو مهری گل این چمن افسرده مرا | قفس آهنگ ای کاش که مجمر می شد
چشم مستت نظری جانب ما گر میکرد | در کف بخت سیه آبله ساغر می شد

همتم بست رسا بخت اگر کوتاه است
پشت و پایم رسد از دست بدنیا نرسد

کس چه داند که کلیم ابر کدامین دالیست
تا صد سیل گر از جانب صحرا نرسد

اشک دمی جدائی از خانه تن نمیکند
سیل خراب میکند لیک وطن نمیکند

با رغم فراق تو بسکه شکسته پیکرم
داغ بسینه ام کنون تکیه بتن نمیکند

آه ز شرح حال مالبته زبان خویش را
مانده باشک طفل خود هیچ سخن نمیکند

گرد ملال رشک تو بسکه گرفته روی گل
ابر وفا به شستن روی چمن نمیکند

روی خسان به دوغم ساخته خوش لباسیم
زانکه تنم زداغ تو جامه کهن نمیکند

چشم سخنور ترا تا به نظر نیاورد
طبع کلیم هیچ گه فکر سخن نمیکند

اشکی که رخت خانه بطوفان نمیدهد
راهش بخویش دیده گریان نمیدهد

سر بر تن صدف نبود زانکه روزگار
یک جا بهیچ کس سر و سامان نمیدهد

در کار خویشتن دل دیوانه عاقل است
ویرانه را به ملک سلیمان نمیدهد

جاست بی تعلق دوران که غیر زود
خندان ورد شگفته کسی جان نمیدهد

وصلش گران خری ندهی جان اگر بقد
کالای نسیه را کسی ارزان نمیدهد

تا تیغ جور حادثه در زمانه هست
سیراب دهر آب به بستان نمیدهد

با رهنما چه کار اگر شوق کامل است
کس سیل را سراغ بیابان نمیدهد

ازدوستان

دانسته بخت زلف ترا انتخاب کرد — چندانکه شب دراز شد او نیز خواب کرد

ای دل بپشت گرمی اشک اینقدر مسوز — خونابه کی تلافی سوز کباب کرد

سیری نداشت نرگست ار خون ما چه شد — بیمار را طبیب مگر منع آب کرد

معشوق اگرچه پرده نشین شد نهان نشد — غیرت بروی آب نقاب از حباب کرد

دایم چو شیشه باده بکیف خورده ام — اکنون مرا تغافل ساقی کباب کرد

پیر مغان ز نامه عمل زود میدهد — تا توبه کرده ام به خمارم عذاب کرد

کلک سخن طراز رگ خواب بخت بود — زان دم که من گرفتمش آهنگ خواب کرد

دایم کلیم چون مژه ازمی جدا مباش
ما را چو بخت شور طفیل شراب کرد

دل تمنای دار او دارد — خانه سیلاب آرزو دارد

خویش و بیگانه اند عجز و غرور — تیغ پیوند با گلو دارد

کوبه کو در بدر زبس گردید — گریه در پیش ناله رو دارد

یک زبانم من و نمی گویم — سخنی را که پشت و رو دارد

چشم باریک بین اگر باشد — قدح آفتاب مو دارد

عکس رنیست جادر آئینه ام — بدلم بس که در رو دارد

در سر کوی مے فروشانست — گر کسے مغز در کدو دارد

پر غبار است دل ز غمخوارے — خانه ام گرد رفت و رو دارد

خون خود بر گلرخان شهر قسمت میکنم
هر که می آید بدست او حنای میرسد

رشک بر سنگ فلاخن برده سر گردیم هم
کو پس از سر گشتگی آخر بجای میرسد

گرچه سیلم بر نمیدارد ز راه انتظار
میروم از جا اگر آواز پای میرسد

بار خت افسانهٔ گلشن ز بس کوتاه شد
نه ز گل بوئی نه از بلبل نوائی میرسد

وعدهٔ وصلت بدل گر میدهم بر من مخند
هر که بیند خسته را گوید شفائی میرسد

در سر کوی تغافل نیستم بیکس کلیم
گر بفریادم نگاه آشنائی میرسد

کسی تا کی بسان موج دایم در سفر باشد
دری نشناسد و چون باد دایم در بدر باشد

بخضرم احتیاجی نیست گر آنست گمراهی
که کوران را عصا هم میتواند راهبر باشد

ز بس با خویشتن میبالد از شوق گرفتاری
قفس هر لحظه بر مرغ دل مانگ تر باشد

درین وحشت سرایم گوشهٔ امنی نشد روزی
که همچون شمع هر جا میروم بر سر خطر باشد

کلیم از دل بدر کن آرزوی آن کمر ورنه
مدام از اشک حسرت موج خونت تا کمر باشد

آشوب طمع خاطر فرزانه ندارد
زنبور هوس در دل ما خانه ندارد

اندازهٔ مستی نتوانیم نگهداشت
زان باده خرابیم که پیمانه ندارد

در مزرعهٔ طاعت ما تخم ریائیست
اینجاست که تسبیح عمل دانه ندارد

دیدم چو پریشانی زلفت جگرم سوخت
غیر از دل صد رخنه من شانه ندارد

کلیم بوسه چه خواهی باین تهیدستی
ازان حریف که دشنام رایگان ندهد

گر سیل فتنه خیزد دل را چه مشکل افتد
جز اشک نیست یارا باری که در گل افتد

عاقل بکار دنیا لبسیار لا اُبالی است
همسایه جنون است عقلی که کامل افتد

سیلاب اشک مجنون بادشمنان او است
کی گرد می تواند دنبال محمل افتد

از ارز بیقراری عکس افتد از کنارش
آئینه گر برویت روزی مقابل افتد

کی دست تیغ وشهر سرگرم سنج روئی
یک پنجه زخم شاید در دست صد دل افتد

گر روزگار خواهی از تو حساب گیرد
آسان شمار بر خود کاری که مشکل افتد

دریادلان کریم اند در انچه خود نخواهند
تا خس بود کی از بحر گوهر بساحل افتد

راه گریز راهم چالاکی ضرور است
چون میگریزد از کار طبعی که کاهل افتد

کار کلیم با شد آن جا مگس پرانی
هر جا که دلربائی شیرین شمایل افتد

زان چشم ندیدم که نگاهی بمن افتد
بیمار عجب نیست اگر کم سخن افتد

نزدیک بآسیب چنانم که پس از مرگ
از شمع مزار آتشم اندر کفن افتد

دل رنگ ندارد ز تو چون داغ زلاله
داغست همان گر بتو هم پیرهن افتد

خاشاک دل از توبه پشیمان شود اما
هر کس دم آبی خورد آتش بمن افتد

ای جیب و کنار دگران را گل و با من
ناساز تر از خار که در پیرهن افتد

خون

از آن بچشم ترم بیحجاب می آید — که کار آئینه گاهی ز آب می آید
اگر چه دیده بپایت نمیتوانم سود — خوشم که اشک منت تا رکاب می آید
چو بینمت نتوانم که ضبط گریه کنم — زدود زلف بچشم من آب می آید
به ملک حسن کسی با تو روبرو نشود — سخن در آئینه آفتاب می آید
حیا بگوشهٔ آن چشم مست جا کرده — چو زاهدی که به بزم شراب می آید
ز کشت سوخته ام بسکه دود میخیزد — سرشک رحم بچشم سحاب می آید
بکار و بار جهان دیده را دگرگشای — چه فال عافیت از این کتاب می آید
کدام خرمن گل را کشید در آغوش — کز آب آئینه بوی گلاب می آید

جواب نامه همین پاره کرد لنگت کلیم
مگو که قاصد من بی جواب می آید

پای مرد عجز با بیداد دست زور بود — آنچه کرد اصلاح عیش تلخ و بخت شور بود
دوش از بزم نشاط ما نوای برنخاست — تار کوی بی تو موی کاسهٔ طنبور بود
گردن جان در نمی آید بسکر دست عشق — آشنائی آتش او پنبهٔ منصور بود
عمر کم بر جان گو را کرد بار زندگی — روز کوته مایهٔ آسایش مزدور بود
در پناه ناتوانان میتوان ایمن نشست — نیش دایم پاسبان خانهٔ زنبور بود
طاعت زاهد چو آمد بوی لهوس بالا رفت — زانکه معراج اسید او وصال حور بود
رهنمایان زمان با همه ره می زنند — زان میان گر راستی دیدم عصای گور بود

کلیم عشق بخود راه آرزو ندهد
گمان مبر که سر البش فریب در یاداد

داغ اگر بر رودی هم چون برگ گل جا میکند
زخم خون گرم است در دل جای خود وا میکند

گر گدا یم کاسه در یوزه چشم پر آست
هر چه یابد غم ز خاک و خون در آنجا میکند

تن بعبر یانی نخواهد داد مجنون غیرت
داغ بر سر مے نهد ز نجیر در پا میکند

مستعد رت راتب هجران دمی فرصت نداد
شعله خود با شمع تا یک شب مدارا میکند

تیغ تا دل عضو ها را می کند از هم جدا
بعد ازان زخم ترا قسمت بر اعضا میکند

ناوکش در کو چهای زخم چندین خانه ساخت
شوخ بی پروائی ما تعمیر دلها میکند

دست گلچین قضا تا چید در خاکم فگند
چون گل شمعم نه پوسیدم نه تماشا میکند

طفل بد خو را کنار دایه هم تسکین نداد
اشکم از دامن کلیم آهنگ صحرا میکند

خصم کو امین نشین گر دست ما بالا شود
تیشه بر پا میزنم آندم که دست ما شود

غنچه دل تنگیم یارب که هرگز نشگفد
جای غم پیدا شود گاهی که خاطر وا شود

صبر را خاصیت عمر است گوئی کین متاع
چون ز کس گم شد خریدار دگر پیدا شود

بخت سنگین دل طلسمی بسته کز تاثیر آن
باده دایم در شکست شیشه ام خارا شود

گنج مطلب نیست گر دیوانه شد ویرانه جو
بهر کامی نیست گر دل مایل دنیا شود

دیده ام چیزی نمی بیند بغیر از نقش دوست
گر بطوبی بنگرد حیران آن بالا شود

از آن

مهلت مطلب بو سه بجان گر دهدت دوست
گر نسیه دهد جنس خود ارزان نفروشد

سنگ از کف طفلان بخرد این چو توان خورد
دیوانه چرا ملک بیابان نفروشد

در صحبت افسرده دلان شعر نخوانیم
کس مرده در فصل زمستان نفروشد

افزون طلبی نیست کلیم از روش عقل
دانا سر خود در ره سامان نفروشد

بغیر از می کسی از عهدهٔ غم بر نمی آید
زمان عرصه بی ایام مستی سر نمی آید

تغافل بر بشر اب از تو به هر کس دل پشیمان شد
باستغنا کسی با دختر رز بر نمی آید

مگر در سینهٔ پر درد مهمانست پیکانش
که امشب پاره های دل بچشم تر نمی آید

منم آن بیکس و بی آشنای کنج تنهائی
که غیر از پرتو مهر از درم کس در نمی آید

فریب مهربانی میخورد از دشمنان لیکن
حدیث دوستیش از دوستان باور نمی آید

زمین دل اگر از آب چیوان پرورش یابد
گیاه عیش از انجا بی نم می بر نمی آید

کلیم ار نه بیاد نرگس مستانه ات نوشد
شراب از سر گرانی جانب ساغر نمی آید

دل جز بکجی زلف تو ناهربان ندید
رو چشم بست و روی ترا در میان ندید

از گریه خرمی جهان را سبب منم
مانند ابر هیچکس شادمان ندید

دامان من که قافله گاه سرشک بود
چیزی بغیر آتش این کاروان ندید

آنکس که مایه دار بود خودنمای نیست
هرگز کسی گلی بسر باغبان ندید

کلیم

تا لبم را لبتہ شرم عشق میسوزم ز رشک
هر کجا بینم کہ دودی سر ز روزن میکشد

از مغیلان کار سوزن گیر در راہ طلب
نیست سالک آنکہ خار از پا بسوزن میکشد

کشتہ ام را اگر بنواخت برق حادثات
نیست غافل انتظار وقت خرمن میکشد

در بیابان طلب لب تشنگی بر دم بخاک
بر مزار من چراغ مردہ روغن میکشد

گر بہ ہجران شاد مانم از امید وصل او
در قفس بلبل صفیر از شوق گلشن میکشد

بخت ما ہر جا کہ بزم عشرتی سامان کند
شیشہ راہ سنگ می بندد چو گردن میکشد

در کنارہ خویشتن پرورد شمع عمری کلیم
اشک کم فرصت کہ لشکر بر سر من میکشد

ز یک قطرہ سرشکم تن ز جا شد
بلے اشک از رخ من کہربا شد

بمن نوبت نداد آن چشم پر حرف
پس از عمرے کہ راہ حرف وا شد

حنای پنجۂ قاتل نشد حیف
کہ خونم آب رنگ رزمگہ ہا شد

ہمیشہ در طریق حق شناسی
اگر کم گشت راہ از رہنما شد

بیکتائی علم گردید زلفش
بزیر بار دلہا تا دو تا شد

ندیدم جز غبارے خاطر از چرخ
نسیم کرد ازین پا آسیا شد

با فسر گر رسد رفعت نیابد
سرے کز کرسیے زانو جدا شد

چو ندہد فرصت برخوردن از کام
بگیر آن کام کز گردون روا شد

کلیم از تنگ عریانے برآمد
تنش را جامہ نقش بوریا شد

مور خط لعل لبت را خوش گرفت | خاتم از دست سلیمان می کشد
تیغ بیداد تو هر جا شد علم | شعله هم سر در گریبان می کشد
اشک رسوا کرد مارا ورنه دل | ناله را از سینه پنهان می کشد
کاش بگذارد گریبان مرا | یار از دستم چو دامان می کشد
مزرع امید دل آبی نخورد | انتظار تیره باران می کشد

در کشاکش تا بکی باشم کلیم
دل بدرد و جان بدرمان میکشد

چنان ز عکس رخ دوست دیده پرگل شد | که شاخ هر مژه آرام گاه بلبل شد
چه لازم است چنان عشق سرگرانی کرد | که یک نفس نتوان غافل از تغافل شد
چو مار بر سر گنجش اگر بود مسکن | گدا ست مرد اگر عاری از توکل شد
که هیچ تیر هوائی بخویش زینت بست | که نه ترقی او مایهٔ تنزل شد
گلی که بوی وفائی درین چمن ندهد | بقدر کم نخس آشیان بلبل شد
غلط بود که کند صبر کارها به مراد | بمن که دشمن غالب شد او تحمل شد
خطاب یافته دیوانهٔ دو زنجیره | ستمکشی که هوادار زلف و کاکل شد
بلا بچاره گران تند و تلخ بیشتر است | که زور سیل همه صرف کندن پل شد

کلیم توبه اگر میکنی بیا وقت است
زلوبه توبه کن اکنون که موسم گل شد

در غم آباد جهان طبع شرارم هوس است
که دلش زود ازین آب و هوا می گیرد

طره در غارت جان هر مژه در غارت دل
زین میان عاشق بیچاره کرا می گیرد

بسکه آمیخته خاکستر دل با القسم
از دم گرم من آئینه جلا می گیرد

تیغ نازش بستم جان نستاند ز کلیم
رحم او جان ز پیش روی نمی گیرد

با آنکه هیچ دریا غیر از خطر ندارد
عاشق چو شیشه می پروای سر ندارد

غرق وصال آگه از سیب چشم بد نیست
تا دام بر نیاید ماهی خبر ندارد

تا نغمه نباشد نتوان ز هوش رفتن
مسکین مسافرے کو ساز سفر ندارد

دل را جز آن پریرو عشرت گهی نباشد
آئینه جز جمالت باغ دگر ندارد

دارد فلک ز انجم تخمی هزار آفت
اما چو گریه با تخم شرر ندارد

دل را خراب دارم تا بستگی نبیند
از قفل بے نیاز است گر خانه در ندارد

نشو و نمای راحت در آب و خاک ما نیست
در ملک خاکساری سیمرغ پر ندارد

برداشت گر ز خاکم خواهد بخون نشاند
چون تیغ روزگارم بیهوده بر ندارد

بی آفت است دیده تا جوش خون دل است
آب از تنک نباشد کشتی خطر ندارد

چون دیده جهنده در خانه ام مسافر
سیرم کلیم منت از راهبر ندارد

دود آهم رنگ از خورشید عالمتاب برد
دست مژگان ترم سر پنجه بر مهتاب برد

صحبت دوستان ما را دیده بیدار شد
آری آری آرزوی وصل تو دل خسته دارد

در چمن با یار ما گل گفتگو خوش می کند
در چمن با یار ما گل گفتگو خوش می کند

در چمن بیتابی طالع خار دیوار شد
در چمن بیتابی طالع خار دیوار شد

منم آن عاشق قانع که بانگ فاخته گلخن
شعاع شمع بگداخت سراپا دود شد از درد خلاصی

تا بلی جلت از آن قامت و رعنا شد
تا بلی جلت از آن قامت و رعنا شد

تا بود خاک چرا منت دستار کشد
تا بود خاک چرا منت دستار کشد

روشنی بزم آئینه ز زنگار کشد
روشنی بزم آئینه ز زنگار کشد

آب در کوهم از گردکسادی شده گل
آب در کوهم از گردکسادی شده گل

یاد آن چشم آورده طبیبش بر بالین
دل که چندین آه از جان می کشد تا دیر کشد

نقش آن زلف پریشان می کشد
دیده و دل بان چاه زنخدان می کشد

شیشه را ناموس راخون شیشه است
سنگ را از دست طفلان میکشد

تا تواند بر هم من خاک بخت
بخت دست از آب حیوان میکشد

چرخ را سنگ جاہت شب مزدور کمی گفت
تا سحر از مطبخ جود تو خاکستر کشید

بہر تحریر ثنایت دہر در ہر سر زمین
صفحہای خاک را از جادہ ہا مسطر کشید

فاختہ کو کو نگوید زان کہ از امداد تو
داشت ہر کس آرزوے تنگش اندر کشید

بر زمین زد شمع در پیشیت کلاہ از جور باد
دود آہی پس ز جان در دپرور بر کشید

سوخت با داز آتش قہر تو ناشش شد سموم
انتقام شمع را عدل تو از صرصر کشید

خوش سخن مستانہ میگوید کلیم امشب مگر
از شراب مدحت روح الامین ساغر کشید

دست از ساغر امید کشیدن دارد
لب پیمانہ خالی چہ تکیدن دارد

تا کی از غیرت او بر سر آتش باشم
اے حریفان پر پروانہ پریدن دارد

سخنم می شنود با ہمہ بے پروائی
حرف بی ربط ز دیوانہ شنیدن دارد

پستی بخت بلندم ز سپہر دون است
زیر سقفی کہ نگون است خمیدن دارد

دل بخون تا نطپد اشک قرار نگرفت
از پے طائر بسمل چہ دویدن دارد

عاقبت زاہد سر در قدح بادہ نہاد
بسکہ عادت بدہن آب کشیدن دارد

کارم از ضعف چنان شد کہ ز جا برخیزم
دیدہ ہر گاہ کہ آہنگ پریدن دارد

ناوک بیداد بود عار بہ کین
در رہ عشق بہ پرواز رسیدن دارد

رایگان منت آزار ہم از چرخ مکش
نمک زخم ازین سفلہ خریدن دارد

می برد آئینہ با خویش بکوئی تو کلیم
کہ چنان میرود از کار کہ دیدن دارد

در چمن جمالت ای گلبن باغ رنگ و بو
شبنم گوشواره را آب گهر گلاب شد

ابر بهار عید ما عام نکرده فیض را
ریزش قطره های او نقطهٔ انتخاب شد

صورت شمع بی نقاب آمده حسن او کلیم
از طرف تو دیده را گریه چرا حجاب شد

چو تاب زلف دهی از منقشه تاب رود
زنی چو خنده گل از لبس عرق در آب رود

چنین که روئی جهانی بسوی خود کردی
عجب که سایه زدنبال آفتاب رود

چه جای شادی و غم عار دارد از دلمن
نیاز چند درین منزل خراب رود

ز سوز آه نمی در نهاد دنیا نیست
مگر سحاب بسر چشمهٔ سراب رود

دعای صحت تو هر زبان بجای نفس
بسوی لب دل گرم شیخ و شاب رود

فرشته راه نیابد که بر زمین آید
بچرخ بسکه دعاهای مستجاب رود

گلاب از گل خورشید میکشد عیسی
پی علاجست اگر حرفی از گلاب رود

تو همچو لاله ز تب گرم گشته و کلیم
چو شمع از تن زارش توان و تاب رود

شیخ از مسواک دندان طمع را تیز کرد
سبحه را هم بهر تخم شید دست آویز کرد

اهل عالم طفل طبعانند و بیمار هوس
کی تواند طفل چون بیمار شد پرهیز کرد

خونم از ذوق شهادت جنگ دارد با بدن
هر که تیغی بر فشان زد شوق را در تیز کرد

حیرتی دارم که گردون چون بدانایان بداست
او که نتواند میان نیک و بد تمییز کرد

خدنگ آه شکارافگن ست لیک صید نبود — که از نهار یکے بر نشان نمی آید
بزلف او نیم اگر حال دل چه گنجم — خبر همیشه ز هندوستان نمی آید
سری که فرش شاهی قسم باد نخورد — بکار سجده آن آستان نمی آید
جرس براه طلب غیر ازین نمیگوید — که هیچ گاه ز آه و فغان نمی آید
ازان دیار که سود سفر خطر باشد — چو راه امن شود کاروان نمی آید
ز مور لاف سلیمانی ار چه بر تابم — ز من فروتنی از آسمان نمی آید
هلاک چشم او فهیم که دریابد — هزار سخن که ز دل بر زبان نمی آید

از غمزه اش مطلب رخصت نظاره فهیم
صلای سیر گل از باغبان نمی آید

مرغ دلم که خانه خرابی بجان خرید — بهر شگون ز سیل خس آشیان خرید
آن غمزه خونبهای شهیدان عشق داد — اما نه آنقدر که کفن زر توان خرید
ازان فروخت اشک متاع شکیب ما — کالا ز دست طفل توان بر ایگان خرید
هر بیمار فی که صرفه شناس ست در جهان — عقل سبک فروخته رطل گران خرید
باشد بزر علاقه ز معشوق پیشتر — زان رو که گلفروش گل از باغبان خرید
یک مرد همچو دختر رز در زمانه گو — خون هزار غمزده را از جهان خرید
روزی که کرد حسن تو سامان دلبری — صد حلقه پیچ و تاب برآمیان خرید
دشنام اگر ز خرم به تبسم نمی رسد — خواهم کدام کام دل از نقد جان خرید

چنین که ره بقضا میبرد زخاکدرت
گرفتم اینکه بجیب روم چه خواهد دید

هران نگاه که از گریه پاکدامن شد
اگر بگل نظر افگند روی شبنم دید

زدل ورق ورق خویش پاره پاره کنم
کزین کتاب کسی فال عاقبت کم دید

کسیکه دید مرا حال من غم و دل را
چو داغ و مرهم پیوسته روی درهم دید

بحال دیده گریان نمیکنم رحمی
دلم سیاه شد از بسکه این ورق نم دید

ندوخت غنچه گل کینه وفای بهار
بچشم بسته همه کاروبار عالم دید

ندانشتیم بهار از خون گرم دلسوزی
گذشته از طرف زخم و روی مرهم دید

اگرچه سینه زپیکان جور آهن شد
کلیم خاطر خود را بکار محکم دید

شب که جوش گریه من مایه سیلاب بود
بخت بد را آب می برد و همان در خواب بود

تیغت آرام شهیدان داد اما دور از او
زخمها را اضطراب ماهی بی آب بود

عالمی را بی سبب گر کشت آن مغرور حسن
به ز بیرحمی بر غم عالم اسباب بود

موی سر زنجیر پا بهتر که در راه جنون
بر طرف شد گرچه تکلیف از میان آداب بود

نه براه آرام میگیرد نه در منزل قرار
هر که او بیتاب مادر زاد چون سیماب بود

خاکساران بیشتر از فیض قسمت می برند
کلبه بر دیوار کوتاهان پر از مهتاب بود

تو برو تو تیره روز از پای تا سر در گره
طره او بسته از خاطر احباب بود

رحم ازان بیباک میخواهم که از مستی حسن
های های گریه در کوشش صد آب بود

هر دمی را اثری هست که از صحبت خلق
بر نفس آئینه هم زنگ دگر میگیرد

چشم بند و ز جهان تا بکشایند دل تنگ
مرغ دل لگیر که سر در تپر میگیرد

سنم آن نخل برومند که دهقان قضا
میفروشد ثمرم را و ثبر میگیرد

اشک آگاه بود از دل شوریده کلیم
بیشتر طفل ز دیوانه خبر میگیرد

رود آرام زعمری که بهجران گذرد
کاروان از ره تا امن بشتابان گذرد

بر گرفتاری دل خنده زنان میگذرم
همچو دیوانه که از پیش دبستان گذرد

بخت شاد است زویرانی مادر غم عشق
عید چندست بمعموره چو طوفان گذرد

قسمت این بود که چون موج بدریا و وجود
هر کجا رو نهم احوال پریشان گذرد

حسن بی پرده او بیشترم میسوزد
چون تهی دست که بر نعمت خوان گذرد

چشم بر راه خضر سالک عارف نبود
در پی راهزن افتد ز بیابان گذرد

هر کجا مور عنایت پر همت وا کرد
چه عجب گر ز سر ملک سلیمان گذرد

اگر از عیش جوانم نشدم در غم عشق
همچو آن عید که بر مردم زندان گذرد

دست و پا بهیده زد در غم عشق تو کلیم
بشنا کس نتواند که ز عمان گذرد

دل چون ز خاک را طلب تو تاکشد
از بهر میل خار مغیلان زپا کشد

مارا نه زور جذبه شوقی بود که مرگ
دامان آرزوی تو از دست ما کشد

رفت آنکه چشم حسرت ما وقف گریه بود
امروز غیر خنده بدریا نمی کند

نخوت نمی خرد ز کسی هنگدست فقر
سرمایه ندارد و سودا نمی کند

غربت گل سلامت از پیله آمده
ایام تاج تارک مینا نمی کند

در تنگنای خلوت غم میکند کلیم
وحدی که گرد باد به صحرا نمی کند

خلق را دیدی دگرخواهی چرا باید کشید
پای در دامان و دست از دعا باید کشید

بار درد آوردن و بردن بسی آسان تر است
کز طبیبان منت از بهر دوا باید کشید

منت دریا نهند از قطره احسان کنند
کاش منت را بمقدار عطا باید کشید

دولت بهتر ز گمنامی نخواهی یافتن
سر بجیب از سایه بال همما باید کشید

می نهی سر بچه را در زیر سنگ از بار رنگ
دست همت را ز دامان حیا باید کشید

با وجود ضعف پیری بار بردن مشکل است
پا بدامن کش چو منت از عصا باید کشید

در خمار باده دل کوبست سیر گلستان
درد سر از خنده گلها چرا باید کشید

کار محنت گر درین راه آهنین بالا رود
ره نوردان را ز زانو خار ها باید کشید

شمع را از خامشی هرگه زبان باید برید
هنگر از بیهوده گوئیها چرا باید کشید

از بلای آشنائی آنچه میدیدم کلیم
ز آشنا خود را بکام اژدها باید کشید

همدم را شمری چرخ وفادار نداد
دیده قدرشناسی بخریدار نداد

خوش آنکه نام تو موزون نهد بنسبت شعر
کلیم شاه جهان چون ترا غلام کند

از هستی من عشق تو چون نام و نشان برد
پی بر سر شوریدهٔ من داغ چسان برد

کس دعوی ویرانه بسیلاب نکرده است
از عشق دل باخته والپس نتوان برد

از تاب در کوش تو در آتش اشکم
کان گوشه نشین عیش دو عالم زمیان برد

هرگز به بتان نقش قمارم نه نشسته
با هر که نظر باختم از من دل و جان برد

آبیست دران روی که سرخوش بهار است
ریگیست برین چهره که ناموس خزان برد

از لبکه گرفتار بخون خوردن خویشم
انگشت ندامت نتوانم بدهان برد

مامور میانی سر و کار ست دلم را
گوخرمن آرام سلیمان زمیان برد

تاب سفر دور ندارد زنزاکت
از دل نتوان حرف میانش بزبان برد

نام تو کلیم ار ببرد یار بزنجی
از ننگ توان نام مداری که توان برد

بخت بد جائی که پائی کینه محکم میکند
سنگ باران گشت راحت را زشبنم میکند

کام دل گر آرزو داری بدنبالش مرو
تا تو از پی میروی آن صید هم رم میکند

گرد غم را پاک از روی غبار آلود ما
سیلی ایام با اشک مداوم میکند

جهل او جنگ دانش لشکری در کار ست
صد فلاطون را بیک کج بحث ملزم میکند

سازگاری های تیغت را چو می آرد بیاد
زخم ما خون گریه از بیداد مرهم میکند

عشقت کمی از چاره و تدبیر ندارد — در گرمی تب مرد چه تاثیر ندارد
گفتی قفس عقل حصاریست ز آهن — دیوانه مگر خانهٔ زنجیر ندارد
مانند صدف رجعت معموری ما رفت — ویرانهٔ ما طالع تعمیر ندارد
بر طفل مزاجان جهان چون گذرد حال — امروز که پستان امل شیر ندارد
تسکین ده عاشق نه فراق و نه وصالست — تیریست نخم عشق که تدبیر ندارد
پرهیز ازان کار که افتاد با خند — زان ناله بیندیش که تاثیر ندارد
ایمن نرم از چشم تو تاریخهٔ مژگان — من بندهٔ آن ترک که شمشیر ندارد
افتادگی از عرش گذشتست سر او — تقدیم سرافرازی تاخیر ندارد
آسایش هر گام ز شیرینی مرگ است — جایی که شکر غیر نی تیر ندارد

گر میکشدم یار کلیم این نه ز خصمی است
صیاد بدل کینه ز نخجیر ندارد

بزم تا برخاست یاران باده در ساغر کنید — چشم اختر تا نمی بیند دماغی تر کنید
پنجهٔ گل بین که از سر ما نمی آید بهم — زیر هر گلبن زمینای می آتش بر کنید
تا دماغم گرم از می نیست از مو بر مرم — گر بگویم سنگ می بارد ز مین باور کنید
نامهٔ اعمال چون از زلف ساقی در کف است — بزم را از شور رستاخیز عرصهٔ محشر کنید
ما نمی فهمیم آهنگ خدا را مطربان — هر رهی نزدیک تر باشد بمستی سر کنید
تکیه چون نخجیر در مستی بدوش هم خوش است — تا بپای خم رسیدن فکر یکدیگر کنید

در مشرب ندان بسبب نیست بزرگی
در بزم سر آنست که دستار ندارد

در چشم کلیم از اثر گریه گل اوفتاد
دیگر هوس دیدن گلزار ندارد

هرگز بر حکایتی من وانمی شود
این در گرفته شد بزدن وانمیشود

روی تو بهار زیبی کار تنگ ساخت
یک غنچه در فضای چمن وانمی شود

بستم بسی ببال هما بهر امتحان
یک بار بخت نامهٔ من وانمی شود

خمیازه در خمار کشاید مگر لبم
ورنه بحرف صوت دهن وانمی شود

مجلس تهی ز غیر شد و ماهمان خموش
رهزن نماند و راه سخن وانمی شود

خاک وطن کلیم زبس جانگزان شدست
گل تا بود مقیم چمن وانمی شود

دل ز جا رفت تا ز بی آنسرو قامت میرود
می برد چشمم باستقبال جرأت میرود

کس بمن وقت خویش ترک خانمان خود نکرد
خونم از بیداد مرهم از جراحت میرود

تهنیت تو بر نگردد گر دو خوشحالی نگشت
عید ما و ایم بقربان مصیبت میرود

گر بجشم از جور مهرویان شکایت سر نزنم
رنگ از رخسار خورشید قیامت میرود

زندگی چون تلخ گردد و بیدلان دل شوند
مرگ چون راحت شود قدر شجاعت میرود

در رهِ عشقت که آلبش خون خاکش آتست است
می روم سر در هوا تا پای راحت میرود

هیچ چیز از من پسند خاطر خوبان نبود
حسرتی دارم که چون هوشم بغارت میرود

در تن نای چو جان از لب شیرین بدمید
سفر بیخودیم را بدمی ساز کند

مرغ دل در قفس سینه بمیرد به ازان
که بیال نفس سوخته پرواز کند

یکدم از زخم اگر دور شود پیکانت
همچو سوفار به خمیازه دهن باز کند

کام دل را که نخم از بر ناکان رفت
قلقل شیشهٔ می کی بود آواز کند

دل بی حوصله را بیخودی وصل بهشت
که دمی گوش بان چشم سخن ساز کند

خار بیداد گل از بس دل بلبل خون کرد
عشقبازی بگل چنگل شهباز کند

عقده چون کار من از خویش برون می آرد
شانه هر چند کزان زلف گره باز کند

تا بداند که جفا در خور طاقت باید
یک نفس آئینه خواهم که باو ناز کند

مرد عشق تو کلیم است که از دست منست
می خورد خون ز خیال می شیراز کند

کم نجبتی هنرمند عیب و هنر نباشد
گر رشته نار ساشد نقص گهر نباشد

آزاد از تعلق چون نخل در خزان باش
ریزد ز شاخ کافشان سایل اگر نباشد

شیرازه بند الفت نبود بغیر نسبت
گر هر سبک نباشد بالش ز پر نباشد

دستے که بخت دارد در جمع کردن غم
گاهے گرفتن کام جز زیر سر نباشد

در چار باغ گیتی گردیدم و ندیدم
نخلے که سایه او از به ثمر نباشد

خود را چنانچه هستی بما بعیب جویان
چون پرده نداری کس پرده در نباشد

خود را بهر که سنجی چیزی ز خویش کم کن
خواهی گران ز تو اهرون کس در هنر نباشد

دل را کلاف از کوی او نیست — نامه او بود شرح نشان ندارد
در باغ جهان و جان خشکان — از نخل کمال ما بر آن میان ندارد
دیدم گل زعفران خشکان — از بلبل ما بر آن دهان ندارد
اورا هم ازان میان خبر نیست — زان گم شده کس نشان ندارد
افسانه وصل چیست دانی — باقی است که نزد بان ندارد
در حشر زما و گر چه فامند — غارت زده ایم ارمغان ندارد
را حت مطلب کلیم ازین جست — چیزی نسپرست که آسمان ندارد

این جهان دار فنا نیست که یک بیمارش — خدمتی غیر تغافل ز پرستار ندید
هر که رفعت طلبد بهره نیابد از فیض — خار را سبز کسی بر سر دیوار ندید
مرد آزاده گر از کار بسوگند افتاد — قسم او بسر بود که دستار ندید
دست رد گر نشناسی بسر جاده مایست — از بلا رست سپندی که خریدار ندید
شیشه با آنکه سر حرف مکرر وا کرد — دوش در بزم تو را بر سر گفتار ندید
دختر رز گر شکرستان سخن گشت چه سود — که بغیر از نمکش نقطه هوادار ندید
خضر توفیق که از تربیتم دست کشید — آن طبیبی است که بر هیز ز بیمار ندید

دهر خود مجلسی نیست کلیم از چه سبب
کس در دآگهی غیر خبردار ندید

نشود اینکه ز دل اشک جگرگون نرود — طفل آهسته از خانه بدر چون نرود
کام دل هم کند اما بطلب رام شود — راه اگر گم شود از باده بیرون نرود
رخصت باد به گردی ز کجا خواهد یافت — اشک ما گر بسر تربت مجنون نرود
شب خیال تو چنان بر سر دل می آید — که کسی بر سر دشمن بشب خون نرود
ما بر آئینه دشمن نه پسندیم غبار — آه ما صاف دلان جانب گردون نرود
گریه در اول عشق است نشان خامی — زخم ما تا نشود کهنه ازو خون نرود
آه سر گشته که در سینه ما می پیچید — گرد بادی است که از خانه بهامون نرود
راز دار آمدی و با همه نی پروائی — که سخن از دهن تنگ تو بیرون نرود

بجز تو کز دل بیچاره صبری طلبی
کسی نگفته به بسمل که بال و پر نزند

دلم ز جانب آن چشم فتنه جو جمع است
که مست سنگ بد و کان شیشه گر نزند

درین بهار چنان روزگار افسرده است
که غیر شمع گلی هیچکس بسر نزند

کلیم خوار تر از خود کسی نمی بیند
چرا ز حلقهٔ اهل وفا بدر نزند

دل که بر بزم الم شد ز نوا می افتد
جام هر چند که پر شد ز صدا می افتد

سوخت اسباب تعلق دل آسوده شکست
قدم برق بسر منزل ما می افتد

جامه در خون شهیدان کش و بخرام بناز
تو بوای شاخ گل این رنگ قبا می افتد

دوستداری مراد هر شگون نگرفته
گر به من سایه کند بال هما می افتد

نتوان ناصح عریانی ما را پوشید
راز پنهان نشود چون بجلا می افتد

زلف پر کار تو چون تن بشکستن ندهد
هر که از روی تو بر خاست بجا می افتد

نیست کس در ره افتادگی از ما در پیش
هر که از پای فتد بر سر ما می افتد

چه بگویم که شبم بی تو چسان میگذرد
صبح از تیرگی شب ز صفا می افتد

شب آدینه بدر یوزه بمیخانه روم
زانکه از هفته همین شب بگدا می افتد

هر که عاجز تر از و خواسته امداد کلیم
دستگیرش بود آنکس که ز پا می افتد

تا بخت بد ز همرهی من جدا شود
خواهم که جاده در ره وصل از دو پا شود

طمع به نسخهٔ بال و پر اگر چه کنی
ز آفتاب تمنای روشنائی کرد

چه قدر دان طمع نیست خوار نتوان بود
ضرور شد که هنرمند خودستائی کرد

برهنه پائی دیوانگی است می باید
سلوک راه طلب شکسته پائی کرد

زبادهٔ رغبت آن تشنه خو بخون نریزی
کلیم خون سبیل مرا بهائی کرد

دولت به ملک عشق بهر سر نمی رسد
سر تا بریده نیست بافسر نمی رسد

جائی که عارضت بدعائی طواف شود
میراث آئینه بسکندر نمی رسد

تا امن گشته میکده کز دست رهزنان
می از حجاب شیشه بساغر نمی رسد

هر جا که تشنه ایست رسد گر بکام خویش
زین بحر نیز قطره بگوهر نمی رسد

زین بخش آب و تاب که روی تو برده است
جز گرد روئی کار باخگر نمی رسد

پیدا نمی کند نمکی شور رستخیز
تا گریه ام بدامن محشر نمی رسد

بر سر زن آنقدر که رسد کف بآبله
دستت اگر بساغر دیگر نمی رسد

تا غنچهٔ دهان طرز نقش بسته اند
تنگی دل بعاشق بی زر نمی رسد

پیکان سپر بدقت معنی نمی برد
جز آشنا بداد سخن در نمی رسد

چشم اثر کلیم ندارم ز آه خویش
آبی ز نخل سوخته ثمر نمی رسد

زان روز ها که تن شد از ناوک جفا شد
در دشت استخوانم دام رهنما شد

مرغ گیرائی زدم زلف او پرواز کرد
ناوک اندازی دران مژگان صید افگن نماند

بخیه بر زخم دل ما تنگ میگیرد دبیر
حیف کاین مروت یکسر سوزن نماند

از خط پرکار این خواندم که از سرگشتگی
راه حیرت پوید آن پای که در دامن نماند

زین همه باران پیکان زخم را لب تر نشد
خشک سالی عاقبت شد آب در آهن نماند

بسکه در هر گام راه عشق دارد رهزنی
غیر خار پا ز سامان سفر با من نماند

بعد ازین تاریکی شبها بخود خوش کن کلیم
شکوه کم کن در چراغ اختران روغن نماند

زان همه صبر و سکون دل کفی خونناب ماند
کاروان ما بجای آتش از وی آب ماند

آه اگر آتش بدل زد اشک در کار خود است
گر بسوزد خانه خواهد قسمت سیلاب ماند

چشم بهبودی به پیری داشتم زانهم نشد
کاروان عمر رفت و بخت ما در خواب ماند

دشمنان از خصمی ما سینه ها پر دود کنند
کینهٔ ما هیچکان در خاطر احباب ماند

نفع دارد نوشداروی جهان ناخورده دشنام
منفعت زین گر نشان نامی از سهراب ماند

هر چه بود از دل بغیر نقش بروی تو رفت
عاقبت زین مسجد ویران همین محراب ماند

شمعهای بزم ما با هم نمی سوزد کلیم
مجلس ما را شراب آخر شد و مهتاب ماند

مرا همیشه مربی چو طالع دون بود
ترقیم چه عجب گر چو شمع وارون بود

همیشه اهل هنر را زمانه عریان داشت
فسانه ایست که خم جامهٔ فلاطون بود

ردیف دال مهمله

گاه از خال و رخت دوش بخ بنا بیند — این چنین نگذارد ما را با ما کس یابیند
حفظ بی برگی ما از سامان کی زوار کند — خانه از اسباب چون خالی شود در را بیند
رنگ پا چون طرح وحشی زود از آدمی پرد — ساقی از رنگ چو عمر ما ز رنگ بر پا بیند
در کمین مفتش اگر خواهی شکار افتد بدام — قوس شه را نمای و پای آهو صحرا بیند
تار های زلف را ای شوخ بر گردن مپیچ — رشته ران آبله گل از رگ جانها بیند
صرف را با صرف میکن تا کدورت نا ورد — باده گر خواهی که صاف آید بهم مینا بیند
چشم اگر در کار داری دیده از دنیا بپوش — نشتر دیده است ناشائسته دیدن از خسان
تار زلفت را صید دیگری ضایع مکن — هر چه می ماند زبال با بپای ما بیند
پند من بشنو بزلف اورهٔ سودا مبند — جز پریشانی دگر سودا نمی پیچ کلیم

ردیف حای مهمله

گر دست تیغت از سر خصم ابتدای فتح — آنیست ابتدا چه بود انتهای فتح
سالے از ازل بقامت شمشیر نصرت — همچون غلاف آمده چسپان قبای فتح
آید ز بحر لطف الهی بدر گهت — چون موج سوی ساحل فتح از قفای فتح
بر دوش باد سیر کند همچون بوی گل — در گلشن جهان خبر غم زدای فتح
سرها که همچو غنچه نشگفته چیده اند — مشت گل است از چمن دلکشای فتح
بر آب کس بنا نهد دست قدرت — دایم بر آب تیغ گذارد بنای فتح
سوفار را چو غنچه دهان بر زبان شود — در عرصهٔ نبرد ز شوق جلای فتح
مردان کار همچو نے تیر یک بیک — پاکرده سخت و بسته کمر از برای فتح
ابرو مثال موے و مدار از زبان تیغ — از لب کند برای دلیران دعای فتح
تیغ و سنان بحال زره رشک می برند — گویا هزار دیده به بلند لقای فتح
گل ساز رزم شاه چنان پادشاه را — آن بلبلم کلیم که دارم نوای فتح

در وادی که سیل فنا بستون کند
از استخوان سوختهٔ ما نشان کجاست

صیاد آرزو بهوای تو پیر شد
ای طائر مراد ترا آشیان کجاست

هر کس شناخت قدر مرا قیمتم شکست
گوهر شناس نیی غرض در جهان کجاست

امشب که بار مست بود در برت کلیم
لب بر لبش گذار و ببین کاو هان کجاست

در کوزهٔ غم سوختنم مایهٔ کام است
آتش به از آبست در آن کوزه که خام است

بی مصلحت است ساقی این دور نباشد
گر گربهٔ شیشه است و گر خندهٔ جام است

آسیب جهان پیش رسد گوشه نشین را
دامی نرسد در رهِ آن صید که رام است

دل را چه تفاوت کند از لطف تو کم شد
کم حوصله خود پیش تر از باده تمام است

در راه فنا قافله دان اهل جهان را
وین ماندن دنیا همه یک روز مقام است

از نور خرد کس نرسیده است بجائی
این عقل چراغست که در خانه حرام است

مشاطهٔ حسن تو بود بخت سیاهم
مجنون پی شمع است همه از پر تو شام است

گر حلقهٔ دام است و گر حلقهٔ زنجیر
سر حلقه بغیر از من دیوانه کدام است

در خیل اسیران تو هر چند که نامی است
خرسند کلیم از تو بپرسیدن نام است

خالت از تنگی جا غنچه بگنج دهن است
چه کند ساخته با گوشهٔ خود چون وطن است

پستی مایه چو غواص شگوفست مرا
پر ز یوسف بود آن چاه که در راه من است

زبستخوان شهیدان اگر نخیزد دود
دلیل راه روان کس درین بیابان نیست

زبهر من بی رهی نیست به ز نقش حصیر
برای سر سپری بهتر از گریبان نیست

حدیث تلخ ازان لب برون نمی آید
که شور صورت طوفان بآبجوان نیست

بدور حسن تو گل از نظر چنان افتاد
که چشم رخنهٔ دیوار بر گلستان نیست

زراه پرخطر عشق زین عجب دارم
که سیل بیگ و دانش بفکر طوفان نیست

مرا ز صحبت مینای بادهٔ شد روشن
که راز هر که تنگ ظرف گشت پنهان نیست

حیات هم بسر آید چو رزق خورده شود
چه نعمتی ست که در کام دیر ندان نیست

زباد دامن برهم خورد محبت شان
میان شعله و شمع اتحاد چسپان نیست

یکی ست خانه ز نجیر و خانهٔ دنیا
درین دو خانه فراغت نصیب مهمان نیست

چگونه پای بدامان عافیت پیچم
کلیم آبله ها گر فراخ دامان نیست

چو ساخت چشم تو کارم نهفته دیدن چیست
بر آتشی که تپی در گرفته دامن چیست

اگر نه صبح سیه بخت کار شام کند
سیاه روزی ما زان بیاض گردن چیست

ولا تو چشم مرا کرده ئی ز گریه سپید
ز آه سرمه کشیدن بچشم روزن چیست

نباشد از دل صیاد داغدار ازمن
برید چون پر و بالم قفس ز آهن چیست

تمتعی نبرند اغنیا ز نعمت خویش
که باغبان نشناسد که سیر گلشن چیست

ز مرگ اینهمه اطفال آرزو هرگز
دلم نسوخت که دانم طریق شیون چیست

میکوش کلیم از ندهد فیض سخن روی
اینجاست که ابر اهم خشک عیب گداییست

سرخوش ازمی نیم موج هوا شمشیر است
ابر را خود چکنم قطرهٔ باران تیر است

زور بازوی توانا نیم از فیض می است
باده در طبع من آبی ست که در شمشیر است

موج سان بر سر هر قطره نمی میلرزم
چه توان کرد مس طبع مرا اکسیر است

بر سرم لشکر غم آمده از کف ننهم
انچه شمشیر جوانست و عصا پیر است

با گل روی تو دعوی نکوئی خورشید
بر طرف چون نکند زلف تو جانب گیر است

گر بجوشیم بهم ماو تو ساقی وقت است
ابر و مهتاب بهم هچو شکر در شیر است

در خم زلف تو دل ها چه بهم ساخته اند
چون نسازند بهایی همه یک زنجیر است

اینقدر فرق میان خط یک کاتب چیست
سر نوشت همه گر از قلم تقدیر است

سبق نطق به بیشی همه خواندیم کلیم
آزمودیم خموشی است که خوش تقریر است

از من غبار لبکه بدلها نشسته است
بر روی عکس من در آئینه بسته است

اندیشه ز تیر کمان شکسته نیست
زاهم تر سد آن که دلم را شکسته است

خواست آن که تا همه جا همرهی کند
نقش قدم بخاک ازین ره نشسته است

روشندلان فریفتهٔ رنگ و بو نیند
آئینه دل بهیچ جمالی نبسته است

وحشی طبیعتم گنه از جانب من است
نامم اگر ز خاطر احباب جسته است

دایم اندر آتش خود عاشق دیوانه سوخت
شمع محفل را گناهی نیست گر پروانه سوخت

دیده باعث شد اگر در راه ما آب رود
از لف دل بود دان آتش که در کاشانه سوخت

طره اش تا زان آتش شد گرفتار دلم
گر حدیث زلف او گفتن زبان شانه سوخت

لاله و گل شست از فغان بلبل و گل بیخبر
آشنا زخمی نکرد اما دل بیگانه سوخت

نیست از سوز درون با ما صفای باطنی
دل که پیش شمع آتش اندرین پیمانه سوخت

ازاک سر تا بم کرد یا چون شمع آب شد
تا زدل آتش بلبک آتش شد بود و عاشق دیوانه سوخت

با دیو و دد آتش بلبک خانه چنین خانه سوخت
رفته بودم تا ازان بار گران جلوه مستانه سوخت

علاج عاشق دیوانه بود دان آتش
بچشم شمندان پیچم و زنجیر بپوستان نیست

از استخوان

هنوز طرهٔ او تا کمر نیامده است
زپیچ وتاب رگ جان خبر نیامده است

با اعتماد سرین را بآن میان مپسار
که مور خازن تنگ شکر نیامده است

همه حکایت مردم گیاه فسانه بود
گیاه مردمی از خاک برنیامده است

بجلوه گاه تو هر دل که رفت از خود رفت
دگر کسی بوطن زین سفر نیامده است

دعای عالم بالا همین خبر آورد
که تیر ناله یکی کارگر نیامده است

چرا بگرد نا گوش او نمی گردد
اگر ز پای گهر رشته بر نیامده است

تمام کیست بعالم ببین که بآن فیض
سحر بشمع مبارک اثر نیامده است

ز جور مادر ایام ترش رو منشین
خیال کن که ز پشت پدر نیامده است

بر شوه داد پر و بال خود خدنگ ترا
بچشم دام تو مرغی که در نیامده است

گل امید ز بار افتاده است
با غم از چشم بهار افتاده است

بی حساب است همان درد دلم
نفسم گر بشمار افتاده است

گریه زین تخم که بر سینه فشاند
ناله ها آبله دار افتاده است

بود بر سر کشیم سر کوبی
حیف دستم که ز کار افتاده است

درد را در خور طاقت ندهند
شعله در جان شرار افتاده است

درد کانم ز کسادی که چه نیست
گرد بر روی غبار افتاده است

تخمهٔ آخر پی تابوت کسیست
که ز دریا به کنار افتاده است

از خویش جنان ز اغم عشق نهان کن
کاگه نشود لب که ترا ورد زبان چیست

کز خاک نشینان فلک سیر نباشند
بر چرخ بس این جادهٔ از کاهکشان چیست

گر نه اثر ربط سرین با کمر اوست
این کوه غم بر دل ازان سو میان چیست

آن خال در کنج لبت کرده فروکش
گر گوشه نشین است سیاه دل و جان چیست

هر ذره اگر گرم طلب نیست درین راه
در بادیه سرگشتگی ریگ روان چیست

در پیرے اگر باشد امید شگفتن
دایم گرهٔ قبضه برابر و کمان چیست

بیرون نگشم باز گل اشک ندامت
تا یافته ام قاعدهٔ راه روان چیست

گر هست کلیم آگهے از صرفه کارت
با عقل سبک آرزوی رطل گران چیست

اگر ز هستی ما نام می نشانی هست
در آشیان همامشت استخوانی هست

وبال اخگر بخشتم نمی شود زایل
چو شمع دایم در طالعم زبانی هست

تو بی زبانی ما را حریف حرف نه
بداد ما برس اے دوست تا زبانی هست

تهی ز لخت جگر نیست اشک ما هرگز
همیشه قافله را امیر کاروانی هست

گهے که مایل خونریز ما ست می فهمیم
میانهٔ دل و مژگان او نشانی هست

سجود خاک درت ما سر بریده خوش است
که هیچ باک نباشد که پاسبانی هست

رود بسیر چمن برق پیشتر ز سحاب
مگر بشاخ گلی تازه آشیانی هست

برشتهای دو زلفش کمان حلقه بس است
ولا به بین که ببازوی او کمانی هست

در شراب صحبت احباب هر غفلت است
گر پیاله افتد کسی بهتر زدام صحبت است

منکر آئینه اند آنها که اهل غفلت اند
خلوتی کانجا نباشد جنبی نجدا گی گرانی است

با وجود ناتوانی مرگ بیمار او
شوق خونریزش پیش آرزوی صحبت است

بر سر خونریزش پیش آرزوی صحبت است
از امید ما ترسد که عاشق آفت است

دام راهم مشرب عزلت پسند افتاده است
نیست بی وجهی که دایم دشمن جیب است

در ره عشقت گذاردم پیش پای دلبران
خاطر تنگ رقیبان را بخشنده جای منت است

پیش از آن کز پیش پایت برخیزد گرد راه
قوت بازوی کمان شد گوشهٔ ابروی کج

از خویش جنان ز اغم عشق نهان کن
کاگه نشود لب که ترا ورد زبان چیست

کز خاک نشینان فلک سیر نباشند
بر چرخ بس این جادهٔ از کاهکشان چیست

گر نه اثر ربط سرین با کمر اوست
این کوه غم بر دل ازان سو میان چیست

آن خال در کنج لبت کرده فروکش
گر گوشه نشین است سیاه دل و جان چیست

هر ذره اگر گرم طلب نیست درین راه
در بادیه سرگشتگی ریگ روان چیست

در پیرے اگر باشد امید شگفتن
دایم گرهٔ قبضه برابر و کمان چیست

بیرون نگشم باز گل اشک ندامت
تا یافته ام قاعدهٔ راه روان چیست

گر هست کلیم آگهے از صرفه کارت
با عقل سبک آرزوی رطل گران چیست

اگر ز هستی ما نام می نشانی هست
در آشیان همامشت استخوانی هست

وبال اخگر بخشتم نمی شود زایل
چو شمع دایم در طالعم زبانی هست

تو بی زبانی ما را حریف حرف نه
بداد ما برس اے دوست تا زبانی هست

تهی ز لخت جگر نیست اشک ما هرگز
همیشه قافله را امیر کاروانی هست

گهے که مایل خونریز ما ست می فهمیم
میانهٔ دل و مژگان او نشانی هست

سجود خاک درت ما سر بریده خوش است
که هیچ باک نباشد که پاسبانی هست

رود بسیر چمن برق پیشتر ز سحاب
مگر بشاخ گلی تازه آشیانی هست

برشتهای دو زلفش کمان حلقه بس است
ولا به بین که ببازوی او کمانی هست

در زبانها گفتگو کم کرده راه از تیرگی
هر کجا حرفی ز نجمم در میان افتاده است

فصل گل رفت و سر از زانوی گلبن برنداشت
غنچه بیداری بفکر آن و هان افتاده است

کاهش غیرت ز موبار یک تردار مرا
بر زبانها تا حدیث آن میان افتاده است

تا چه خواهد بر سرم آورد کین باغبان
از کلم آتش بخار آشیان افتاده است

حاصل دنیا بچشم چون درآید جا کجا است
اشک آنجا کاروان در کاروان افتاده است

شد کلیم آوازه اش از صبح عالمگیر تر
تا چو شمع صبحگاهی از زبان افتاده است

همچگه جوش سر شک از شرم ما کم نیست
این قدر آب سزاوار گل آدم نیست

پست فطرت هوس گوشه عزلت نکند
تا گدا بر سر ره نیست دلش خرم نیست

نامه نظاره پریشان و خرابیم از دو
شانه از صحبت زلف تو چرا درهم نیست

جرم مستان همه بر گردن خود میگیرد
دختر رز بجوانمردی او آدم نیست

همه از حسرت لعل لب او بیتابند
سنگ بر سینه زنان کیست که چون خاتم نیست

نام او در همه دوری بزبانها بوده
روشناس ست ازمی شهرت جام از جم نیست

بی خجلت تنگدلی بسکه جهانرا بگرفت
در چمن عرصه گنجایش یک شبنم نیست

بسکه دلهای عزیزان بنفاق از هم کشت
هر کجا بزم شود روی دو کس باهم نیست

چشم داغ تو لبی شور فتاده ست کلیم
چون نباشد که بغیر از نمکش مرهم نیست

پامال حوادث نتوانم که نباشم
چون نقش قدم خانه من بر سر راه است

یک چشم زدن زر نتوان است جدا شد
گویی نگهش عاشق آن چشم سیاه است

چون شعله شمع نگستست نهم آه
بر راستی این سخنم شمع گواه است

سیار در آن کوی بامداد نسیم
پرداز زیال دگری در پر کاه است

در چشم ترم لخت جگر بار کشوده
هر جا که سر چشمه بود قافله گاه است

از سوز درون بهره نداریم وگرنه
تاثیر قبائیست که بر قامت آه است

گر دیده سپید است کلیم از اثر اشک
در مرگ اثر جامه آهم چه سیاه است

آن صید پیشه فکر مدارا نکرده است
گر سر بره شویم زپا وا نکرده است

در روزگار خاک گل آدم است و بس
خاکی که عشق او بسر ما نکرده است

امروز در بهشتی اگر نیست تعلقی
هرگز کریم وعده بفردا نکرده است

تا راه برده است خرابی بخانه ام
یک سیل رو بجانب صحرا نکرده است

زاهد که برنداشته دست از عصای شیخ
وارد گمان که نکته بدنیا نکرده است

عقل این ملامت که باین سرکشان کشید
در هیچ دور ریشه به بینا نکرده است

بی برگی نهال محبت ببین که دل
از نخل آه سایه تمنا نکرده است

سالک اگر بکوی تعلق در آمده
چون تیر خانه ساخته و جا نکرده است

دل برده از کلیم در آن زلف او برد
دزدی که تخته او را چو پیدا نکرده است

مادر گیتی که باشد نارپستان زین انار
خون بود گر بهره دارد طفلان شیر نیست

خواب راحت روزی عاشق در آنجا میشود
جای آسایش بغیر از سایهٔ شمشیر نیست

یک هوادار از خطش بر جا بماند از دو جهان
یک گلستان خار، ایک خار دامنگیر نیست

عاشق و معشوق بی آمیزش هم ناقص اند
شاهد این مدعا به از کمان و تیر نیست

کار فردا با کریمی دان که از شوق عفو
عذر ما را نشنود گر بهتر از تقصیر نیست

یا زبان شمع باشد یا زبان من کلیم
آن زبانی کاشنائی با شکوه تقدیر نیست

دختر رز از کنار میکشان پهلو گرفت
پردهٔ از کار ما برداشت و خود بر رو گرفت

بزم عشرت روشنائی از کجا پیدا کند
کاتشش می نگرفت و جایش دود تمنا کو گرفت

سیر گلشن کردی و گل غنچه شد بار دگر
لبسکه از شرم خجالت دست پیش رو گرفت

در بهاران جا بدست کس نمی افتد بباغ
پیشتر از سبزه می باید کنار جو گرفت

هندوانرا هیچ جا لکش تر از بتخانه نیست
خال جادر گوشهٔ چشم تو خوش نیکو گرفت

او که از زلف سیاه خویشتن رم میکند
با سیه روزی چو من هر گز نخواهد خو گرفت

خسته لبسیار است و دار الشفای عشق لیک
آن شفا یابد که کار درد از دارو گرفت

لبسکه کردم گریه یارم من شد آن وحشی کلیم
طفل اشکم از دویدن عاقبت آهو گرفت

ای دل دویدن از پی هر موی فایدی است
گر تو هنوز سیر نگشتی مرا بس است

لبسکه دیگرگون شد احوال جهان — فکری در خاطر محزون نیست
در نظر دارم لبت را روز و شب — چون توانم گفت چشمم شور نیست
میکنم قطع امید از تیغ تو — زخم اگر در تازگی ناسور نیست

پرده بر حالم چه می پوشی کلیم
شمع در فانوس هم مستور نیست

بزخم تیغ جفایم هم عتاب چرا است — نمک بروی نمکپرده دل کباب چرا است
فلک بر آتشنه لبان قطره را شمرده دهد — بعاشقان کرم اشک بی حساب چرا است
تمام نسل بزرگان اگر نکو باشد — ز بحر زاده تنک ظرفی حباب چرا است
ز ذوق فقر و فنا بیخبر چه میداند — که چند معتکف منزل خراب چرا است
در کنار کسی در نیامدی بخیال — کمر همیشه در آغوش پیچ و تاب چرا است
چو شمع عمر طبیعی شبی ست عاشق را — بقتل سوختگان اینقدر شتاب چرا است
براه شوق که سر هم کمست سنگ ترا — شکسته پای تو دایم دلا بخواب چرا است
گر نک ضرور نباشد کشاب غفلت را — دلت بر آتش حرص اینقدر کباب چرا است

کلیم مرغ دل بال و پر شکسته ما
همیشه در قفس جنگل عقاب چرا است

گر آه و ناله داری در ملک عشق بالست — بدین شادی مباش چون خنده حباب است
چشمت بخون عاشق گر تشنه است سهل است — چیزی که میتوان خورد است از دوستان شراب است

مادر گیتی
آستان دلبندی از خانه زنجیر نیست
قواری دعوت دیرین فرصت مرا یکسان بود
طبلت بنای دهر از خاک دا هنگام نیست
بعد از بنال از نمودن جز زبان تیغ نیست
بگذی الفت بنگام گناه از من مدان
عاره خاموشی بود هر جا سخن دیگر نیست
با بچونام خود کیای خامه شاه بیسیده است
در فراغت جان غم فرسوده وارد کلیم
کیو دیار کیا ماح دولت پادوس تو
مرد ملک چون خطا طل بر بیاض دیده است
تا سواد خط مشکینت بچشم جا گرفت
یک صفاهان سرمه کلک همت کردو تبا
دیده تا در خاکپایت فرش خاریده است
کاسمان از ناخن ماه نوش خاریده است
از تفاخر آنچنان سر بالگردون برده ام
آفتاب از لقمانت تا من تابنده است
سایه ام را عاری می آید که افتد بر زمین
بر جهان دوستگاه تنگ و خندیده است
تا کف شاده جبه خلق نزادیده است

من بست به هشیاری چشم تو ندیدم
مدهوش دلے باهمه در گفت و شنید است

از بس تخم از فرقت می در رمضان کاشت
انگشت نما مژه ز هلال شب عید است

تا تشنه یک قطره تو می آب محیط
ساقی قدح نیمه ز لطف تو بعید است

سهل است کلیم از همه پیوند بریدن
چیزی که بود مشکل از و قطع امید است

جلوه پیچ و خم از موی کمر خواهد رفت
تاب این رشته باریک بدر خواهد رفت

دل ز سودای سر زلف تو خواهد واشد
از سر مجمر این دود بدر خواهد رفت

یک جهان بار شکایت ز وطن خواهد بست
هر که از کشور هستی بسفر خواهد رفت

خار هم در قدم گرم روان در سفر است
گل سپر گر نشود تا بجگر خواهد رفت

سفر ملک فنا ای دل اگر خواهی کرد
وقت شد قافله شمع سحر خواهد رفت

بکمال از بر سد رایطه ناز و نیاز
دود شمع از دل پروانه بدر خواهد رفت

گر چنین شعله کشد کینه باران وطن
چون شرر در سفرم عمر بسر خواهد رفت

چرخ با صافدلان بسکه بهانه طلب است
رشته گر پاره شود آب گهر خواهد رفت

گوش بر گریه ام افگن که سخن از تف دل
آب خواهد شد و از دیده تر خواهد رفت

گر بشمشیر دهد تاب تف خون کلیم
جوهر از تیغ برون همچو شرر خواهد رفت

بکام خواهش ما مبتلا نیست
چو ما هے دانه در دام ما نیست

دنیا طلب از مور سیمانان نشد از جا
بسیار دیده که او حسن کمر در همیان یافت

ما را هدف ناوک بیداد نوشتند
آن روز که ابروی بتان شکل کمان یافت

نازم بخرابات که از هر در خانه
آبی که سیاهی برد از بخت توان یافت

عنقا روفا جفت نبودند نه ما
از بهر چه این هر دو بیک جائی مکان یافت

از قصر و فنائی برد آلودهٔ دنیا
فیضی که شکم بندهٔ ز ماه رمضان یافت

هر تارک دنیا نه شناسای جهان است
عنقا بحقیقت خبر از کار جهان یافت

سرگشتهٔ کلیم از پی آنم که درین راه
هر کس بطریق دگر از دوست نشان یافت

دلها بیک نگاه ز نظارگان گرفت
از یک کشاد تیر بلا صد نشان گرفت

بی اختیار می بردم اشک چون کنم
خاشاک سیل را نتواند عنان گرفت

مینخواست روسفیدی آماجگاه تو
گر شعلهٔ فراق کم استخوان گرفت

یک کوکبش رعیت بختم نمی شود
آهم اگر چه کشور هفت آسمان گرفت

ای مست ناز گر همه باید بخاک ریخت
یک یار سا غر از کف ما میتوان گرفت

در زلفش ای صبا چه سراغ دلم کنی
در شب چه حاجتست ز آتش نشان گرفت

دایم زمانه در پی تفتیش حال ماست
پیوسته ما ازین خبر از کاروان گرفت

هر ره رو از حقیقت این ره نه آگه است
نتوان سراغ کعبه ز ریگ روان گرفت

حال کلیم و عیش گواری او مپرس
گر آن خورد در گلو پسش استخوان گرفت

چشم دگر ز همنشک گیرم لعاریت — اکنون که وقت بستن دیده ز ما سواست
ضعفم بجا گذاشته از خرمن وجود — کاهی که در برابر صد کوه غم بپاست
سامان ساز و برگ سرا تا کجا بود — در کلبه‌ام که موجهٔ سیلاب بوریاست
کی میدهد رهم برآن بادشاه حسن — این بخت دون که پست تر از همت گداست
دستی که دانشد ز قناعت بزر خلق — انگشت او به مین به از شهپر هماست
خون حیا بگردن اهل طلب بود — قتل گدا بقصد قصاص حیا رواست

غم میخورم بجای غذا چون کنم کلیم
انسیت آن غذا که نه محتاج اشتهاست

پای طلب براه تو از کار مانده است — اشکم ز بس دوید ز رفتار مانده است
بر دل ز بس غبار کدورت نشسته است — بیچاره ناله در تهِ دیوار مانده است
مرغ از قفس پرید و بفانوس شمع سوخت — دل همچنان بسینه گرفتار مانده است
دل را تو بردی و غم دل آنچنان بجاست — آئینه در میان نه و در زنگار مانده است
پرهیز چون نمیکند از خون عاشقان — چشم ترا سزاست که بیمار مانده است
خوش همنشین آن بر و دوشه آبله — شبنم در آفتاب چه بسیار مانده است
سررشتهٔ هزار موافق رهم گسیخت — ربطی روا ای شیخ بزنار مانده است
از روز رعشه پنجه ز خورشید می برم — از باده گرچه دست من از کار مانده است
باشد نشان پختگی افتادگی کلیم — این میوه فارس است که بر بار مانده است

چنان نمک که توان بست حسن ناحق ازان — ملاحتی ست که با سر و خوشنمام من است

قلم نمی شکند نامه ات نمی سوزد — زبان کلک تو نیز ار چون زنام من است

مرا بدام حوادث نه عرض دانه فگند — کدام دانه بغیر از گره بدام من است

چنان بحوصله ممتازم از قدح نوشان — که در درونه خم افلاک وقف جام من است

غرض نشاط فشانی گهر فروشی نیست — که گریه در غم او در د صبح و شام من است

چو نیست بهره ام از کام دل همان گیرم — که هر چه صید مراد است جمله رام من است

ببفشه سلسله زلف تست در خاطر — که با کمال جنون ربط با کلام من است

کدورت من از ابنای دهر نیست کلیم
تمام کلفتم از سنجت ناتمام من است

هر قدم نغزندی فرش قدمگاه من است — چاه راهم چون قلم پیوسته همراه من است

گشته از افتادگی آن سرفرازی حاصلم — کاسمان در سایه دیوار کوتاه من است

از طریق راست خاشاک خطر بار نه تاند — هر چه در راه من است از طبع گمراه من است

گرچه این ره را بشوطی میکنم همچون قلم — سر نوشت تازه هر گام در راه من است

روی مقصود ندیدم هیچگاه از پرتوش — سرمه افتاده از چشم اثر آه من است

از شکست کار جمله موميائی دیده ام — روز بد یارب نه بیند هر که بدخواه من است

کاهش فقر از غرور خاکساران کم نکرد — همت پرواز عنقا در پر کاه من است

این نفاق جاودل آخر نمیگردد کلیم — هر کجا نگاه است در این راه دلخواه من است

کس را چه حد که شکن بال او پرد
پامال و خاکسار در و بام من است

نقش قدم براه وفا هر که رو نهاد
سهلش بدان که سلک دوان با من است

نقش حصیر فقر که بر پیکر من است
سالک به مقصد است و بمنزل من است

در راه فقر رهزن من رهبر من است
گر در قفا تو بگذرد او پیش رو من است

خوشا دلی که صیقل درد است
نشان آئینه دل که صیقل درد است

بزیر پرده سوز است چون نوا ورنه
چرا بساز تو هر تار ناله سرد است

ز ناله سنج ترا نغمه ها بگوش آید
که ساز ما همه تار است و پود ما درد است

ز ما بجاده و کس بهم نمیرسد آری
که ره نوشته دوران بکس نمی گردد

ز باده روزه داران بکس نمی گردد
این قطره ها چنین که بپای تو ریخته است

از یک جرا جرا خط موزون نمی شود
دل در جهان ازین است که صد کار میکند

چیزی که کم است سیم و زر ما نیست
چشم

چشمت غمِ آن زلف سیه روز ندارد | از ماتمِ همسایه درین خانه خبر نیست
از خضر منش منتِ بیجا به رهِ عشق | کز بحر رهِ قافله موج بدر نیست
زان غمزه بدل میرسدم از رهِ دیده | صد زخم که در پیش هش سینه سپر نیست
از چرخ چه می نالی اگر بخت نداری | بی طالعیِ طفل ز تقصیر پدر نیست
زین حرفه که در طینتِ ایام سرشته | در باغ جهان سایه اگر هست ثمر نیست
گر بار بدوزخ نکشائیم چه سازیم | ما را که متاعی بجز از هیزم تر نیست

در خاک وطن تخم مرادی نشود سبز
بیهوده **کلیم** این همه سیر گرم سفر نیست

یار اگر امروز با ما دوست فردا دشمن است | گاه ابر گشته ماؤگاه برق خرمن است
تا تو در دل جا گرفتی از فروغ عارضت | دیده های داغ روشن تر ز چشم روزن است
در کمین منشین اگر خواهی شکار افتد بدام | خویش را تا که آن زوی نکو صید افگن است
انس میکردم بمردم پر بیابانی نیسم | هم وثاق شعله ام آرامگاهم گلخن است
گرچه بی روزن بود غمخانه ما چون حباب | لیک دایم از صفای سینه ما روشن است
بسکه قدر گلرخان در دور حسن افتاده است | گل لب خواری تو بیداری غریب گلشن است

چاره سوز درون از من نمی آید **کلیم**
فکر خود کن کاب این آتش درون آهن است

از غریبی هیچکس بی طالع فیروز نیست | حیرتی دارم که چون قدر چراغ روز نیست

جز از غبار در تو دلم جلا نگرفت
بخاک تا نفتاد این گهر صفا نگرفت

ز دستبرد حوادث گزند یکسر تیر
هدف بدست بلا نیز جای ما نگرفت

رمیده اند ز خطت چنان هواداران
که زلف جانب رخسارهٔ ترا نگرفت

شکار نعمت دنیا نمی شود قانع
بلی ز دانه فشانی کسی همانگرفت

ز کینه جوئی ما دشمنان ملول شدند
ولی هنوز دل دوستان جفا نگرفت

ز عشق رنگ نداری مپرس و دست و منما
سر شک اگر ز رخت رنگ کهربا نگرفت

براه فقر و فنا منت از کسی داریم
که گرد پای فتادیم دست ما نگرفت

اصول رقص سپند از نهاد او مطلب
کسی که آبله اخگر بزیر پا نگرفت

کلیم یکره ازان شوخ زود سیر بپرس
وفا چه کرد که در خاطر تو جا نگرفت

تا نمیگریم چراغ دیده ام را نور نیست
سیل اگر با ز الستد ویرانه هم معمور نیست

بسکه در عالم جفا از خوبرویان دیده ام
آرزو می جنبتم در دل ز بیم جور نیست

هست در شرع محبت رسم و آئینی دگر
خون جان جایز است و خون مزدن دستور نیست

ساغر خالیش از دارو ی بیهوشی پر است
هیچ دریا کش حریف کاسهٔ طنبور نیست

کار ما در عاشقی مشکلتر از پروانه است
شمع سرکش هست اما همچو او مغرور نیست

حسن هم مانند عشق افتادگی میسازدش
لشکر زلف بتان تا نشکنند منصور نیست

عاقبت از گریه می آید مراد دل بدست
غرق اشکم زانکه گوهر جز در آب شور نیست

بکن لباس تعلق که خار وادی قرب
گرفت دامن دیوانه که عریان است

ز سود راه فنا قطره می‌شود دریا
حباب دشمن سر بهر جمع سامان است

رواج شور جنون بین کبی نمک شد شهر
درین دو رود که دیوانه در بیابان است

ز انقلاب زمان در پناه جهل گریز
که آنچه مانده بیک حال عیش نادان است

فروغ عارضت از حلقه‌های زلف سیاه
چو روشنائی ایمان بکافرستان است

ز ترک سر نتوانم زسر نوشت گذشت
وگرنه چون قلم از سر گذشتن آسان است

ملایمت کن اگر طاقت جدل تنگ است
کلیم چربی کاغذ علاج باران است

دل دامن مجاورت چشم تر گرفت
با طفل اشک صحبت دیوانه در گرفت

نقشم ز بس فقر بافتادگی نشست
نتوان بلبسان سایه‌ام از خاک برگرفت

بی طالع از زلال خضر چون خورد که شمع
جان کاشتن وظیفه ز فیض سحر گرفت

در باغ دهر جز بر پژمردگی نداد
کوئی نهال بخت من آب ز تبر گرفت

آبی ز آبله بر خ پای خفته زن
باید ز پیش رفته رفیقان خبر گرفت

رنگ از دولت بصیقل سامان نمیرود
خواهی اگر چو آئینه خود را ببر گرفت

از دل حدیث آرزویت چون بنا مدرفت
از اشتیاق مور رقم بال و پر گرفت

صحبت میان صافدلان هم بسر رفت
در روزگار ما دل آب از گهر گرفت

چون کشور وجود عدم گرچه نیک نیست
آسوده‌تر کسی ست که جا پیشتر گرفت

زبان بسته باشک روان گذشت سخن — چو طفل بسته زبان گریه‌ام بیان من است
عزیز مصر جفایم گذشت آن خواری — کنون همه قسم ناوکت بجان من است
سفید روی آما جگاه جور از دست — باین توخوار مبینش که استخوان من است
بغیر ازین که به بطاره‌ات زخویش روم — دگر بهر سفری گر روم زیان من است
مرا برای تغافل به بزم می خوانند — بداد تا نرسد گوش بر فغان من است
بچاک سینه و فریاد پیروی اویم — جرس براه وفا میر کاروان من است

کلیم اینهمه خون لبش فیض کاوش کیست
اگر نه آن مژه در چشم خونفشان من است

رفتن ز دورت کار من دل نگران نیست — گر کشته نشوم خونم ازان گوی روان نیست
با تیر بلا چون هدفم روی کشاده — گر کوه شود درد و غم عشق گران نیست
حال من ازبرگ و نوا را چه شناسد — آن سرو که آگاه ز تاراج خزان نیست
رسوائی ما راز کفن پرده چه پوشید — گر شمع بفانوس دوبار نهان نیست
شمشیر تو خوبست که بیخواست برآید — فیضی نرساند بدل آبی که روان نیست
تنها نه ز دل نرود برون رفته جفایت — بر پیکرم ازاین همه زخمم که نهان نیست
طالع مددم گر نکند کسی به برآئی — بی یاری کس تیر ز آغوش کمان نیست
چون روزه خوری جانب میخانه روان شو — بهتر ز سفر چاره برای رمضان نیست
کس واقف حیرانی ما نیست درین بزم — کانجا که توئی دیده بغیری نگران نیست

۲۷

کوتاه ماند دست کلیم از کمال او
هم چنار آرزو لب یک گره گذاشت
پیچیده تر ز طره او در سراه ماست
برگشته تر ازان مژه بخت سیاه ماست
در راه ما بکوی خود از یک کشنده ایم
هر کس که چاه میکند او خضر راه ماست
ما را چو گاه تکیه بدیوار خلق نیست
خلقی بگاه تکیه بدیوار ماست
یک چیم کس بسوی مطلب خود نمی برد
دنیا ز بس که تیره ز روز سیاه ماست

ما را الم بسوی مضرت نمی کشید
کوتاه می شود همه شمع بسوختن
شمع کسی که سر بجهان نیستی نکشید
تا دیده بر کشاد بگلشن رخسار او گلیم
تا چون نسیم نکهت گل پا بگاه ماست
تمام کامش شد چون جمال دولت جان است
بلکن فروغ کز پای تیر بر زمین
سرخی ز خون کیست که بر آتش نشسته است
بلکن

زر و فقر و دلا غیر تی اگر داری
مخواه مرگ که خواهش بجز گدائی نیست

با ضطراب گرفتارم آنقدر که قفس
شکسته است و مرا فرصت رهائی نیست

چو پا زآبله پوشیده شد ز ره منشین
که ناقص است سلوک از برهنه پائی نیست

گرا کلیم ستودم که بر سپهر نرفت
هزار حیف که پروای خودستائی نیست

ای جنگ جو که هیچ ملال از جفا نداشت
صلحش لسان رنجش عاشق بقا نداشت

دل از هجوم درد تو شرمندگی کشید
ویرانه حیف در خور سیلاب جا نداشت

شمع ز باد دامن فانوس میکشد
آن مختی که در ره باد صبا نداشت

از هایهای گریهٔ من دلش گرفت
دیگر چو آب تیغ سر شکم صدا نداشت

بر سینه خط زخم چو خوانا نوشتهٔ
داغ از چه بود حاجت این نقطها نداشت

روزی هزار بار اگر گریه دیده را
می شست بی تو خانهٔ چشم صفا نداشت

جز خاک کوی دوست که نتوان از و گذشت
از چاک سینه بستن خونم دوا نداشت

گر آب و دانه در قفس مرغ دل نبود
صیاد را چه جرم قفس این قضا نداشت

از گریه ایم که زیب عروسان گلشن است
پای گلی نبود که رنگ حنا نداشت

دل ترک آشنائی ما زود کرد و رفت
زان شد لسند یار که عیب وفا نداشت

دست جنون لباس چو کندند از تن کلیم
چون غنچه غیر زخم بزیر قبا نداشت

کس گرفتار بابروی تو چون چشمت نیست
زیر آن تیغ بلا سخت اسیرانه نشست

همنشین میدهمت پند ولی معذوری
خوی دیوانه گرفت هر که بدیوانه نشست

پیشتر از همه ها مرغ دل رمیده تو
جرمش این بود که در دام تو مردانه نشست

خواهم از پای خود این بند وفا بردارم
چون نگین چند توان بر در یک خانه نشست

ترک این هرزه دو یها نتوان کرد کلیم
نمکش رفت چو دیوانه بویرانه نشست

گر بقسمت قانعی بیشی و کم در دنیا یکی است
تشنه چون یکجرعه خواهد کوزه و دریا یکی است

حرص اگر دهقان نمی شد کشته شبنم بس است
خوشه و خرمن به پیش چشم استغنا یکی است

کنج نظر سود و زیان را امتیاز داده است
هر چه را احول دو می بیند بدنیا یکی است

ناامیدی دستگاه عیش بسیار و فراخ
گر ببندی دیده کنج خانه و صحرا یکی است

غم نپیوندی بدل دارد گر نتوان برید
گر باصل کار بینی شیشه و خارا یکی است

ما که از افتادگی فیروز جنگ افتاده ایم
از که اندیشیم چون فتح و شکست ما یکی است

عزت و خواری که پشت و روی کار عالم است
نزد رندی گو ندارد کار با دنیا یکی است

جزو جزو من جدا آشفته هر جزو اوست
کو چو من دیوانه مجنون تمام اجزا یکی است

در قفس بالا و پائینی نمیباشد کلیم
آستان و بند و دنیا بردانا یکی است

عشق را بخت تیره در کار است
جلوه شمع در شب تار است

بس که می بینند زما دیوانگی
دیدهٔ داغِ جنون ترسیده است

روزگار اندر کمین بخت ماست
درد دایم در پی خوابیده است

غمزهٔ اش در بند دارد خنده را
زان لبِ شیرین شکر دزدیده است

خویش و قومی نیست تا رسوا شویم
عیبِ ما را بیکسی پوشیده است

خار خارِ آن پری رو داشته
بر مزارم هر که گل پاشیده است

کارم از غم رونقی دارد کلیم
دست بر سر آستین بر دیده است

ای به از گل بر سر احباب خاکِ خوارت
چاره ساز جان کارافتاده زخمِ کارت

در کنارِ نامهٔ اغیار یادم کرده
تا بدانم بعد ازین قدرِ فراموش کارت

ای دل از آبِ حیات نامهای دوستان
بر کناری همچو خس دایم ز بیمقدارت

راه قاصد را بمژگان رفت چشمِ انتظار
عاقبت آورد بهر ما خطِ بیزارت

مرهم زخمِ دلم چون لاله غیر از داغ نیست
چشم دارم اینقدر دلسوزی و دلدارت

بخت شورم منفعل دارد که با این بیکسی
بسته مرهم از نمک هر دم بزخمِ کارت

دیدهٔ امید را کردی سفید از انتظار
دوستدار مانبود این چشم از دلدارت

کشورِ مهر و وفا بسیار بد آب و هوا ست
تا درین ملکی دلا لازم نبود بیمارت

حاصلِ شب زنده داریهای تو دل مرد کیست
خوابِ بخت ای دیده بهتر باشد از بیدارت

نالهٔ بلبل درین گلزار پس مانند کلیم
خاطرِ گل را چه رنجانی تو هم از زارت

تا همین سودای ابروی تو مرا دیوانه ساخت
برهمن از شوق او محراب را بتخانه ساخت

مستی چشم ترا نازم که در دوران او
سبحه را زاهد زمی گل کرد و پیمانه ساخت

رخنه در آهن فتد از سایهٔ مژگان او
یک نفس آئینه را هم میتواند شانه ساخت

دانهٔ بسیار در کار است بهر صید خلیل
حق بدست زاهد است از سبحه را صد دانه ساخت

تا بکی باشم طفیل جغد در ویرانه‌ئی
من که از سنگ حوادث میتوانم خانه ساخت

یک نفس هشیار بودن عمر ضایع کردنست
گر نباشد باده باید خویش را دیوانه ساخت

فارغ از در و دیوار مینا نه ام گردیده ام
کار عقل و هوش را آن نرگس مستانه ساخت

تا شود روشن که مسکین کشتهٔ بیداد کیست
گنبد از فانوس باید بهر پروانه ساخت

آن نگاه آشنا سر مشق فکرم شد کلیم
آشنا یم با هزاران معنی بیگانه ساخت

آن سرو روان تا بگلستان گذری داشت
پروانه صفت گل هوس بال و پری داشت

دل از خم زلف تو برون رفت و گفتی
کاین حلقهٔ ماتم زدگان نوحه گری داشت

پیوسته چو آئینهٔ طفلی نگاهم
گر سوی من انداخت نظر باد گری داشت

کامی بغلط هم سوی مقصود نرفتم
گوئی ره آوارگیم راهبری داشت

تا شد قره بی اشک فتاد از نظر من
اکنون چه کنم رشته که وقتی گهری داشت

بی آب درین باده بیک گام نرفتم
هر نقش قدم در ره او چشم تری داشت

آشفتگی زلف تو ربط از سخنم برد
زین پیشتر آن رشته سر دیده سری داشت

جانا بی اگر ای دل گلپرچا چیست
تو گر پروانه نیستی هوس اینجا چیست

ساز نگار همه طمع از نبود آتش شمع
پنبه را از زوی پیمه دمی مینا چیست

سرو ما سایه بلی پیش نباشد بارب
این همه خال نشین در پی آن بالا چیست

شعله را سر کشی از سوختن خار و خس است
غیر افتاد و گیم با عث استغنا چیست

دو جهان در خم زلف تو زدی نامی طلبید
ما از و دست کشیدیم و گرو دنیا چیست

من چو دام نبرد بخش گناه ما چیست
دیده پوشی نبرم غلط دیده ما است

دل بر او رفت از تنگی آرزو با پیده ما است
زلف او در گوش تنگ حال ما پیچیده ما است

بسکه

با آنکه در رهت زدو عالم گذشته ام
یک گام آشنائی ما بی‌شتر نرفت

جز خون دل که رنگ وفا داشت این حنا
دیگر چه داشتم که زدستم بدر نرفت

بگریخت خواب و روشنی از دیده رخت بست
بی رویتو چپاکه ازین چشم تر نرفت

خود را به پیچ و تاب هزار آرزو مداد
آسوده آنکه از بر تاب کمر نرفت

دیگر بخواب تشنه چه بیند بغیر آب
مردیم و شوق تیغ تو بار از سر نرفت

شعر بلند را چه غم از کاو و کاو و خل
آب گهر بسفته شدن از گهر نرفت

از آستین خامهٔ والای من کلیم
یک بار دست معنی خواهش بدر نرفت

آنکه رخصی از زبان او نخوردم سوسن است
آنکه بر میمیم ندوزد چشم بد بین سوزن است

رخصت سیر جهان میخواستم از عقل گفت
اهل غربت را سفر از یاد مردم رفتن است

تا شکسته کاملان جستن هنر گردیده است
عیب جوئی طلعت خورشید چشم روزن است

عمرها با تیره روزی ساختم تا این زمان
خلوتم را شمع کافوری بیاض گردن است

نه فلک در پیش چشم اهل همت خردلیست
هر که کام از آسمان جوید گدای من است

هر کجا شور جنون ما را بیازار آورد
سنگ ما نند تر از و خانه زاد و دامن است

دل که شد سلطان غم خیل و حشم دارد زاشک
از شرر باشد سپاهش هر که میر گلخن است

آه سرد از حسرت روغن چراغم میکشد
ساز و برگ روزم از سامان شهار و شن است

در دیار فقر کانجا جوس از عریان تنی است
جامهٔ شمع از خط فانوس بی پیراهن است

خوبی ظاهر مخر بهیچ که دریا — دشمن جان آمد و کشاده چنین است
صورت حال مرا چو روی نکویان — زلف پریشانی از بسیار و همین است
ریش بقد عصا گذار که امروز — کوتهی شیدهتک حرمت دین است

در دل پر کلفت کلیم ز هجران
بسکه غبار است نقد داغ دفین است

چو هست قدرت دست و دل تو نگر نیست — صدف کشاده دهان زان که گوهر نیست
دل فسرده بحالش روا است گریه دلی — سپند را چه کند مجمری کش اخگر نیست
اسیر صید گه اوشوم که نخچیرش — چو دست و تیغ بخون مرخ کرد لاغر نیست
حلال زاده اخوان نفاق پیشه رهست — اگر بچاه نه پندارد برادر نیست
فروتنی کند و همرهی بدشمن بند — وگرنه حرزی ربازوی شناور نیست
ز ترس نیست اگر می فروش دوکان بست — که خود نمائی آئین کیمیاگر نیست
ز ذره روی دل آفتاب می جویم — درآن دیار که خورشید ذره پرور نیست
بنای دهر بنادر برابر افتاده است — وگرنه آئینه بار روی تو برابر نیست
ز بزم قرب بتقصیر خویش محرومم — وگرنه حلقه ازین خانه نیز بر در نیست
ز جای خویش خضر کعبه را نیارد پیش — بروکه دوری منزل گناه رهبر نیست

بهشت شد رجعت افتاده ام کلیم افسوس
نه بسته بال و پرم لیک راه دیگر نیست

ز انقلاب سپهر دون عجب دارم
که بیقراری ما را بیک قرار گذاشت
چنان مسیر که چیزی بماند از تو بجا
بغیر نام نباید بیادگار گذاشت

چه میتوان ز پریشان تیره روز گرفت
کلیم دعوی دل را بزلف یار گذاشت

ناله می آید بگوشت راه چندان دور نیست
گر تو هم گاهی کنی یاد اسیران دور نیست
گرچه ما را امیدهی بر یار نفسان دامنست
تا بدامانی خاک مشتاقان ز دامان دور نیست
گیست در کویت که شبها ناله ام نشنیده است
جمله میدانند کین بلبل ز بستان دور نیست
میکند هجران مدارا از آنکه میداند که من
گر کشد کارم بمردن آبجیوان دور نیست
تا دل و جان بود دادم ای صبا آخر تو هم
بوی گل را قیمت ازان کن گلستان دور نیست
دست بیتابی بدفتر قسمت خاکی هم رنجیت
تا ز دامانت جدا شد از گریبان دور نیست
با بلا هم پیرهن یارب کسی چون من مباد
پای گر در دامن آرم از میغیلان دور نیست

دور ازان در گه ندارد خاطر جمعی کلیم
از وطن آواره گر باشد پریشان دور نیست

چشم هر کس گر بیار ماه سیما روشن است
ز آتش دل هیچو مجمر دیده ما روشن است
هر گلی کز رشته گلدسته گردد پای بند
پیچ و تاب عندلیب شته بر پا روشن است
عقل دیوانه ست هر جا بوی می افسون دمید
روح پروانه ست هر جا شمع مینا روشن است
منت زلف تو طوق کردنم ما و اکزد
حال دلها بر تو در شبهای یلدا روشن است

امید کام یافتن از روزگار ها — فکر گلاب از گل اختر کشیدنست
سیر ریاض عالم جان با حجاب تن — گلزار راز زخمهٔ دیوار دیدنست
در دور ما زخست ابنای روزگار — دشوار تر ز مرگ گریبان دریدنست
در کوی دوست خاک نشینی ز صد گذشت — ای تیغ جور نوبت در خون طپیدنست
تدبیر تنگدستی جستم ز عقل گفت — دستی که کوته است علاجش بریدنست
افتاد پیش در سخن آنکس که ایستاد — عیب کمیت خامه درین ره دویدنست

در بند جامه با همه دیوانگی کلیم
از اشتیاق پای بدامن کشیدنست

یک شهر سنگدل را یک سخت جان بس است — جائیکه صد خدنگ بود یک نشان بس است
زلف هزار حلقه کمان را چه میکند — گر صید دل مراد بود یک کمان بس است
دل زان تست بر سر جان گر سخن بود — قسمت کنیم با تو مرا نیمجان بس است
گمراه آن که پیرو ارباب عادت است — حضرهٔ تو ماندن ازین کاروان بس است
با دهر جنگ شیشه بسنگ آزمودنست — با روزگار صلح کن این امتحان بس است
گر نیک بنگریم غبار وجود ما — از بهر چشم بستن ازین خاکدان بس است
در پیش سر فگندن هر کس اشاره ایست — یعنی دگر نظارهٔ این بوستان بس است
بند دگر بپای دلت از وطن منه — بیرون نرفتن از قفس آسمان بس است
خواهد گسیخت رشتهٔ طاقت بپیچ و تاب — دیگر کلیم آرزوی آن میان بس است

نکهت گوهر دلها سفته — مژه خاک عقیق جگر است
بیم سر باشد اگر در رهِ عشق — چون سرت پای شو و بیخطر است
آستین هر که بدستش افتاد — در پی کشتن شمع هنر است

کوکبِ طالعِ واژون کلیم
نظر تربیتش از شرر است

نخلِ قدِ ترا چون صورتِ نگار جان است — گلدستهٔ سرین را زان رشتهٔ میان است
از بس که شد بریده پیوند راحت از ما — بر زخم ما نمک بخیر مرهم نمی توان است
جایی که غنچه سنگ است بر آشیان بلبل — عاشق چسان تواند خود را بگلرخان است
دل از شکسته بالی و ز سرکشی گلبن — چون نقش پای آخر بر خاک آشیان است
آب و گل وجودم از رعشه موجدار است — بی مے نمی تواند مغزم درستخوان است
هر بستگی که باشد موج میش کلید است — پیر مغان کشاید هر در که باغبان است
گلشن خوش و هوا خوش گفتی دگر چه باید — باید نقاب گل را بر روی باغبان است
تاب تلافی جور نازک دلان ندارند — بر زخم لاله و گل مرهم نمی توان است

از وضع ناگوار اهل جهان دلی پر
دارم کلیم و باید از نیک و بد زبان است

پیوسته دل ز قطع امید آرمیده است — راحت درین چمن بر نخل بریده است
صبرم به جستن دل گم گشته رفته است — طفل هر شک در پی رنگ پریده است

امید

تخم نهال سر دشود قطرهای اشک
تا قامتش بچشم دلم جا گرفته است

چیزی که بازپس طلبد از جهان نگر
عاقل همین کناره ز دنیا گرفته است

دارم رهی به پیش کز انگشت خارها
از من حساب آبلهٔ پا گرفته است

صبحی ست عارضت که دل از آب و رنگ او
سامان اشک ریزی شبها گرفته است

زان برق حسن کافت ازان گوشه گیر شد
آتش در آشیانهٔ عنقا گرفته است

غیر از زیان ندیده براهی طلب کلیم
گرزان که قطره داده و دریا گرفته است

کوهکن تعلیم خارا سفتن از استاد داشت
هر چه کرد اکاوش مژگان شیرین یاد داشت

کوه طاقت بودم اما تا فراقت رو نمود
هر سر موی تو گفتی تیشهٔ فرهاد داشت

تخم اشکی از برای دیدهٔ ما واگذار
آنچنین خواهی دیار دور را آباد داشت

رو بهر جانب که کردم سیل اشکم بر ده است
کی سلیمان آنچنین حکم روان بر باد داشت

از رم وحشی غزالان حسن دم از حد مبین
خنده ها بر کوشش بیهودهٔ صیاد داشت

گریه هنگام جفائی روزگار از ابلهیست
عجز و زاری کے اثر در خاطر جلاد داشت

گر کلیم افتاد مقبول غمش پر دور نیست
هم سر شوریده بودش هم دل ناشاد داشت

گنج دردت که بجز نالهٔ نگهبانش نیست
مخزنی بهتر ازین سینهٔ ویرانش نیست

چون زند فال تماشای گلستان رخت
دیدهٔ ما که بجز خواب پریشانش نیست

زبسکه کاستم از غم چنان سبک شده‌ام
که خون ناحق من نیز بار گردن نیست

بغیر دیده و دل کز رخت فروغ برند
دو خانه هر گز ازین یک چراغ روشن نیست

درین چمن دل ما همچو غنچه پیکان
ز صد بهارش امید یک شگفتن نیست

برای قافله کعبهٔ سبکباری
هزار بدرقه و راهبر چو رهزن نیست

دلم که در کف عشقت ز موم بزم تر است
چو وقت بند شود کم ز سنگ و آهن نیست

به بحر هستی غیر از حباب نتوان یافت
سری که منت تیغ تواش بگردن نیست

کم از هنر نبود عیب چون بجا باشد
که تنگ چشمی نقص است نقص سوزن نیست

کلیم را سر همخانگی شعله نبود
وگرنه جای چمن بر کنج گلخن نیست

صبرم حریف دوری طاقت گداز نیست
شام غم است این سر زلف دراز نیست

هر کس که دست پیش بدشمن نداد طرح
کو پس نشین که نقش مرادش بساز نیست

گر گوشه است دست امیدم عجب مدار
در دعوی کزاف زبانم دراز نیست

بر خاستن ندارد افتادنم چو اشک
از صد نشیب بخت مرا یک فراز نیست

در دیده که آن بر رو جلوه میکند
یکقطره اشک نیست که آئینه ساز نیست

عادت بشام بخت سیه کرده‌ام
چشمم بروز چون پر پروانه باز نیست

باشد پسند اهل جهان رو اهل دل
آب قبول در گهر امتیاز نیست

آب آنقدر که دست بشوئیم از سخن
در جوی بار خامهٔ معنی طراز نیست

از بس که دلم ز درد شاد است — عیسوزم و نالهام حزین نیست
در دیر از خمار دارد — بازاید اگرچه درد دین نیست
جائی که حنائی عیش بندد — جز خانهٔ دلکشای زین نیست
در عالم خاک پای مگذار — بنگار بدانجا گل زین نیست
قد دونان ز بس بلند است — دُرد ته جام بادهٔ تلخین نیست
آن لعل لب نشان بوسه — این نقش بنام آن نگین نیست

تا چند کلیم شکوه از دل
آتشکده ایست بیش ازین نیست

دل از سر کوی تو اگر پای کشید است — باز آمدنش زود تر از رنگ پریدن است
ناصح هذیان گوید و ما را تب عشق است — مالیخولیا و امی طلبید این را که شنیدن است
حال دل صد پاره که در نامه نوشتیم — دریا را اثر کرد که ناخوانده دریدن است
در جیب تفکر سر خود کرده فراموش — کس به ز جرس سر بگریبان نکشیدن است
مرغ دل ما را روش کاغذ باد است — بی رشته بپا از کف طفلان نپریدن است
در پیرهن طاقت گلهای زده آتش — آن سبزه که شبنم ز در گوش تو دیدن است
خون در جگرم کرده رم طایر معنی — تا بر سر تیر قلم فکر رسیدن است
دانی عرق نقطه بروی سخن از چیست — بسیار بدنبال سخن فهم دویدن است
آن طفل که پرورده بدامان قناعت — گل را چو شکر خورد و از شیر بریدن است

پارز جیب و دست از دامن همیجوید کلیم
دست و پا گم کرده تا آن دست و پا را دیده است

نوبهار آمد و گر لاله خوش و دنیا خوش است
خانه در ره من شراب ولی ست تا صحرا خوش است

در میان نیک و بد زین بیشتر هم فرق نیست
گل بسر گر می پسندی خار هم در پا خوش است

سر بسر عمرست تلخی هیچکس چون من نرفت
روز بر پروانه گر بد بگذرد شبها خوش است

حسن مستغنیست اما عشق میگوید بلند
خاطر خورشید از سر گرمی حربا خوش است

بر تنک ظرفیست مینا هر زه خند افتاده جام
بد حریفانند دیگر میکشی تنها خوش است

میکند رنجیر کار سبزه و آب روان
ای دل از زندان غم بیرون بنا جا خوش است

هیچ منظوری بزرم میکشان چون نیست
عالم آبست آنجا سبزه مینا خوش است

نام خود را رخصت سیر جهان هر جا دهد
گر نه کنج عزلت خود خاطر عنقا خوش است

تا ازین خون گرم تر گردند غمخواران کلیم
گاه گاه از دوستداران شکوه بیجا خوش است

مرا ز زلف تو غیر از شکست و محنت نیست
بنای خانه ز رنجیر بهر راحت نیست

برهنه پای نخواهیم ماند آبله هست
در آن دیار که گفتی بپای همت نیست

چنین که قافله آه میرود دلشتاب
بکشور اثرش فرصت اقامت نیست

صفا در آخر بزم شراب اگر نبود
عجب مدار که در شیشه بی کدورت نیست

دوام روزه زاهد نه از برای خدست
که طفل طبعش قادر بترک عادت نیست

چیزی که منفصل بود از عرق تراشک ماست
اجزای دهر را همه از هم کشاده آب
بست ست بر میان کمر بندگی ز موج
بسمل در خدیو جهان ایستاده آب

دایم ز آب مدحت نواب خان پرست
کس چون کلیم تیغ زبان را نداده آب

ردیف تای

باده در دور عمت بسکه نشاط افزاست
پینه را نیز سر همدمی مینا نیست
هیچ ازین دیدهٔ خونبار کشادیم نشد
چکنم گوهر مقصود درین دریا نیست
می نمایند با نگشت مه عید بهم
سومی ابروی تو روی مژه ها پیدا نیست
لب نهم وانشود تا بمیش ترنکنم
شیشه سان قلقل نطقم بجز از صهبا نیست
هوش دادم بصبا بوی تو نگرفته هنوز
تا نگویند که مجنون تو خوش سودا نیست
همه هندو صفهان در دز بان شان رام است
که رمیدن روش آهوی این صحرا نیست
گر ندارد غم ما دهر نرنجیم از و
زانکه در خاطر ما نیز غم دنیا نیست
آخر دور فلک شد بکدورت خوکن
باده صاف دگر در ته این مینا نیست

یک بیک عده اورا همه دیدیم کلیم
نیست یک وعده که صد وعده فردا نیست

کسی که ماند به بند لباس ننداني ست
پریدن از قفس نام و ننگ عریانی ست
ز بسکه چین جبین در دیار ما عام است
کشاده روی آئینه جای حیرانی ست

دارم نمی چنانکه سر انگشت را طبیب
برداشت تا ز دست من انداز همچو گرفت
بر حرف من کلیم نکفتی گرفت نیست
این چیست کاتش از نفست در سخن گرفت
دل یکفتان ره خون و جگر ما دیده است
شوخش پا بر جا و صبر می وفا دیده است
روز محشر با ز گشت جان بتن اشوق تست
ورنه مسکین عمرها این تن بتنگ ما دیده است
گر بداغ نخجت گرم خون باشد روا
روز اول چشم ما وا کرده ما دیده است
چشم شوخت را غم عاشق روا نگشته مژگان تو نیست
انجمن پیشت چون خال فتاده ساکن
از خضر پرسیدم کاب بقا را دیده است
گرچه با شد دیده ما شبنم سیماب وار
از سیه روزی رهائی نیست مژگان ترا
گرچه کاغذ گاه وصل تو نبیند و خاکیان را نیافت
طالع ما مگر چنین در عقاب دیده است
بسمل بخت ناشاد ما در خم افلاک نیست
با خبر

ردیف بای

چند از شرم تو باشد در نقاب
رخ پوشان تا بر آید آفتاب

در شتند اهل عالم خواه شهری خواه رستائی
قضا نا بخته گل کرده کوی خاک آدم را

تو هم از فیض خاموشی چو غواصان گهر پائی
نگهداری گر از بیهوده گفتن بکنفس دم را

فلک می آورد ما را برون از کور مخمست
ولی روزی که خود بیرون کند این خشت تم را

علاج دیدهٔ بی آب جستم از خرد لسخه
مقابل ساز نا بخورشید روی چشم بی نم را

بنرمی چارهٔ داغ جفای دوستداران کن
که داغ گر نباشد موم نفعی نیست مرهم را

نه بینی پایهٔ لبستی که نبود کس طلبگارش
شر این آرزو دارد که باید عمر شبنم را

بغیر از خانه ویران سازی فرصت سراسوزی
کلیم آخر چه حاصل آتشین اشک و مادم را

قرار می برد از خلق آه و زاری ما
باین قرار اگر ماند بیقراری ما

شویم گرد و بدنبال توسنت افتیم
دگر برای چه روز ست خاکساری ما

خمار صحبت تو عقل و هوش از ما برد
چه مستی ز قفا داشت میگساری ما

تو چون روی بره انتظار دیدهٔ خلق
بهم نیاید چون زخمهای کاری ما

بروی دشت اگر گرد بادت آید پیش
ازو بپرسی احوال بیقراری ما

کدام بار غم از خاطری زیاد آمد
که دهر نبهند دوش بر دباری ما

نماند جان و دلی تا بیاد گار دهیم
کلیم را هبر از ما بیادگاری ما

باهر که بد شوی فگنی از نظر مرا
منظور بود نیت بس ست اینقدر مرا

ناصح مرو ز منزل خود در دم ۱۲
اشک از دیدهٔ بیگانه صیت من ۱۲
بوسه گل است موی دهان ضعیف من
طالع نگر که بر سر خونم شود ۱۲
چون دام از آنقدر شناسی شوم دچار ۱۲
بیچون دام از آنقدر شناسی شوم دچار ۱۲
مشکل ز دست اگر بگذارد دگر ۱۲
چون پیشه شکسته بیخانه وجود
لب از خطاب کام نگردیده تر ۱۲
سر پا بدام جز آبله خار پای نیست
قسمت کشندرا همه زن در راه ۱۲
تنها نیم کلیم چو پروانه تیره روز
چون شمع بهره نیست ز شام و سحر ۱۲

هر کس بقبله کرده روی نیاز خود را
هندو صنم پرستد ما سر و ناز خود را

نگذاشت آستانش در جبهه‌ام سجودی
بی سجده میگذارم اکنون نماز خود را

شمشیر آزمودن بر مرده از تو خوش نیست
ضایع بصید اغیار مسند ناز خود را

در کنج نامرادی تا کی ز منع دشمن
در زیر سر گذارم دست دراز خود را

از نقش پا بر شکم زان رو که میگذارد
بر آستان جانان روی نیاز خود را

چون شیشه شکسته در شان طاقتم نیست
آن قدرتی که پوشم یک لحظه راز خود را

پروانه سان نگردد هر لحظه گرد شمعی +
خواهد کلیم بیدل عاشق گداز خود را

ترک چشمت می کند آماج گه محراب را
ما طمع داریم از ودود لجوئی احباب را

با ستمگاران گیتی بد نمیگردد سپهر
عید قربان است وایم خانهٔ قصاب را

منزل نزدیکتر دارد خطر هم بیشتر
میدهد دوری ساحل مژدهٔ پایاب را

عاقلان را با خم زلف تو دایم همسریست
یاد میگیرند از دیوانه‌ها آداب را

بر ستمگر بیشتر دارد اثر تیغ ستم
عمر کوتاه از تعدی میشود سیلاب را

گو سواد زلف چندین دیر تر روشن شود
مصحف رویت نمیخواهد ز خط اعراب را

زخم تیغت قبلهٔ دلهاست چسپان تر خوش است
ابروان پیوسته می باید نهم محراب را

چون هدف ما یکطرف تا چند خلقی یکطرف
کوه از یک میغ می نالد بنازم تاب را

با همه ناقابلی داریم رنگی از قبول
باشد از باران نشانی گوهر بی آب را

چندازین خواری تو خود خجلت نمیفهمی کلیم
در زمین خواهد فرو شد سایه از بالای ما

که خریدی زغم گردش دوران مارا
دیده گر مفت نمیداد بطوفان مارا

مفلس از جنس خود ازان نفروشد چه کند
کم بها کرد تهی دستی دوران مارا

اشک این گرسنه چشمان ثمره دارد هر چند
دهر بر خوان تهی ساخته مهمان مارا

در چمن دیده ز نظارهٔ گل می پوشیم
تا نگیرد نمک آن لب خندان مارا

عمر آخر شد و انگارهٔ آدم نشدیم
گرچه زد دست قضا انیمه سوهان مارا

ناصحان گر نتوانید که آزاد کنید
بفروشید بآن زلف پریشان مارا

خصمی رشت با آئینه چه نقصان دارد
چه غم از دشمنی مردم نادان مارا

چون گهر غربت ما به ز وطن خواهد بود
در بدر گو بلغگن گردش دوران مارا

چشم جادوی تو هر چند بردد دل ز کلیم
باز دل میدهد آن عشوهٔ پنهان مارا

ای برد دوش تو آفتی دل دین را
آن نه کمر خبر منی ست سرین را

کام دلم نیست جز گزیدن آن لب
گرچه بدندان کسی نکندهٔ نگین را

یک شبکی هم چراغ خلوت من شو
چند توان بود شمع خانهٔ زین را

ناصح ازان غمزه زخم تازه ندارد
قدر چه داند تبسم نمکین را

هر که فروتن مسلم ست زآفت
نقش سفید است در و سیاه نگین را

برده را پنهان کند درزه دلیران میبرند
بر سر بازار شهرت معنی دزدیده را

پیش را تدبیر نخبت بد بود آسان بلی
سهل باشد چاره کردن زخم من خوابیده را

نامه‌ات را قاصد آورد و نمی‌خواند کلیم
از دلش ناید که بردارد ز راهش دیده را

بغیر خانه ز نخجیر دیدهٔ تر ما
کدام خانه که ویران نکرد بر سر ما

بحیرتم که خبر چون بسنگ حادثه رفت
که صلح کرد و نمی‌مد عا بساغر ما

ز گرمی تب ما تا شود طبیب آگه
کفی سپند فشاند بروی بستر ما

بسینه صافی و روی کشاده چون ما نیست
بگیر آئینه گو خویش را برابر ما

ازین سرایت سرگشتگی توان فهمید
که همچو گردش جام ست سیر اختر ما

دل از جفای که نالد شکایت از که کند
بشهر کودکان افتاده مرغ بی پر ما

دگر چو نخجیه چه مرهم زهر دو کار گذشت
که زخم همچو قفس گشت جزو پیکر ما

کدام بزم طرب را جدا ز روی تو دید
که می نه آب سیه شد بچشم ساغر ما

بدست دهر یم آن تیغ آزموده که هست
ز ننگ طالع بد پیچ و تاب جوهر ما

دماغ درد سر دولت از کجاست کلیم
گرفتم این که همایه کرد بر سر ما

من نه آن صیدم که آزادی هوس باشد مرا
از قفس گویم نفس تا در قفس باشد مرا

از پی راه فنا سامان ندارم ورنه من
خویش را می سوزم از یکمشت خس باشد مرا

سفر براعتماد صبر کردم از ستان او
بامید ملاوالس خوردم زهر یاس را

یا ران میرود و نالان کلیم از شوق همراهان
بپای دیگران پیچون جرس طی کرده منزل را

گل درین گلشن بجا دارد سر و برگ دگر
خار هم از سر کشی کم میدهد دامان خود را

گر نمی‌بارد ز وی ابر و باران سنگ کم
در شکست ما فراقت هیچ تقصیر ندارد

ورد شمنی باخویشتن وصحبت بخصم خودمده — خودبرفگن بچون حباب اندروی کارت پرده را

آخر بجان آمد کلیم از یاس خلق طرد اشتن
تا کی بدل واپس برد حرف بلب آورده را

اشک کو اکبر نگر چرخ غم اندودرا — گریه فراوان بود خانه پرودودرا
صبر گوارا کند هرچه ترا ناخوش است — ساعتی از کف منه آب گل آلودرا
بی نمکیهای دهر کار بجای رساند — کاخته طالع کنم داغ نمکسودرا
دور جمال تو شد گوش بنظاره رفت — مشکل اگر بشنود نغمه داؤدرا
نیست بگیتی دو چیز جسم و کم مایه تم — عاشق بی شکوه و آتش بی دودرا
تارک او بار مالایق این گل نبود — برسر گردون زدیم کوکب مسعودرا
نیست درین کارگه غیر تف آه من — رشته که قیمت دهد گوهر مقصودرا
هرکه بلبوی وفا بر سر دنیا نشست — در تهه دامن گرفت آتش بی عودرا

نقد دو عالم کلیم بر سر دل ریختند
شوری نخجم ربود داغ نمکسودرا

ازان تهی که آتش شست جرم کشتگانش را — ربودم دلنشین نخمی که میبوسم دهانش را
جنونم می برد تنها بسیر آن بیابانی — که نبود ایمنی از رهزنان ریگ دانش را
چمن یک گل نمی آرد بدامن خصمسات — اگر مالد بروی لاله خون ارغوانش را
بپیری از قدش پهلو تهی کردم ندانستم — که این تیر از جدائی بشکند پشت کمانش را

اگر ببالش پرسر ندارم چشم آن دارم | که شبها اشک سرخ بر پرم سازد نقاب این را

کلیم افشان کن اول صفحه را از خوی خجلت
که مهر کاغذی نتوان نوشتن شعر رنگین را

تا پیش پای بیند دو رار تو دیدهٔ ما | نزدیک کرده ره را پشت خمیدهٔ ما
از سیل گریهٔ ما آفت زبسکه دیده است | نا یدبروی ما باز رنگ پریدهٔ ما
زآسایشی که دارد در فتنه بخواب غفلت | در دامن قناعت پائی کشیدهٔ ما
پیوند آشنائی از نیک و بد بریدیم | نه گل نه خار گیرد دامان چیدهٔ ما
دارد زاشک و مژگان آب روان و سبزه | از دل اگر به تنگی بنشین بدیدهٔ ما
تا برزمین رسیده باران شرار گردد | در مزرع امیدم آفت رسیدهٔ ما
دارد لبسیر گیتی همچون سخن رقیقی | دلگیر از سفر نیست نام دو دیدهٔ ما
وحشی طبیعتی را آخر بسر نبردم | با غربت آشنا شد طبع رمیدهٔ ما

زلف بیا فتاده تاثیر آن همین است
کافتد کلیم در پا جیب دریدهٔ ما

ازان چشمی که میداند زبان بیزبانی را | بگویان یاد میگیرد نظر نکته دانی را
بنزد آنکه با شد تنگدل از دست کوتاهی | دراز عیب می باشد قبای زندگانی را
شدم گرد جوانی پیر شادم کز سر حسرت | نخواهم یاد کردن رونق عیش جوانی را
نمیخواهی که زحمت را بمرهم احتیاج افتد | سپر از سینه کن تیغ جفای آسمانی را

بار باب معانی داده ایزد
دریں دنیا وصال حور عین را

دوات از کلک فکرم سر نتابد
عجب لطفی ست با چشم آستین را

کلیم آن می که کوه غم ز دل برد
نبرد از روی او چین جبین را

بی تو از گلشن چه حاصل خاطر افسرده را
خندهٔ گل در دسر می آورد آزرده را

ساغر خواهم دمِ آخر مگر همراه او
سوی تن باز آورم جان بلب آورده را

نه همین بی سوز عشق ست از هوس هم گرم نیست
سینه تا بوت ست کوی زاهد پژمرده را

کاغذ غمنامه را کردم حنائی از سرشک
تا بیاد او دهم چشمم بخون پرورده را

صورت ظاهر اگر در حسن با شد آفتاب
آورد تاریکی دل پی بمعنی برده را

عیب یابی ما را حق چو پوشد از کفن
بر نمیدارد ز کار ما بمحشر برده را

دل مکن از دوست گر خواهی بپیوندد باز
کس بگلبن باز نکند گل پژمرده را

چون ز خاک خاکساری گل دمیدن گیرد
سر شود یکدسته از گل خاک بر سر کرده را

چشم مست او کجا پروای دل دارد کلیم
هیچ نسبت نیست با می خورده با کان خورده را

عزتی دیگر بود در دهن صحرا مرا
میکند از هر کجا خار است سر در پا مرا

گر بمن خاشاک این دریا ندارد خرم ننگ
از کسی چیزی بدل نبود حباب آسا مرا

طره ات زین بیشتر بالیست با من وا شود
تیره روزم دوست میدارد دل شبها مرا

اشک اخر همه از دیده گردون بچکد — مصلحت نیست که رودی بکند مجرا ما
پیش ازین جوهریانی که درین بازارند — قیمت رشته فزون تر بود از گوهرها

نیست دور از اثر طالع پست تو کلیم
که بچاه افتد اگر سیر کند اختر ما

چشمت افسون بسته غزالان ختن را — آموخته نطق از نگهت طرز سخن را
پیداست که احوال شهیدانش چه باشد — جائی که بشمشیر ببرّند کفن را
معلوم شد از گریهٔ ابرم که درین باغ — جز باد بکف نیست هوادار چمن را
آب دم تیغت چو بخاطر گذرانم — خمیازه کند باز لب زخم کهن را
هر شمع که سر کش تر ازان نیست درین بزم — روشن کند آخر زوفا چشم لگن را
میخانه نشینیم نه از باده پرستی ست — کز دل نتوان کرد برون حب وطن را
در نیل کشید ار نبود دسترس خون — عشاق تو بی رنگ نپوشند کفن را
بی سینهٔ روشن رخ معنی نگشاید — آئینه همین است عروسان سخن را

زاهد نبرد نام کلیم این ادبش هست
اول اگر از باده نشسته است دهن را

بنداز ز بخیر نتوان کرد دل وارسته را — میتواند زد بعالم پشت پای بسته را
تشنهٔ یک آرزو از همت والا نیم — خاک هم آلبست دست از آبجیوان شسته را
تا توانی ناتوانان را بچشم کم مبین — یار بے یکرشته جمعیت دهد گلدسته را

از خرابی کس نمیگیرد دگر در خانه ام
پاسبانی نیست مشفق تر ز ویرانی مرا

روشناسی ابر رحمت گشته ام از فیض او
عاقبت آمد بکار آلوده دامانی مرا

گرم کردم جای خود در گوشهٔ گلخن کلیم
کی دگر از جا برد تخت سلیمانی مرا

در آتش ار فگنم نخم میزبانی را
برم به تربیتش آب زندگانی را

بدوستی که کرم دسترس بجان باشد
بمژد کینه و هم دشمنان جانی را

حنای عیش جهان چون شفق نمی پاید
دلا ز دست مده اشک ارغوانی را

تعلقم بجا تست وقت پیری پیش
که مفت باخته ام موسم جوانی را

غم روزگار فرو بسته نیست می ترسم
که از بدیهه اشکم برد روانی را

بآن رسیده که آئینه رو بگردانی
چه خوش رساند ز آئین سرگرانی را

باختیار جهان دل نشین کس نشود
چنانچه منزل سنگ آب کاروانی را

بسر و خانگی ار آشنا شود قمری
بیال ازده کشد سرو بوستانی را

کلیم بخت مرا روز خوش نصیب نکرد
مباد یاد کنم عهد شادمانی را

بگذاشتم بهم بد و نیک زمانه را
آزاده ام نه دام نه دانم شناسم را

سرمای سرد مهری گل بود در چمن
آتش زدیم خار و خس آشیانه را

کنج قفس ما بمنی او بهشت نیست
بی دام دیده ایم درین گوشه دانه را

دل چو فریبا و خورد صبر خرد چه میکند
بدرقه چاره کی کند رهزنی سراب را

بسکه ز تنگ بختی من گشته بطبعها گران
منع برادری کند مرگ ز عار خواب را

دم بشماره چون فتد در دم واپسین دلا
قدر بدانی آن زمان ناله بیحساب را

سلسله تا بسلسله موی بموی تا کمر
دست بدست میدهد هر زلف تو پیچ و تاب را

گر نه بحال دل کلیم این همه از چه میکنی
اشک مریز این قدر شور مکن کباب را

جز حرف عشق نیست سراسر بیان ما
چون شمع یک سخن گذرد بر زبان ما

گر می دمید در چمن از بهار و خزان ندید
نگرفت آتشی نجس آشیان ما

آرام راز قافله اشک برده اند
یک جا نشد مقام کند کاروان ما

مشکل که چشم دهر تواند که بنگرد
رنگ شکسته نیز بروی خزان ما

از بار عشق گرچه دوتائیم یک دلیم
از راستی دو خانه ندارد کمان ما

از شوق ناوکت همه تن آب می شویم
پیکان چسان بماند در استخوان ما

چون جنبش نسیم تغافل شود کلیم
مانند موج میرود از کف عنان ما

ضعف طالع برده از من قوت تدبیر را
بر نتابد از خرابی خانه ام تعمیر را

گر چنین شاداب از خون شهیدان میشود
آب پیکان سبز خواهد کرد چوب تیر را

کی دگر از خانه چشمم قدم بیرون نهی
زاستانت بردم آنجا خاک دامنگیر را

بسم الله الرحمن الرحیم

ردیف الف

بدل کردم بمستی عافیت زهد ریائی را
رسانیدم بآب ارزمین می بنیاد تقوی را

ز سینه این دل همیوفت را میکنم بیرون
چرا بیهوده گیرم در بغل مینای خالی را

تعلق نیست با جان گر نفیشاندم بپای او
من بیدل نمی فهمم تکلفهای رسمی را

گذشتن از جهان ناید بهمت هر کس
نباشد هیچ معجز بهتر از تجرید عیسی را

بود آرایش معشوق حال در هم عاشق
سیه روزی مجنون سرمه باشد چشم لیلی را

پس از درد جدائی محنت ایام نماید
ز آتش هیچ پروانیست دود از آب باهی را

دو مصرع در سبکدوشی کلیم آنطور میباید
که در پرواز شهرت بال با شد مرغ معنی را

فصل گل رو بیتو جوان ساخت جهان را
حسن تو ازین باغ برون کرد خزان را

بر طاقت ما کار چنین تنگ مگیرید
ای خوش کمران تنگ ببندید میان را

به عون صنایع مکین و مکافضل خلاق مین و

شگرف دیوانیست که فصاحت و بلاغت از هر لفظش عیانست و نادر عنوانیست
که هزاران هزار نکات رنگین در مضامینش نهانست در شیوا زبانی و حسن بیانی بعدیل و سهیم مسمی

دیوان کلیم

من تصنیف لطیف نکته افاق معروف عجم و عراق قدوهٔ شاعران نازک خیال اسوهٔ ناظمان شیرین
مقال همرنگ خاقانی و انوری مشهور هفت اقلیم ملک الشعرا ابو طالب الهمدانی متخلص به کلیم

در مطبع می منشی نول کشور مزین مطبوع جهانیان شد

اطلاع

اِس مطبع مین ہر علم وفن کی کتب موجود ہین شایقین کو فہرست مطول سے جو علٰحدہ موجود ہے اور درخواست کرنے سے مل سکتی ہے معلوم ہوسکتا ہے کہ قیمت اس سال مین نہایت ارزان مقرر ہوئی ہے ہم صرف کتب کلیات و دواوین و قصائد فارسی و تذکرہ شعرا و قصص منظم درسی وغیرہ ذیل مین درج کرتے ہین ناظرین و شایقین ملاحظہ فرماکر حظ کافی و بہرہ وافی اوٹھاوین۔

INDIAN INSTITUTE OXFORD

کلیات و دواوین و قصائد

کلیات حزین یہ مجموعہ نوادر روزگار سے ہے جس مین چند رسائل ہین۔

۱- سوانح عمری حضرت مصنف - ۲- تواریخ سلاطین
۳- قصائد تعتیہ ائمہ اطہار علیہم السلام - ۴- دیوان مصنف - ۵- مثنویات صفیر دل و چمن انجمن
۶- مثنویات خرابات - ۷- فرہنگ نامہ - ۸- تذکرۃ العاشقین مصنفہ شاعر عدیم النظیر وحید العصر شیخ محمد علی حزین۔

کلیات خاقانی جسمین قصائد عربی فارسی و غزلیات و رباعیات کا پورا ذخیرہ ہے ایسا کلیات اس جامعیت کے ساتھ کمیاب ہے جو اس مطبع مین محشی ہوکر مع حل معانی اشعار عربی کے دو جلد مین چھپا ہے۔

کلیات مرزا بیدل اس کلیات مین چار کتابین ہین۔

۱- دیوان بیدل - غزلین سب ردیفون کی
۲- عناصر بیدل
۳- رقعات بیدل
۴- نکات بیدل - نتیجہ طبع شاعر نازک خیال مرزا عبد القادر بیدل تخلص۔

دیوان بیدل فقط نقل از نسخہ قلمی محررہ ولایت ایضاً

کلیات سعدی شیرازی جسمین رسائل ذیل ہین۔

۱- دیباچہ کلیات
۲- گریما - محشی
۳- گلستان - محشی
۴- بوستان - محشی
۵- قصائد - عربیہ و فارسیہ و مراثی و ترجیعات
۶- طیبات و بدائع و خواتم و غزلیات قدیم و مقطعات و صاحبات و مثنویات و قطعات و رباعیات و مفردات و ہزلیات از نتائج طبع حضرت مصلح الدین سعدی شیرازی۔

کلیات نظم غالب میرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی

انتخاب کلیات عناصر خسرو اسمین چار دیوان ہین۔

۱- دیوان تحفۃ الصغر - صغر سن کا کلام ہے۔
۲- دیوان وسط الحیات عنوان شباب کا کلام ہے
۳- دیوان غرۃ الکمال جو کمال عمر یعنی بیس برس مین فرمایا
۴- دیوان بقیہ نقیہ - کلام ہنگام پیری۔

یہ کلیات ایک انتخاب ہر چار دیوان روش طبع مشنوز صاحب کمال ملقب بہ طوطی ہند حضرت امیر خسرو دہلوی

کلیات جامی - تصنیف ملا عبد الرحمن جامی۔

کلیات نظیری نیشاپوری - از خوش فکری ملا نظیری نیشاپوری۔

کلیات ظہیر فاریابی - تصنیف صدر الحکما ابو نصر فاریابی

دیوان ظہیر فاریابی - تصنیف ایضاً۔

دیوان صائب تکملہ از مرزا محمد علی صائب تبریزی ایضاً انتخاب دیوان۔

دیوان حافظ - محشی خوشخط از انکشاف طبع روشن صاحب باطن ملقب بلسان الغیب حضرت خواجہ شمس الدین حافظ شیرازی۔

ایضاً منضبوعہ جدید بہت خوشخط۔

به عون صنایع مکین و مکافض فضل و خلاق مین خلاز زمان و

مشگرف دیوانیست که فصاحت و بلاغت از هر لفظش عیانست و نادر عنوانیست
که هزاران هزار نکات رنگین و مضامینش نهانست در شیوازبانی و حسن بیانی بدیع الربیع مسیح

دیوان کمپیر

من تصنیف لطیف نکته آفاق معروف عجم و عراق قدوه شاعران نازک خیال اسوه ناظمان بیمثال
مقال همرنگ خاقانی و انوری مشهور بهفت اقلیم ملک الشعرا ابو طالب اصفهانی متخلص به کلیم

در مطبع نادر مثنوی شوشتر بطبع مزین مطبوع جهان شد

Dīwān i Kalīm.

49 D 73

~~49 D 73~~

Indian Institute, Oxford.

The Lucknow Sparks Library.
Presented
by
Munshi Newul Kishore.

